

Ministerstvo školství, mládeže
a tělovýchovy

Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávání v České republice v roce 2015

MŠ
MT

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Výroční zpráva

o stavu a rozvoji vzdělávání v České republice v roce 2015

Vzdělávání v roce 2015 v datech

Praha 2016

**Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávání
v České republice v roce 2015**

Vzdělávání v roce 2015 v datech

Zpracovatel: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

© MŠMT, Praha 2016

Náklad: 500 ks

ISBN 978-80-87601-37-2

Úvodní slovo ministryně

Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy za rok 2015 obsahuje základní informace o fungování a vývoji našeho školství společně se stručným popisem významných událostí a změn. Došlo k přípravě nebo ke schválení důležitých legislativních norem a opatření vyplývajících z dlouhodobých záměrů resortu a rovněž z programového prohlášení vlády.

Parlamentem ČR byla schválena novela školského zákona, která usnadní dětem se specifickými vzdělávacími potřebami přístup k nevhodnější formě vzdělávání. Zároveň se po mnoha letech podařilo vytvořit finanční a institucionální podmínky pro školy a pedagogy tak, aby mohli lépe naplňovat cíle společného vzdělávání. V druhé polovině roku byla projednávána změna vysokoškolského zákona, která bude mít dopad na zvýšení kvality terciálního vzdělávání, a to prostřednictvím nového procesu akreditací. Ve větší míře bude kladen důraz na propojování studia a praxe.

Projednání se dočkala i novela školského zákona, která přinese povinný rok předškolního vzdělávání a zároveň garantuje nárok na umístění dítěte do mateřské školky (nejprve od čtyř později od tří let věku). Základní podmínku pro kvalitu předškolního vzdělávání však představují stabilizace soustavy mateřských škol a dostatek volných míst pro děti. Proto budou zřizovány školské obvody obdobně, jako tomu již je v případě základního školství.

Z demografických analýz vyplývá, že potíže s nedostatkem kapacit MŠ lze očekávat pouze v omezeném množství okresů (jedná se převážně o Prahu a okolí a další větší aglomerace). Stát hodlá v těchto oblastech pokračovat v podpoře obcí při zřizování nových kapacit, a to nejen prostřednictvím strukturálních fondů (IROP), ale také skrze speciální fond MŠMT. Právě z tohoto fondu jsme jen za minulý rok podpořili obce 212 miliony korun (celkem za poslední dva roky 246,5 milionů korun) a do současnosti díky němu vzniklo 1 136 nových míst v MŠ a 1 181 v ZŠ.

V roce 2015 probíhaly intenzivní práce na legislativních změnách souvisejících s kariérním řádem učitelů a s reformou financování regionálního školství. Tyto normy byly již zpracovány v paragrafovém znění. Obě opatření budou mít pozitivní dopad na kvalitu vzdělávání a pracovní podmínky učitelů. Ty se vláda zavázala zlepšit i prostřednictvím zvýšení jejich platů, které se podařilo prosadit. S jejich růstem se počítá i v roce 2016, kdy se nám podařilo zajistit navýšení výdajů na regionální školství o více jak 5 %.

Minulý rok znamenal přechod mezi programovými obdobími strukturálních fondů EU. Postupně byla zahajována činnost OP Výzkum, vývoj a vzdělávání, mezi jehož priority patří například podpora rovnosti a kvality ve vzdělávání nebo posílení kapacit pro kvalitní výzkum. V jeho rámci byly zároveň vypsány první výzvy.

V roce 2015 jsme značně přispěli ke zkvalitnění našeho vzdělávání a zároveň výrazně pokročili při přípravě dlouho očekávaných kroků, které by situaci našeho školství měly dále zlepšit. Věřím, že v tomto roce se nám podaří navázat na úspěchy toho předchozího.

Kateřina Valachová
ministryně školství, mládeže a tělovýchovy

Výroční zpráva je zpracována na základě ustanovení § 10 odst. 1 školského zákona a § 87 odst. 1 písm. b) zákona o vysokých školách.

Úvodní slovo ministryně	3
1. Vzdělávání v roce 2015 v České republice	9
1.1. Úvod – obecný pohled na vývoj vzdělávání v roce 2015	10
1.2. Změny v organizačním a legislativním základu	11
1.2.1 Změna školského zákona	11
1.2.2 Změna zákona o pedagogických pracovnících	12
1.2.3 Změna zákona o poskytování dotací soukromým školám	12
1.2.4 Změna nařízení vlády č. 211/2010 Sb.	12
1.2.5 Změna nařízení vlády č. 75/2005 Sb.	12
1.2.6 Prováděcí vyhlášky ke školskému zákonu	13
1.2.7 Ostatní prováděcí předpisy	13
1.3. Financování vzdělávání	13
1.3.1 Systém financování	13
1.3.2 Financování regionálního školství	16
1.3.3 Financování vysokého školství	18
1.3.4 Fond rozvoje kapacit mateřských a základních škol	20
1.4. Operační programy	22
1.4.1 Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost	22
1.4.2 Operační program Výzkum a vývoj pro inovace	24
1.4.3 Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání	27
2. Regionální školství	31
2.1. Hlavní události v regionálním školství v roce 2015	32
2.1.1 Předškolní vzdělávání	32
2.1.2 Základní vzdělávání	33
2.1.3 Základní umělecké školy	35
2.1.4 Střední vzdělávání všeobecné	36
2.1.5 Střední vzdělávání odborné	37
2.1.6 Vzdělávání v konzervatoři	37
2.1.7 Vyšší odborné vzdělávání	38
2.1.8 Primární prevence rizikového chování	39
2.1.9 Další vzdělávání	41
2.2. Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015–2020	45
2.2.1 Strategie dalšího rozvoje sítě škol a školských zařízení	46

2.2.2	Záměry a cíle stanovené DZ ČR 2015–2020 pro jednotlivé oblasti vzdělávání	47
2.2.3	Další témata obsažená v Dlouhodobém záměru ČR	49
2.3.	Vývoj v oblasti rovného přístupu ke vzdělávání	49
2.3.1	Společné vzdělávání	49
2.3.2	Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2016–2018	50
2.3.3	Plnění Akčního plánu opatření k výkonu rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci D.H. a ostatní proti ČR	51
2.4.	Příprava reformy financování regionálního školství	51
2.5.	Příprava kariérního systému učitelů	52
2.5.1	První kariérní stupeň (KS1)	52
2.5.2	Druhý kariérní stupeň (KS2)	53
2.5.3	Třetí kariérní stupeň (KS3)	53
2.5.4	Finanční benefity postupu v kariérním systému	54
2.5.5	Periodické hodnocení profesního rozvoje, kvalita DVPP atd.	54
2.6.	Výběrové zjišťování výsledků žáků 2014/2015	55
2.6.1	Základní informace o výběrovém zjišťování	55
2.6.2	Výsledky testů	56
2.6.3	Výsledky žáků se SVP	57
2.6.4	Porovnání výsledků žáků základních škol a víceletých gymnázií	57
2.6.5	Dotazníkové šetření	57
2.6.6	Význam výběrových zjišťování výsledků žáků	58
2.7.	Pilotní ověřování přijímacího řízení s využitím centrálně zadávaných testů	59
2.7.1	Organizace pilotního ověřování ve školním roce 2014/2015	59
2.7.2	Vyhodnocení pokusného ověřování konaného ve školním roce 2014/2015	60
2.7.3	Zajištění uplatnění jednotných testů v přijímacím řízení v roce 2015 pro další období	60
2.8.	Výsledky vzdělávání žáků středních škol	61
2.8.1	Maturitní zkouška v roce 2015	61
2.8.2	Obory ukončené závěrečnou zkouškou s výučním listem	70
2.9.	Realizace opatření Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020	71
2.9.1	Aktivní zapojení všech, kteří se na realizaci aktivit mají podílet	72
2.9.2	Dostatečné kapacity pro koordinaci aktivit	72
2.9.3	Dostatečné finanční zdroje na zajištění podpůrných materiálů, odborných textů, analýz a studií, které jsou potřeba k realizaci aktivit a k čerpání finančních prostředků z OP VVV	73
2.10.	Dvojité výročí v oblasti školního stravování	73
2.10.1	70. výročí školních jídelen	73
2.10.2	50. výročí systému školního stravování	74

2.11. Rok průmyslu a technického vzdělávání	75
2.11.1 Úvod Rok průmyslu a technického vzdělávání.	75
2.11.2 Rozvojové a dotační programy	76
3. Vybraná témata vysokého školství	79
3.1. Hlavní události v oblasti vysokého školství v roce 2015	80
3.1.1 Vývoj obecně	80
3.1.2 Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání.	80
3.1.3 Mezinárodní spolupráce	81
3.1.4 Projekt Impuls.	81
3.2. Příprava novely zákona o vysokých školách a souvisejících předpisů	82
3.3. Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol na období 2016–2020.	83
3.4. Koncepční změny v oblasti rozvojových programů	85
4. Vzdělávání v roce 2015 v číslech – statistický přehled	87
4.1. Úvod	88
4.2. Regionální školství v roce 2015	90
4.2.1 Předškolní vzdělávání	90
4.2.2 Základní vzdělávání	92
4.2.3 Střední školy	95
4.2.4 Konzervatoře	101
4.2.5 Vyšší odborné školy	102
4.2.6 Zařízení ústavní a ochranné výchovy	103
4.2.7 Zařízení zájmového vzdělávání	104
4.2.8 Pracovníci v regionálním školství.	107
4.2.9 Tematické okruhy	109
4.3. Vysoké školství v roce 2015	114
4.3.1 Vysokoškolské vzdělávání	114
4.3.2 Celoživotní vzdělávání	118
4.3.3 Pracovníci ve vysokém školství	118
Seznam zkratk	119

1

Vzdělávání v roce 2015 v datech

Vzdělávání v roce 2015 v České republice

1.1 Úvod – obecný pohled na vývoj vzdělávání v roce 2015

Rok 2015 byl prvním rokem implementace Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 (dále jen „Strategie“), schválené dne 9. 7. 2014 vládním usnesením č. 538, která nově stanovila základní rámec pro další rozvoj českého vzdělávacího systému. Strategie představuje zastřešující dokument, který slouží jako východisko všem tvůrcům vzdělávací politiky, zejména Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“), dalším ústředním orgánům státní správy a územně samosprávným celkům s odpovědností za oblast vzdělávání.

Strategie si klade jako svůj obecný cíl zlepšení výsledků a motivace dětí, žáků a studentů na všech stupních školského systému od předškolního až po terciární vzdělávání. Vzdělávací politika České republiky směřuje obecně k rozvoji vzdělávacího systému založeného na konceptu celoživotního učení, tak aby zodpovědně naplnila základní smysl (viz) vzdělávání:

- ◆ osobnostní rozvoj přispívající ke zvyšování kvality lidského života;
- ◆ udržování a rozvoj kultury jako soustavy sdílených hodnot;
- ◆ rozvoj aktivního občanství vytvářející předpoklady pro solidární společnost, udržitelný rozvoj a demokratické vládnutí;
- ◆ příprava na pracovní uplatnění.

Na základě zhodnocení stavu vzdělávací soustavy v České republice stanovila Strategie pro období své působnosti tři klíčové priority dalšího rozvoje, a sice:

- ◆ snižovat nerovnosti ve vzdělávání;
- ◆ podporovat kvalitní výuku a učitele jako její klíčový předpoklad;
- ◆ odpovědně a efektivně řídit vzdělávací systém.

Strategie byla pozitivně přijata odbornou veřejností včetně zástupců některých významných mezinárodních organizací (Evropská komise, OECD, UNESCO), přičemž vedle jejího obsahu patří k oceňovaným stránkám také velmi otevřený způsob přípravy dokumentu formou široké veřejné konzultace.

Posoudit míru naplňování stanovených cílů je vzhledem k časovému horizontu jejich plnění a krátkému období platnosti Strategie možné zatím jen omezeně. Za jeden z hlavních úspěchů uplynulého roku je však možné považovat dotvoření implementační struktury Strategie a promítnutí její vize, priorit a cílů do dalších oficiálních resortních dokumentů, a sice zejména do dlouhodobých záměrů pro oblast regionálního i vysokého školství a nového operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání. Hlavní cíle Strategie byly rovněž zahrnuty do klíčových priorit MŠMT pro rok 2016.

Podpora společného vzdělávání dětí, žáků a studentů v hlavním vzdělávacím proudu představuje dlouhodobě jednu z klíčových oblastí zájmu MŠMT, přičemž rok 2015 přinesl řadu informačních a vzdělávacích aktivit. V dubnu 2015 byla schválena novela školského zákona posilující princip inkluzivního vzdělávání ve školském systému zejména tím, že upouští od kategorizace žáků, zavádí nové vymezení pojmu žák se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen „SVP“) a stanoví pravidlo přednostního vzdělávání žáka se SVP formou integrace. V souvislosti se schválenou novelou školského zákona byl připraven prováděcí předpis k provedení ustanovení § 19 školského zákona.

Společné vzdělávání bylo v roce 2015 podpořeno i formou nelegislativních nástrojů. Došlo ke schválení Akčního plánu inkluzivního vzdělávání na období 2016–2018, který nejenže navazuje na Strategii, ale rozvíjí také Dlouhodobý

záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v ČR na období 2015–2020. Akční plán je dále podkladem pro zacílení výzev operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání, který bude jedním ze zdrojů financování společného vzdělávání v dalších letech.

V roce 2015 probíhala také celá řada informačních a vzdělávacích aktivit ke společnému vzdělávání, na kterých se kromě MŠMT podílely také přímo řízené organizace – Národní ústav pro vzdělávání a Národní institut dalšího vzdělávání. Jednalo se především o jednání se zástupci krajů, ředitelů a zřizovatelů škol a školských zařízení týkající se probíhajících i připravovaných změn na poli společného vzdělávání. V druhé polovině roku 2015 byla v krajích zahájena setkání ministryně školství se zástupci škol, krajských úřadů a obcí, na kterých jsou všichni klíčoví aktéři seznamování s novelou školského zákona a dalšími změnami, které směřují k podpoře společného vzdělávání. Současně probíhala také informační kampaň k tomuto tématu zacílená na širokou veřejnost, která byla podpořena mimo jiné spuštěním informačního portálu ke společnému vzdělávání na webu MŠMT.

Další klíčovou prioritou MŠMT představuje reforma financování regionálního školství, která se zaměřuje na oblast financování škol a školských zařízení zřizovaných kraji, obcemi a svazky obcí. Financování soukromých a církevních škol nebude navrženým systémem financování dotčeno. Dosavadní systém normativního financování „na žáka“ se vyznačuje řadou problémů a nedostatků, jejichž důsledkem je nerovné postavení jednotlivých srovnatelných příjemců v rámci České republiky. Nově navrhované řešení je založeno na principu náhrady určité části systému stávajících normativů republikových a krajských systémem normativů stanovených centrálně z úrovně MŠMT.

Aktuální prioritou MŠMT je rovněž zavedení kariérního řádu učitelů, který podpoří celoživotní profesní rozvoj učitelů a propojí ho se systémem odměňování. V souladu s Programovým prohlášením vlády předložilo MŠMT návrh novely zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění, čímž byl návrh současně veřejně zpřístupněn odborné i široké veřejnosti. Návrh novely zákona mimo jiné doplňuje existující kariérní systém pedagogických pracovníků pro učitele o novou kariérní cestu – cestu rozvoje profesních kompetencí.

1.2 Změny v organizačním a legislativním základu

V roce 2015 byla přijata především novela školského zákona a byly zahájeny práce na navazující prováděcí vyhlášce o vzdělávání žáků se SVP a žáků nadaných. Tato vyhláška byla přijata pod č. 27/2016 Sb. Dále probíhaly práce na další novele školského zákona a na novele zákona o vysokých školách.

1.2.1 Změna školského zákona

Změna zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 82/2015 Sb. především s účinností od 1. 9. 2016 nově upravila pravidla vzdělávání dětí, žáků a studentů se SVP. Podpůrná opatření se systematicky katalogizovala, zpřesnila se pravidla přiznávání podpůrných opatření, s důrazem na kvalitní diagnostiku, spolupráci rodičů, poradenských zařízení a škol a na dostupnost revizních nástrojů, a vytvořily se pojistky proti zneužívání podpůrných opatření.

S účinností od 1. 5. 2015, resp. 1. 9. 2015, byla upravena bezúplatnost posledního ročníku předškolního vzdělávání, kdy se doba 12 měsíců nahradila dobou jednoho školního roku, upravila se pravidla zřizování a organizace přípravných tříd, postup při ukončování základního vzdělávání cizinců a přijímání k vyššímu odbornému vzdělávání. Ředitelé škol a školských zařízení již nejsou jmenováni na dobu určitou, zachovává se pravidlo šestiletých „funkčních

období“ ředitelů veřejných škol a školských zařízení, avšak nově v rámci pracovního poměru na dobu neurčitou. Novela reflektuje závěry judikatury, dle nichž je rozhodování o právech a povinnostech dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních správním rozhodováním bez ohledu na zřizovatele, a rozšířila příslušnost krajských úřadů rozhodovat o odvoláních.

1.2.2 Změna zákona o pedagogických pracovnících

Novela zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 379/2015 Sb. s účinností od 12. 1. 2016 přinesla řešení palčivého problému týkajícího se pedagogických pracovníků, jímž bylo opakované uzavírání pracovních poměrů na dobu určitou pouze na období školního vyučování školního roku (tedy od 1. 9. do 30. 6.). Po dobu hlavních prázdnin se pedagogičtí pracovníci ocitali bez zaměstnání a namísto zaslouženého odpočinku, dalšího vzdělávání a přípravy na nový školní rok se potýkali s existenční nejistotou nebo byli nuceni k hledání „náhradního“ zaměstnání. Novela znemožnila tuto praxi, stanovila minimální dobu trvání pracovního poměru na 12 měsíců a zavedla další podmínky.

Novela dále zavedla uznání odborné kvalifikace pro absolventy magisterských uměleckých oborů s pedagogickým zaměřením, čímž se má vyřešit nedostatek učitelů pro výuku žáků v předmětech hudební a výtvarná výchova.

1.2.3 Změna zákona o poskytování dotací soukromým školám

Změna zákona č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 82/2015 Sb. s účinností od 1. 5. 2015 zjedнала nápravu některých dlouhodobě kritizovaných nedostatků zákona. Nově není potřeba pro nový obor vzdělání provádět v prvním roce jeho uskutečňování inspekční činnost, prodloužila se lhůta pro předložení inspekční zprávy u nových škol, upravila se kontinuita podmínek pro zvýšení dotace v případě převodu činnosti školy na jiný subjekt, lhůta pro předložení žádosti o uzavření smlouvy o poskytnutí dotace se stanovila jako propadná. Současně se s účinností od 1. 9. 2016 provedla legislativně technická úprava s ohledem na zrušení definice pojmu „zdravotní postižení“ ve školském zákoně.

1.2.4 Změna nařízení vlády č. 211/2010 Sb.

V nařízení vlády č. 211/2010 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, se novelou vyhlášenou pod č. 197/2015 Sb. s účinností od 31. 8. 2015, na základě závěrů vyhodnocení pokusného ověřování, zavedl nový obor středního vzdělání s maturitní zkouškou 79-43-K/61 Dvojjazyčné gymnázium.

1.2.5 Změna nařízení vlády č. 75/2005 Sb.

Změna nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků, vyhlášená pod č. 239/2015 Sb., s účinností od 1. 9. 2016, přinesla ředitelům mateřských škol, základních škol s prvním stupněm, základních škol samostatně zřízených pro žáky se zdravotním postižením a základních škol speciálních s prvním stupněm a oddělením ročníků druhého stupně ulehčení snížením rozsahu jejich přímé pedagogické činnosti. Návrh mířil cíleně na ty školy, které jsou na tom z hlediska zvládnutí všech úkolů nejhůř.

1.2.6 Prováděcí vyhlášky ke školskému zákonu

MŠMT vydalo novou vyhlášku č. 3/2015 Sb., o některých dokladech o vzdělání, která s účinností od 15. 1. 2015 nahradila původní vyhlášku č. 223/2005 Sb., o některých dokladech o vzdělání, ve znění pozdějších předpisů, jež byla příliš rozsáhlá a s níž byla práce příliš administrativně náročná. Nová vyhláška zjednodušila a přehledně uspořádala soubor vzorů dokladů o vzdělání, omezila se na platné vzory a vytvořila podmínky pro použití grafických QR kódů.

Ve vyhlášce č. 107/2005 Sb., o školním stravování, ve znění pozdějších předpisů, vyhláška č. 17/2015 Sb. s účinností od 1. 2. 2015 upravila pravidla pro školní stravování a umožnila provozovatelům školních stravovacích zařízení rozhodnout, zda budou poskytovat dietní školní stravování strávnickům, u kterých posoudil odborný lékař, že jejich zdravotní stav vyžaduje omezení podle dietního režimu.

Novela vyhlášky č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou, ve znění pozdějších předpisů, provedená vyhláškou č. 214/2015 Sb. s účinností od 1. 9. 2015 v návaznosti na změnu školského zákona (novelizace zákonem č. 82/2015 Sb.) stanovila minimální jazykovou úroveň standardizované jazykové zkoušky, jež může být nahrazující zkouškou za zkoušku z cizího jazyka profilové části maturitní zkoušky, pokud tak ředitel školy stanoví. Minimální jazyková úroveň je stanovena na úrovni B1 nebo úrovni vyšší podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky.

Ve vyhlášce č. 671/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o organizaci přijímacího řízení ke vzdělávání ve středních školách, ve znění pozdějších předpisů, vyhláška č. 245/2015 Sb. s účinností od 30. 9. 2015 dala do souladu postup při přijímání i při odvolání proti nepřijetí (případně přijetí) uchazeče v přijímacím řízení ke střednímu vzdělávání konanému ve školách, které nejsou zřizovány státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí, s judikaturou Nejvyššího správního soudu a návazně s upraveným zněním školského zákona. Dále se s účinností od 1. 9. 2016 zavedlo uzpůsobení podmínek uchazečům se SVP navazující na změny školského zákona (novelizace zákonem č. 82/2015 Sb.).

1.2.7 Ostatní prováděcí předpisy

K provedení zákona č. 234/2014 Sb., o státní službě, vydalo MŠMT vyhlášku č. 175/2015 Sb., o zkoušce z českého jazyka pro žadatele o přijetí do služebního poměru, kteří nejsou státními občany České republiky. Vyhláška s účinností od 15. 7. 2015 stanoví rozsah a obsah zkoušky. Požadovaná úroveň jazykových kompetencí je na základě zákonného zmocnění stanovena podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky, a to na úrovni C1 pro žadatele, kteří se uchází o služební místo představeného, a na úrovni B2 pro ostatní žadatele.

Drobné úpravy doznala vyhláška č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, kde vyhláška č. 198/2015 Sb. s účinností od 1. 9. 2015 změnila vymezení působnosti Diagnostického ústavu v Praze 2 a Diagnostického ústavu v Ostravě a změnila název Diagnostického ústavu pro mládež v Praze 4-Hodkovičkách.

1.3 Financování vzdělávání

1.3.1 Systém financování

- ◆ V roce 2015 tvořily veřejné výdaje na školství 4,1 % HDP, jejich podíl se oproti roku 2014 nezměnil.
- ◆ Za oblast vzdělávání, tj. oddíl 31 a 32 rozpočtové skladby, dosahovaly výdaje 165 333 464,3 tis. Kč.
- ◆ Veřejné výdaje z kapitoly 333-MŠMT činily 128 295 807,6 tis. Kč.

MŠMT, jím řízené organizační složky státu Česká školní inspekce a Vysokoškolské sportovní centrum a příspěvkové organizace hospodařily v roce 2015 podle zákona č. 345/2014 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2015, jehož součástí jsou i závazné ukazatele rozpočtu kapitoly 333. Zákon o státním rozpočtu na rok 2015 byl schválen Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky usnesením č. 555 dne 10. 12. 2014.

Hospodaření s prostředky státního rozpočtu v resortu školství, mládeže a tělovýchovy se v roce 2015 řídilo zejména zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací), ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, ve znění pozdějších předpisů.

MŠMT splnilo v roce 2015 všechny úkoly vyplývající ze zákona o státním rozpočtu a dalších právních předpisů, usnesení vlády ČR, pokynů a opatření Ministerstva financí. Dodrželo všechny závazné rozpočtové ukazatele.

MŠMT zabezpečilo ekonomické náležitosti školského zákona, výdaje na veřejné vysoké školy a výdaje v oblasti výzkumu, experimentálního vývoje a inovací.

V průběhu roku 2015 byly postupně ukončovány aktivity OP VK a OP VaVpI. U OP VK došlo k vyhlášení výzev v oblasti podpory 1.1 – zvyšování kvality ve vzdělávání, které byly zaměřeny na podporu výuky cizích jazyků (výzva 56 a 57). U OP VaVpI byly vyhlášeny výzvy v prioritní ose 2 a 3, zaměřené převážně na pořízení přístrojového či informačního vybavení či na rozšíření a zatraktivnění vzdělávací infrastruktury.

Dne 13. 5. 2015 byl Evropskou komisí schválen Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání (dále jen „OP VVV“). Cílem OP VVV je přispět ke strukturálnímu posunu České republiky směrem k ekonomice založené na vzdělané, motivované a kreativní pracovní síle, na produkci kvalitních výsledků výzkumu a jejich využití pro zvýšení konkurenceschopnosti. Program tak přispěje k naplnění jedné ze tří priorit Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění (strategie Evropa 2020), a to prioritě „Inteligentní růst“. Cílem Programu je zvýšení kvality a posílení orientace výzkumu na společenské výzvy, potřeby trhu a znalostní domény relevantní pro inteligentní specializaci v návaznosti na Národní výzkumnou a inovační strategii pro inteligentní specializaci České republiky (Národní RIS3 strategii) a její krajské přílohy. V průběhu 2. pololetí roku 2015 bylo v rámci programu vyhlášeno osm výzev.

MŠMT ve spolupráci s Evropskou komisí v prosinci 2015 taktéž úspěšně dokončilo takzvané fárování velkých výzkumných projektů „ELI Beamlines“ a „Udržitelná energetika (SUSEN)“. Ty byly budovány s významným příspěvkem Evropského fondu regionálního rozvoje (ERDF). Fárování je administrativně nesmírně náročný postup, který umožní u dlouhodobých a složitých projektů návazné financování ze dvou operačních programů. V tomto případě se jedná o finanční krytí z OP VaVpI (do 31. 12. 2015) a z OP VVV (od 1. 1. 2016). Oba projekty budou dokončeny do konce roku 2017. Fárování umožní úspěšné dokončení projektů světového významu a efektivní využití prostředků evropských fondů.

V činnosti MŠMT i ve výsledcích uvedených v závěrečném účtu kapitoly 333 se odráží i některé zásadní legislativní změny.

1. 1. 2015 vstoupil v účinnost zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě. Tento právní předpis novým způsobem upravuje zejména:

- ◆ právní poměry státních zaměstnanců vykonávajících ve správních úřadech státní správu;
- ◆ organizační věci státní služby;
- ◆ služební vztahy státních zaměstnanců;
- ◆ odměňování státních zaměstnanců;
- ◆ řízení ve věcech služebního poměru;
- ◆ organizační věci týkající se zaměstnanců ve správních úřadech, kteří pracují v základním pracovněprávním vztahu. S implementací tohoto právního předpisu byla spojena celá řada povinností, které museli dotčení pracovníci zajistit

Tabulka 1

Veřejné výdaje na školství v běžných cenách v letech 2011–2015 v mil. Kč a jejich podíl na HDP v %

"Případné aktualizace údajů publikovaných ČSÚ byly zpětně promítnuty i do předchozích období, se staršími publikacemi nemusí souhlasit."		2011	2012	2013	2014	2015
Hrubý domácí produkt v běžných cenách		4 022 500,0	4 041 600,0	4 077 100,0	4 260 900,0	4 472 300,0
Index spotřebitelských cen (2005 = 100)		117,1	121,0	122,7	123,2	123,6
Veřejné výdaje na školství celkem		173 722,0	171 369,9	172 805,2	174 477,3	182 848,1
Veřejné výdaje na vzdělávání ¹⁾		155 295,5	153 714,5	154 762,3	159 970,2	165 333,5
v tom z rozpočtu	MŠMT (kapitola 333)	124 502,1	124 197,6	124 411,5	125 097,6	128 295,8
	transfery z MŠMT na KÚ a magistráty	-84 823,6	-84 756,0	-84 956,9	-86 502,9	-89 266,2
	obcí a DSO a KÚ	114 663,9	113 277,3	114 227,5	120 253,3	125 064,7
	MO (kapitola 307)	955,7	998,5	1 082,6	1 124,3	1 241,7
	transfery z MO na KÚ a magistráty	-2,5	-2,9	-2,4	-2,3	-2,6
Veřejné výdaje na školství v % HDP		4,3%	4,2%	4,2%	4,1%	4,1%
Veřejné výdaje na vzdělávání v % HDP		3,9%	3,8%	3,8%	3,8%	3,7%

Komentáře:

¹⁾ Výdaje na školství z kapitol 333-MŠMT a 307-MO a rozpočtu obcí, DSO a KÚ za část 31-32-vzdělávání.

²⁾ Z důvodu konsolidace nejsou zahrnuty z daných tříd rozpočtové skladby následující položky: 5321; 5323; 5329; 5344; 5345; 5349; 5366; 5367; 5641; 5642; 5649; 6341; 6342; 6349; 6441; 6442; 6449.

Zdroj: Závěrečný účet kapitoly 333 MŠMT; 700 Obce a DSO; KÚ; ČSÚ

ve velmi krátkých termínech, a to zejména ve mzdové a personální oblasti. V důsledku implementace služebního zákona došlo rovněž ke změnám v organizační struktuře MŠMT. V současné chvíli jsou na MŠMT zřízeny dvě pozice náměstků ministryně. Dále je MŠMT rozděleno do sedmi odborně zaměřených sekcí (sekce ekonomická, sekce vzdělávání, sekce vysokého školství, vědy a výzkumu, sekce operačních programů, sekce sportu a mládeže, sekce legislativy a strategie a sekce majetková), které jsou vedeny náměstkou pro řízení sekcí.

Změněna byla v prosinci 2015 rovněž vyhláška č. 419/2001 Sb., o rozsahu, struktuře a termínech údajů předkládaných pro vypracování návrhu státního závěrečného účtu a o rozsahu a termínech sestavení návrhů závěrečných účtů kapitol státního rozpočtu, ve znění pozdějších předpisů, a to již s účinností pro zpracování závěrečného účtu za rok 2015.

Změny byly provedeny opět i v účetní legislativě a nově byla vydána i vyhláška pro finanční vypořádání vztahů se státním rozpočtem.

Při hodnocení plnění priorit v kapitole 333 je nutné se zaměřit na oblast vzdělávání, tj. oddíl 31 a 32 rozpočtové skladby.

V roce 2015 činil objem výdajů pro oblast vzdělávání ve schváleném rozpočtu 122 534 382,8 tis. Kč, v rozpočtu po změnách 126 451 923,4 tis. Kč, v konečném rozpočtu 133 401 511,9 tis. Kč, skutečnost k 31. 12. 2015 byla vykázána ve výši 128 295 807,6 tis. Kč, plnění na 101,5 % rozpočtu po změnách a 96,2 % konečného rozpočtu. Schválený rozpočet se oproti srovnatelnému údaji roku 2014 snížil o 1 711 689,6 tis. Kč, tj. pokles o 1,4 %, rozpočet po změnách se snížil proti roku 2014 o 645 343,7 tis. Kč, tj. o 0,5 %, konečný rozpočet se zvýšil proti roku 2014 o 1 520 321,1 tis. Kč, tj. o 1,2 % a skutečnost 2015 byla vyšší oproti skutečnosti předchozího roku o 3 198 174,5 tis. Kč, tj. 2,6 %, meziroční index 2015/2014 činil 102,6.

Srovnání těchto výdajů pouze za kapitolu 333 není pro hodnocení plnění priorit vlády v oblasti vzdělávání plně vypovídající, pro zjištění celkových výdajů na vzdělávání v ČR je nutno zahrnout údaje veřejných rozpočtů včetně výdajů krajů a obcí a ostatních kapitol v souladu s § 172 školského zákona.

Celkové výdaje na školství v roce 2015 činily 182 848 145,1 tis. Kč, oproti roku 2014 se zvýšily o 4,8 %. Podíl na HDP v porovnání s rokem 2014 se nezměnil.

Za oblast vzdělávání, tj. oddíl 31 a 32 rozpočtové skladby však dosahovaly 165 333 464,3 tis. Kč, což představuje oproti roku 2014 nárůst o 3,4 %. Podíl těchto výdajů na HDP v porovnání s rokem 2014 klesl o jeden procentní bod.

1.3.2 **Financování regionálního školství**

Hlavním principem pro přidělování přímých výdajů na vzdělávání z rozpočtu MŠMT do rozpočtu jednotlivých krajů a MHMP bylo i v roce 2015 výkonové financování prostřednictvím „republikových normativů“. Republikové normativy stanovuje MŠMT podle ustanovení § 161 zákona č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, jako výši výdajů připadajících na vzdělávání a školské služby pro jedno dítě, žáka nebo studenta příslušné věkové kategorie v oblasti předškolního, základního, středního a vyššího odborného vzdělávání ve školách a školských zařízeních zřizovaných krajů, obcemi a svazky obcí na kalendářní rok. Součástí republikových normativů je také vyjádření limitů počtu zaměstnanců připadajících na 1 000 dětí, žáků nebo studentů v dané věkové kategorii.

Regionální školství bylo kromě výkonového financování prostřednictvím republikových normativů financováno rovněž finančními prostředky určenými na rozvojové programy, a to v souladu s § 163 školského zákona. Tyto programy jsou používány k financování specifických záležitostí, které není možné nebo efektivní zohlednit v normativu.

Za **použití republikových normativů** provedlo MŠMT **rozpis přímých neinvestičních výdajů** rozpočtovaných na rok 2015 v kapitole 333-MŠMT na jednotlivé krajské úřady a Magistrát hlavního města Prahy (dále MHMP). Celkový objem těchto finančních prostředků na přímé výdaje na vzdělávání dosáhl výše 79 232 197,0 tis. Kč (52 129 315,0 tis. Kč pro školy zřizované obcemi a dobrovolnými svazky obcí (dále „DSO“), 27 102 882,0 tis. Kč pro školy zřizované kraji). Přímé výdaje na sportovní přípravu žáků ve sportovních gymnáziích činily 70 000,0 tis. Kč. Krajské úřady a MHMP za pomoci krajských normativů provedly rozpis a převedení těchto finančních prostředků jednotlivým právnickým osobám vykonávajícím činnost škol a školských zařízení. Krajské normativy jsou upraveny vyhláškou č. 492/2005 Sb., o krajských normativech, ve znění pozdějších předpisů.

Republikové normativy byly stanoveny pro pět základních kategorií:

1. dítě v předškolním vzdělávání (kategorie 3–5 let);
2. žák plnící povinnou školní docházku (kategorie 6–14 let);
3. žák v denní formě středního vzdělávání včetně žáků nástavbového studia (kategorie 15–18 let);
4. student v denní formě vyššího odborného vzdělávání (kategorie 19–21 let);
5. dítě, žák, student umístěný v krajských zařízeních ústavní výchovy (kategorie 3–18 let v KZÚV).

Financování soukromých škol a školských zařízení probíhá v souladu se zákonem č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů. Rozpis finančních prostředků je ze strany MŠMT realizován za pomoci normativů pro soukromé školy, které MŠMT každoročně vyhláší, a finanční tok je shodný jako v případě krajských a obecních škol. V roce 2015 bylo MŠMT na přímé výdaje 906 soukromých škol a školských zařízení zasláno 4 238 874,12 tis. Kč, to je o 3,6 % více než v předchozím roce 2014, za celé pětileté sledované období (2011 až 2015) došlo k nárůstu o 5,8 %. Počet subjektů působících v regionálním školství se v tomto pětiletém období zvýšil o 264.

Stejnou formou, tedy transferovou platbou, byly z MŠMT převedeny do rozpočtu ÚSC finanční prostředky na rozvojové programy (3 167 316,92 tis. Kč), projekty OP VK (2 291 445,77 tis. Kč) a další projekty, jako např. integrace cizinců, integrace romské komunity, prevenci kriminality, protidrogová politika a další.

Financování **církevních škol a školských zařízení** je rovněž realizováno normativně, přičemž MŠMT zasílá v souladu s § 162 a § 160 odst. 1 písm. b) školského zákona dotace přímo jednotlivým právnickým osobám vykonávajícím činnost škol a školských zařízení. K 31. 12. 2015 bylo financováno 139 církevních právních subjektů vykonávajících činnost školy a školského zařízení, které jsou zapsány v rejstříku škol a školských zařízení, tj. o tři více než v roce 2014. Církevní školy obdržely celkem 1 370 894,14 tis. Kč, z toho provozní dotaci ve výši 1 295 471,0 tis. Kč. Kromě provozní dotace byly církevním školám a školským zařízením poskytnuty finanční prostředky určené na rozvojové programy a další účelové dotace na projekty. Meziročně došlo k nárůstu výdajů na církevní školství o 7,9 %, za celé pětileté sledované období (2011 až 2015) pak došlo k nárůstu o 24,6 %, nutno však podotknout, že se zvýšil ve sledovaném období i počet škol a školských zařízení, a to o 16.

MŠMT komplexně ekonomicky zabezpečilo 69 škol a školských zařízení poskytujících vzdělávání dětí, žáků a studentů se SVP (11) a zajišťujících ústavní a ochrannou výchovu (58), **jejichž je zřizovatelem**. Provozní výdaje těchto přímo řízených organizací dosáhly v roce 2015 výše 2 166 097,51 tis. Kč, což je nárůst o 2,1 % oproti předchozímu roku (2014).

1.3.3 **Financování vysokého školství**

Financování vysokých škol vychází ze zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů. Konkrétní postupy pro rok 2015 byly stanoveny resortními Pravidly pro poskytování příspěvku a dotací veřejným vysokým školám Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy č. j. MSMT-2067/2015-1, resp. Pravidly pro poskytování dotací soukromým vysokým školám Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy na stipendia podle § 40 odst. 2, § 91 odst. 2 písm. e) a § 91 odst. 3 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, č. j. 2435/2011-33.

Veřejným vysokým školám je ze státního rozpočtu podle zákona o vysokých školách poskytován příspěvek na vzdělávací a vědeckou, výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou nebo další tvůrčí činnost, dotace na rozvoj vysoké školy a dotace zejména na ubytování a stravování studentů. Pro stanovení výše příspěvku je rozhodující typ a finanční náročnost akreditovaných studijních programů a programů celoživotního vzdělávání, počet studentů a dosažené výsledky ve vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké nebo další tvůrčí činnosti a její náročnost. Výši příspěvku i poskytnutých dotací rovněž ovlivňuje dlouhodobý záměr dané školy a dlouhodobý záměr pro oblast vysokých škol vypracovaný MŠMT. Soukromé vysoké škole působící jako obecně prospěšná společnost může být v zákonem povolených případech poskytnuta dotace na uskutečňování akreditovaných studijních programů a programů celoživotního vzdělávání, s nimi spojenou vědeckou, výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou nebo další tvůrčí činností a dotace na stipendia. O poskytnutí příspěvku nebo dotace rozhoduje MŠMT rozhodnutím na základě žádosti vysoké školy.

V roce 2015 bylo z rozpočtu MŠMT vysokým školám vyplaceno včetně programů EU celkem 35 449 324 tis. Kč.¹ Z této částky bylo poskytnuto 28 665 121 tis. Kč, tj. 80,9 %, jako neinvestiční prostředky, 6 784 203 tis. Kč, tj. 19,1 %, jako prostředky investiční.

Z pohledu účelového členění objem 23 006 086 tis. Kč představuje výdaje na činnosti mimo výzkum a vývoj (v tom zejména činnost vzdělávací), zbývajících 12 443 238 tis. Kč jsou výdaje na výzkum a vývoj.

Rozhodující část finančních prostředků na činnost mimo výzkum a vývoj je veřejným vysokým školám, kterých v roce 2015 v ČR působilo 26, přidělována formou příspěvku. V roce 2015 se jednalo o částku 19 769 500 tis. Kč, tedy 85,9 %. Rozhodující část příspěvku (cca 80 %) je stanovena normativně odvozením od rozsahu a obsahu vzdělávací činnosti vysoké školy (tzv. ukazatel A) a zohledněním parametrů výkonů a kvality veřejných vysokých škol (ukazatel K). Součástí příspěvku jsou též finanční prostředky učené pro úhradu stipendií (stipendia studentů doktorských studijních programů, ubytovací a sociální stipendia) a finanční prostředky na aktivity v rámci fondu vzdělávací politiky. V dotaci poskytované na činnost mimo výzkum a vývoj (dále jen „činnost“) představují rozhodující objem dotace na programové financování.

Formou neinvestičních výdajů mimo výzkum a vývoj byly vysokým školám poskytnuty prostředky ve výši 19 945 214 tis. Kč, zejména na:

- ◆ vzdělávací činnost (příspěvek v celkové výši 16 098 344 tis. Kč);
- ◆ doktorská stipendia v prezenčním studiu (příspěvek ve výši 1 041 278 tis. Kč);
- ◆ fond vzdělávací politiky (příspěvek a dotace ve výši 139 682 tis. Kč);

¹ Jedná se o finanční prostředky zúčtované pod položkami 5332 a 6352.

- ◆ podporu mezinárodní spolupráce (příspěvek a dotace ve výši 259 206 tis. Kč);
- ◆ ubytovací stipendia (příspěvek ve výši 776 966 tis. Kč);
- ◆ rozvojové programy (příspěvek a dotace ve výši 896 208 tis. Kč);
- ◆ sociální stipendia (příspěvek ve výši 33 583 tis. Kč);
- ◆ ubytování a stravování (dotace ve výši 147 527 tis. Kč);
- ◆ projekty programového financování (dotace ve výši 59 005 tis. Kč).

Neinvestiční prostředky mimo výzkum a vývoj byly vysokým školám dále poskytnuty na projekty realizované prostřednictvím OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK) jako dotace ve výši 299 991 tis. Kč (v tom 85 % prostředků z EU).

Z ostatních finančně podpořených aktivit se dále jednalo o:

- ◆ zahraniční rozvojovou pomoc (99 640 tis. Kč);
- ◆ vzdělávání národnostních menšin (327 tis. Kč);
- ◆ využití volného času dětí a mládeže (7 112 tis. Kč);
- ◆ projekty kulturního dědictví (1 909 tis. Kč);
- ◆ prevenci před návykovými látkami (296 tis. Kč);
- ◆ prevenci kriminality (182 tis. Kč);
- ◆ studijní pobyty ukrajinských studentů (1 514 tis. Kč).

Investiční prostředky byly školám poskytnuty na činnost ve výši **3 060 873 tis. Kč, v tom na:**

- ◆ sprojekty realizované prostřednictvím programového financování, tj. EDS/SMVS (dotace ve výši 2 430 422 tis. Kč);
- ◆ sinvestiční potřeby vzdělávací činnosti mimo EDS/SMVS, v tom zejména splátky NfV (příspěvek ve výši 585 066 tis. Kč);
- ◆ sinvestiční potřeby vzdělávací činnosti mimo EDS/SMVS, v tom především rozvojové programy (dotace ve výši 40 748 tis. Kč);
- ◆ sprojekty realizované prostřednictvím OP VK (dotace ve výši 4 637 tis. Kč, v tom 85 % prostředků z EU).

Vysoké školy, zejména veřejné, se nemalou měrou podílejí na **výzkumu a vývoji**. Jeho financování upravuje zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje, experimentálního vývoje a inovací), ve znění pozdějších předpisů a Nařízení vlády č. 397/2009 Sb., o informačním systému výzkumu, experimentálního vývoje a inovací. Na tuto oblast činnosti vysokých škol bylo v roce 2015 poskytnuto celkem 12 443 238 tis. Kč, z toho neinvestiční prostředky tvořily 8 719 908 tis. Kč (70,1 %).

Neinvestiční výdaje byly **směřovány zejména do oblasti**

- ◆ institucionální podpory vysokých škol jako výzkumných organizací (4 888 589 tis. Kč);
- ◆ účelové podpory na specifický výzkum (1 146 322 tis. Kč);
- ◆ účelové podpory na VŠ (876 494 tis. Kč);
- ◆ projektů OP VK (492 499 tis. Kč);
- ◆ projektů OP VaVpI (934 128 tis. Kč);
- ◆ projektů EHP N2 (89 166 tis. Kč);

- ◆ institucionální podpory na mezinárodní spolupráci (34 260 tis. Kč);
- ◆ účelové podpory na velké infrastruktury (123 707 tis. Kč).

Investiční výdaje **na výzkum a vývoj zejména do oblasti**

- ◆ institucionální podpory vysokých škol jako výzkumných organizací (142 653 tis. Kč);
- ◆ účelové podpory na specifický výzkum (1 863 tis. Kč);
- ◆ projektů OP VK (2 532 tis. Kč);
- ◆ projektů OP VaVpI (3 475 521 tis. Kč);
- ◆ projektů EHP N2 (248 tis. Kč);
- ◆ účelové podpory na VŠ (90 376 tis. Kč);
- ◆ účelové podpory na velké infrastruktury (10 139 tis. Kč).

Soukromé vysoké školy jsou v souladu se zákonem o vysokých školách povinny zajistit finanční prostředky na svou vzdělávací a vědeckou nebo výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou a další tvůrčí činnost. Dotace, které mohou získat ze státního rozpočtu, jsou určeny převážně na ubytovací a sociální stipendia studentů. V roce 2015 soukromé vysoké školy vyčerpaly celkem 34 890 tis. Kč, vše jako neinvestiční prostředky na činnost. Uvedená částka obsahuje zejména dotace na sociální stipendia ve výši 1 226 tis. Kč (20 z celkového počtu 43 soukromých vysokých škol), dotace na ubytovací stipendia ve výši 26 460 tis. Kč (34 SVŠ), dotaci na program CEEPUS ve výši 19 tis. Kč (jedna SVŠ), prostředky ze SR, které byly poskytnuty soukromé vysoké škole – Vysoké škole zdravotnické, o. p. s. v celkové výši 6 825 tis. Kč jako platba za závazek veřejné služby uskutečňování akreditovaného studijního programu „ošetřovatelství“, a dotace na realizaci projektů OP VK v celkové výši 360 tis. Kč.

1.3.4 **Fond rozvoje kapacit mateřských a základních škol**

V roce 2015 pokračovala druhým rokem realizace **Fondu na podporu rozvoje kapacit mateřských a základních škol v rámci programu 133 310 Rozvoj výukových kapacit mateřských a základních škol zřizovaných územně samosprávnými celky** (dále jen „program 133 310“). Vyhlášení fondu vychází z programového prohlášení koaliční vlády. MŠMT si vyhlášením fondu, v souladu se svými úkoly plynoucími z kompetenčního zákona, klade za cíl koordinovat celkovou koncepci a strategii investic v oblasti předškolního a základního vzdělávání dle potřeb infrastruktury a dosáhnout co nejefektivnějšího využití budovaných kapacit. Hlavním cílem fondu je nastavit dlouhodobý systém podpory ve vazbě na demografický vývoj a potřeby trhu práce, napomoci zajištění dostupných kapacit mateřských a základních škol v lokalitách ohrožených nedostupností podmínek plnění povinné školní docházky, poskytnout obcím pobídku k řešení tíživé demografické situace. Cílem programu není sejmout z obcí jejich odpovědnost za zajištění podmínek povinné školní docházky a nahradit jejich aktivitu dotacemi ze státního rozpočtu. Proto se také na prvním místě vyžaduje jako podmínka přístupu k dotacím v tomto programu aktivita obcí a jejich ochota ke vzájemné spolupráci, navázání na existující školskou infrastrukturu a změna pohledu na vzdělávací politiku obce.

MŠMT za účelem získání rámcového přehledu o požadavcích a stávající situaci v této oblasti vyhlásilo již v předchozím roce výzvu k předložení základních údajů o připravovaných projektových záměrech rozvoje výukových kapacit základních a mateřských škol. Výzva k aktualizaci záměrů či předložení nových projektových záměrů s ohledem na další možnosti financování projektů v identických programech Ministerstva financí a Ministerstva pro místní rozvoj je každoročně opakována.

V roce 2015 bylo z rozpočtu MŠMT v programu 133 310 poskytnuto celkem 211 931 035,12 Kč.

Dotace z programu 133 310 jsou poskytovány v souladu se zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů a vyhlášky č. 560/2006 Sb., o účasti státního rozpočtu na financování programů reprodukce majetku, ve znění pozdějších předpisů. Na poskytnutí dotace není právní nárok.

Účastníky programu 133 310 jsou obce zřizující mateřskou nebo základní školu v právní formě příspěvkové organizace, jejichž právnické osoby vykonávají činnost mateřské školy nebo základní školy, nebo dobrovolné svazky obcí, které zřizují základní nebo mateřskou školu v právní formě školské právnické osoby v souladu § 124 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Dotace v tomto programu jsou poskytovány na investiční výdaje na vytvoření nových výukových kapacit v základní škole, kterou zřizuje obec nebo DSO, a které se podle § 178 odst. 2 zákona č. 561/2004 Sb. stanovuje školský obvod, nebo v mateřské škole, kterou zřizuje obec nebo DSO.

- ◆ novostavby;
- ◆ přístavby, nástavby, vestavby;
- ◆ rekonstrukce a modernizace stávajících prostor.

Z dotace lze hradit účelně a hospodárně vynaložené výdaje na projektovou činnost, inženýrskou činnost, stavební část, dodávky interiérového vybavení. Novými výukovými kapacitami se rozumí primárně kapacity tzv. kmenových učeben, tzn. prostor umožňujících vytvoření nové třídy pro vzdělávání. Doplňkové kapacity mohou být vytvářeny do výše odůvodněné rozsahem nových výukových kapacit. Doplňkovými kapacitami se rozumí kapacity odborných učeben, zázemí školy, popřípadě kapacity zařízení školního stravování, školní družiny.

Dotaci lze poskytnout žadateli, který prokáže splnění následujících věcných, právních a finančních podmínek.

Věcné podmínky:

- ◆ ve školském obvodu obce nebo svazku obcí se projevil nedostatek výukových kapacit v předškolním nebo základním vzdělávání;
- ◆ výhled demografického vývoje ve školském obvodu obce nebo dobrovolném svazku obcí ukazuje, že stávající výukové kapacity pravděpodobně nebudou v příštích letech dostačovat poptávce ze strany občanů obcí sdružených v příslušném školském obvodu obce nebo dobrovolném svazku obcí;
- ◆ nové výukové kapacity nelze vytvořit jiným způsobem, který by z hlediska okamžitých nákladů i bilance dlouhodobých nákladů a přínosů byl efektivnější;
- ◆ zřizovatel má záměr primárně využívat nové kapacity k předškolnímu nebo základnímu vzdělávání po dobu 10 let od vyúčtování dotace. V případě neschopnosti dodržet daný účel po dobu 10 let lze v odůvodněných případech akceptovat jiné využití infrastruktury sloužící sociálnímu, kulturnímu, zájmovému, dalšímu vzdělávacímu či jinému veřejně prospěšnému účelu;
- ◆ výukové kapacity musí být projektovány v souladu s vyhláškou č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných, ve znění vyhlášky č. 602/2006 Sb., kterou se stanoví nové požadavky na stravovací služby, a vyhláškou

č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých, ve znění vyhlášky č. 343/2009 Sb., kterou jsou stanoveny hygienické požadavky na provoz škol, předškolních a ubytovacích zařízení.

Právní podmínky:

- ◆ právní existence žadatele;
- ◆ v případě, že žadatelem je DSO, právní existence právnické osoby vykonávající činnost mateřské či základní školy, v níž dojde k vytvoření nových výukových kapacit;
- ◆ žadatel je vlastníkem nebo se stane vlastníkem nemovitostí, které jsou předmětem investičního záměru.

Objem celkových výdajů státního rozpočtu na realizaci tohoto programu v letech 2014–2021 činí 1,5 mld. Kč. Financování programu je navrženo jako kombinace prostředků státního rozpočtu, poskytovaných prostřednictvím programového financování kapitoly MŠMT, dotace z územních rozpočtů a vlastních zdrojů účastníka programu. Minimální výše spolufinancování ze strany účastníka programu na financování akce činí 15 % z celkových nákladů akce. Do spolufinancování účastníka programu mohou být zahrnuty výdaje před vydáním rozhodnutí o poskytnutí dotace, zejména náklady přípravy a zabezpečení akce.

1.4 Operační programy

1.4.1 Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost

Globálním cílem Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK) je rozvoj vzdělanosti společnosti za účelem posílení konkurenceschopnosti ČR prostřednictvím modernizace systémů počátečního, terciárního a dalšího vzdělávání, jejich propojení do komplexního systému celoživotního učení a zlepšení podmínek ve výzkumu a vývoji.

Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost byl schválen Usnesením vlády ČR č. 1302 ze dne 15. listopadu 2006, Evropskou komisí byl OP VK schválen dne 12. 10. 2007.

Řídicím orgánem OP VK bylo Usnesením vlády ČR č. 75/2006 určeno MŠMT.

Řízení programu je zajišťováno na dvou základních úrovních:

- ◆ Řídicí orgán OP VK nese celkovou zodpovědnost za realizaci programu;
- ◆ Zprostředkující subjekty (13 krajů), na které byl delegován výkon některých pravomocí Řídicího orgánu. **Celková alokace OP VK činí 1 954 677 093 EUR** (podíl EU+SR), což v závislosti na vývoji kurzu CZK/EUR představuje více než 51 mld. Kč. Alokační je tvořena z 85 % příspěvkem z Evropského sociálního fondu, tj. 1 661 475 529 EUR a z 15 % národními zdroji (státní rozpočet), tj. 293 201 564 EUR.

V průběhu roku 2015 se v OP VK uskutečnily tyto hlavní události:

- ◆ byly vyhlášeny a ukončeny dvě výzvy k předkládání žádostí o finanční podporu z OP VK;
- ◆ bylo nakontrahováno 1,6 mld. Kč (3 % alokace);
- ◆ příjemci vyúčtovali prostředky ve výši 9,0 mld. Kč (18 % alokace);
- ◆ byly certifikovány výdaje v objemu 6,4 mld. Kč (12 % alokace), kumulativně k 31. 12. 2015 činí objem certifikovaných výdajů 43,7 mld. Kč (86 % alokace);

- ◆ realizační část byla ukončena u 5 454 projektů (individuálních a grantových);
- ◆ v Databázi výstupů OP VK je možné zdarma stáhnout materiály, které vznikly v projektech OP VK (dostupné na odkazu <https://databaze.op-vk.cz>).

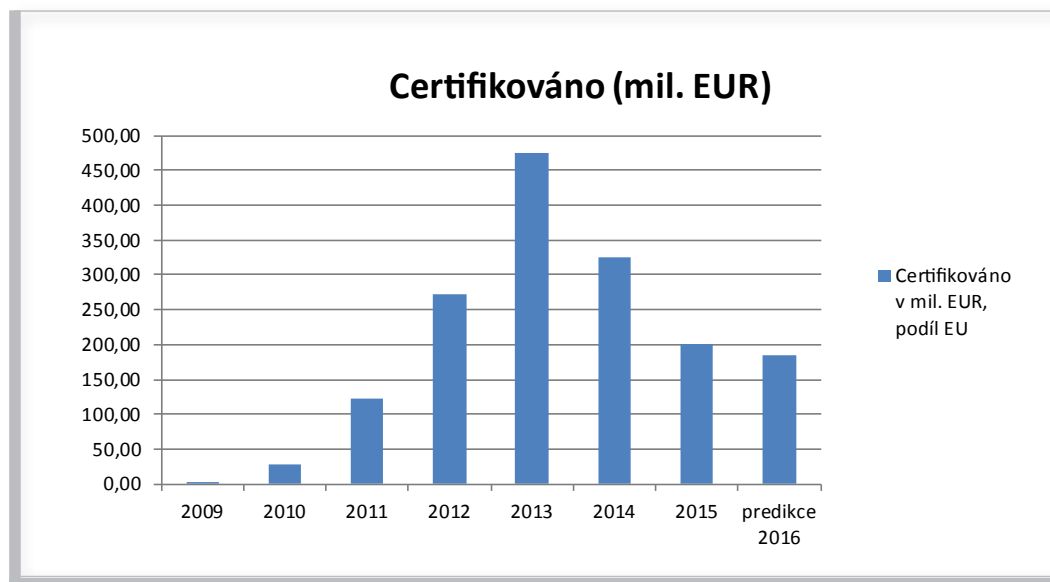
Řídicím orgánem (ŘO) a zprostředkujícími subjekty (ZS) byly za dobu realizace OP VK vyhlášeny výzvy v objemu 68,4 mld. Kč, což představuje 133 % alokace programu. Byla vydána Rozhodnutí o poskytnutí dotace, uzavřeny Smlouvy o realizaci grantových projektů v celkovém objemu 56,2 mld. Kč, což představuje 109 % alokace programu.

Za rok 2015 ŘO OP VK předložil Evropské komisi (EK) výdaje ve výši 199 607 281 EUR (podíl EU). Kumulativně za celou dobu realizace OP VK byly předloženy EK certifikované výdaje ve výši 1 423 457 483 EUR (podíl EU). Čerpání prostředků v jednotlivých letech zobrazuje Graf 1.

Na základě předložených žádostí o finanční podporu z OP VK bylo schváleno k realizaci celkem 14 756 projektů (individuálních a grantových). Významnou část představují projekty financované formou jednotkových nákladů v oblastech podpory 1.1, 1.4 a 1.5. V roce 2015 zahájilo realizaci 4 187 projektů, přičemž se jednalo o projekty výzvy č. 56 a č. 57. K datu 31. 12. 2015 ukončily realizaci všechny projekty individuální a grantové.

Graf 1

Certifikace OP VK v letech 2009–2016

Zdroj: MSC2007, Výkaz výdajů a predikovaný výhled

V průběhu roku 2015 vyhlásil ŘO OP VK dvě nové výzvy pro předkládání individuálních projektů:

- ♦ Výzva č. 56 (oblast podpory 1.1) byla zaměřena na podporu výuky cizích jazyků a v cizích jazycích ve školách a školských zařízeních.
- ♦ Výzva č. 57 (oblast podpory 1.1) byla zaměřena především na technické a jazykové vzdělávání.

Za OP VK a všechny jeho prioritní osy je sledováno 127 indikátorů. Z toho je 47 hlavních, tj. těch, jejichž hodnota je reportována EK. Celkem 29 z těchto indikátorů má stanovenou cílovou hodnotu. Zbývajících 18 indikátorů cílovou hodnotu nemá, pouze se sleduje jejich dosažená hodnota. Z výše uvedených 29 hlavních monitorovacích indikátorů mělo ke konci roku 2015 cílovou hodnotu překročeno 23 indikátorů. Zbývajících šest indikátorů má potenciál být naplněno po finálním uzavření všech projektů.

Za celý operační program bylo do 31. 12. 2015 podpořeno celkem 8,7 mil. osob (některé osoby však mohou být započítány vícekrát, pokud jim bylo poskytnuto více odlišných na sebe nenavazujících podpor). Dále prošlo vzděláváním 2,2 mil. úspěšně podpořených osob, tj. zejména pedagogických pracovníků všech stupňů vzdělávání, včetně akademických pracovníků, pracovníků v dalším vzdělávání a studentů vysokých škol a bylo podpořeno 190 tis. nově vytvořených nebo inovovaných produktů využívaných ve vzdělávání.

V období od 1. 9. 2015 do 30. 11. 2015 proběhla Mediální kampaň OP VK. Jejím hlavním cílem bylo posílit zájem české veřejnosti o vzdělávání s akcentem na technické a přírodovědné obory a samozřejmě také upozornit na často přehlíženou skutečnost, že EU nemalou měrou finančně přispívá právě na zvyšování kvality vzdělávacího systému ČR. Dalším cílem kampaně bylo v její online části (videobannery s proklikem, PR články apod.) posílit povědomí o Databázi výstupů projektů OP VK, jejímž smyslem a hlavním posláním je volné šíření vzdělávacích materiálů, které byly vytvořeny v projektech podpořených z OP VK.

V roce 2015 proběhl na Řídicím orgánu jeden systémový audit Evropského účetního dvora a tři kontrolní akce Nejvyššího kontrolního úřadu, Systémové audity Evropské komise a Ministerstva financí – auditního orgánu – se neuskutečnily. Neproběhl ani interní audit MŠMT. V roce 2015 byly dokončovány dosud neuzavřené audity a kontrolní akce z předchozích období.

1.4.2 Operační program Výzkum a vývoj pro inovace

Globálním cílem Operačního programu Výzkum a vývoj pro inovace (OP VaVpI) je posilování výzkumného, vývojového a inovačního potenciálu České republiky (ČR), který přispěje k růstu konkurenceschopnosti a k vytváření vysoce kvalifikovaných pracovních míst tak, aby se regiony ČR staly významnými místy koncentrace těchto aktivit v Evropě. V souladu s usnesením vlády ČR č. 175/2006 ze dne 22. února 2006 zajišťuje MŠMT výkon funkce Řídicího orgánu (ŘO) OP VaVpI.

Celková finanční alokace podpory OP VaVpI dosahuje 2 150 767 922 EUR, z čehož 1 828 152 731 EUR představuje příspěvek Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF), tj. 85 % celkové alokace a 322 615 191 EUR činí kofinancování ze státního rozpočtu ČR, tj. 15 % celkové alokace. Údaje v rámci této kapitoly jsou zpracovány k 31. 12. 2015.

Celkem ŘO OP VaVpI vydal k 31. 12. 2015 Rozhodnutí o poskytnutí dotace 223 projektům v celkové výši 59,5 mld. Kč, včetně projektů Technické pomoci. V rámci OP VaVpI bylo podpořeno šest velkých projektů, jejichž celková výše požadované přidělené dotace činila 20,5 mld. Kč. Dva velké projekty (ELI a SUSEN) byly rozděleny do dvou fází – první fáze je hrazena z prostředků OP VaVpI a druhá fáze se bude realizovat z prostředků OP VaVpI. Na

druhou fází připadá u projektu Extreme light infrastructure (ELI) částka cca 1,9 mld. Kč a v případě projektu Udržitelná energetika (SUSEN) se jedná o cca 0,8 mld. Kč.

S blížícím se koncem roku 2015 docházelo ze strany ŘO OP VaVpI ke zvýšenému dohledu nad všemi projekty, jejichž ukončení realizace bylo plánováno na 31. 12. 2015. K 31. 12. 2015 byla ukončena realizační fáze u všech 223 projektů v celkové výši 57,7 mld. Kč, tj. 101 % alokace OP. Řídící orgán OP VaVpI neviduje k 31. 12. 2015 žádný tzv. nedokončený projekt.

ŘO OP VaVpI stanovil v roce 2015 sadu opatření na využití volné alokace, včetně vyhlášení nových výzev v alokaci 600 mil. Kč. V prioritních osách 2 a 3 byly vyhlášeny dne 15. 5. 2015 dvě nové výzvy. Celkem bylo v obou výzvách přijato 38 žádostí ve výši 1,2 mld. Kč.

V rámci výzvy 3.2 bylo přijato 32 žádostí s celkovou požadovanou dotací 1,1 mld. Kč. Po formálním hodnocení a přijatelnosti byly vyřazeny tři projektové žádosti. Dalším krokem v procesu posuzování projektových žádostí bylo věcné hodnocení, kterým neprošly tři projektové žádosti. Následně dne 17. 8. 2015 zasedla Výběrová komise Řídícího orgánu (VK-ŘO), která v relevantních případech přidělila 10% bonifikací za Integrovaný plán rozvoje města (IPRM) a sestavila finální pořadí projektových žádostí. S ohledem na výsledky věcného hodnocení doporučila VK-ŘO navýšit alokaci ve výzvě 3.2, jelikož předložené žádosti významně převyšovaly plánovanou alokaci. Členové Monitorovacího výboru OP VaVpI a Operačního programu Podnikání a inovace (OPPI) měli možnost do 1. 9. 2015 hlasovat o případném navýšení alokace v této výzvě. Navýšení alokace bylo členy obou Monitorovacích výborů odsouhlaseno a alokace byla navýšena o 474 mil. Kč. Celková alokace ve výzvě 3.2 nakonec odpovídá 874 mil. Kč.

V rámci výzvy 9.3 bylo přijato šest žádostí s celkovou požadovanou dotací 146 mil. Kč. Formálním hodnocením a přijatelností prošly všechny projektové žádosti. Dalším krokem v procesu posuzování bylo věcné hodnocení projektových žádostí, kde hodnocením neprošel jeden projekt. Následně dne 17. 8. 2015 zasedla VK-ŘO, která v relevantních případech přidělila 10% bonifikací za IPRM a sestavila finální pořadí projektových žádostí.

Rozhodnutí o poskytnutí dotace ve výzvě 3.2 bylo vydáno 26 projektům s celkovou požadovanou dotací 847 mil. Kč a ve výzvě 9.3 bylo vydáno pět projektům s celkovou požadovanou dotací 131 mil. Kč.

V roce 2015 byly dále aktualizovány klíčové dokumenty pro fungování operačního programu. Zejména šlo o dokumenty pro žadatele a příjemce, kterými jsou Příručka pro žadatele a Příručka pro příjemce, včetně jejich příloh. Příručka pro žadatele byla aktualizována v návaznosti na vyhlášené výzvy 3.2 a 9.3. Příručka pro příjemce účinná od 20. 7. 2015 byla aktualizována především s ohledem na její zpřehlednění (velké množství metodických pokynů k předchozí verzi 5.0).

Dále byl v roce 2015 aktualizován Operační manuál Operačního programu Výzkum a vývoj pro inovace 2007–2013, verze 9.0 (včetně jeho příloh), účinný od 1. 1. 2016. Revize dokumentu reflektuje změnu organizační struktury MŠMT.

OP VaVpI se v průběhu implementace stále potýkal se zpožděním v čerpání finančních prostředků, k němuž došlo již při jeho opožděném schválení. V důsledku výrazného posílení koruny byla rovněž navýšena finanční alokace nutná k vyčerpání. ŘO OP VaVpI tak i v posledním roce realizace většiny projektů činil potřebné kroky k co nejefektivnějšímu vyčerpání svěřené alokace. Na konci roku 2015 již ŘO OP VaVpI nehrázelo riziko ztráty části alokovaných finančních prostředků s ohledem na plnění pravidla $n+2/n+3$, nedošlo tedy ke krácení alokace OP VaVpI v důsledku nesplnění závazku, jak tomu bylo na konci roku 2014. ŘO OP VaVpI nadále v průběhu roku 2015 usiloval o snížení predikované částky nedočerpání alokace na konci programového období.

ŘO OP VaVpI proto i nadále činí opatření, jejichž snahou je navýšit čerpání a snížit odhad nedočerpání alokace na konci OP. Mezi nejvýznamnější z přijatých opatření patří zejména vyhlášení dvou nových výzev, vyjednání prodloužení termínu pro předložení poslední Souhrnné žádosti o platbu (SŽoP) na Ministerstvo financí – Platební a certifikační orgán (MF-PCO), zabezpečení dostatečné personální kapacity, kompenzace vlivu kurzové intervence České národní banky (ČNB), využití úspor, semináře pro příjemce atd. Realizace všech projektů OP VaVpI, jako i období způsobilosti výdajů OP VaVpI, byly ukončeny k 31. 12. 2015. ŘO OP VaVpI byla na základě schválené žádosti udělena ze strany ministra financí výjimka k řádnému termínu pro předložení poslední SŽoP ze strany ŘO na MF-PCO, který je stanoven Metodikou finančních toků a kontroly programů spolufinancovaných ze strukturálních fondů, Fondu soudržnosti a Evropského rybářského fondu na programové období 2007–2013 na 30. 4. 2016. Udělenou výjimkou se pro ŘO OP VaVpI prodloužil termín pro předložení poslední souhrnné žádosti až do 30. 6. 2016. V letošním roce své úsilí ŘO OP VaVpI soustřeďuje především na administraci všech předložených závěrečných žádostí o platbu ukončených projektů a včasné vložení výdajů do poslední certifikace výdajů OP VaVpI. Napříč realizací různých opatření se svěřenou alokací nepodaří vyčerpat. ŘO OP VaVpI odhaduje nedočerpání alokace podpory v rozmezí od 1,5 do 2,3 mld. Kč (veřejných prostředků celkem).

Jak je vidět z níže uvedeného grafu 2, OP VaVpI se daří certifikovat plnou výši finančních prostředků vyúčtovaných ze strany příjemců. Ke krácení vyúčtovaných prostředků zařazených do certifikace dochází jenom v důsledku stanovení nezpůsobilých výdajů z potvrzených nesrovnalostí. Další opatření tedy směřují zejména ke snaze o snížení konečné částky nedočerpání alokace podpory OP VaVpI.

V průběhu realizace projektů nastávaly nepředvídatelné překážky, které zpoždění v některých případech prohlubovaly. Jednou z těchto překážek byla i novela zákona o veřejných zakázkách. Příjemci se z různých důvodů často dostávali do zpoždění vůči plánovanému harmonogramu. V případě dvou projektů, ELI a SUSEN, pak z důvodu zpoždění realizace došlo již v roce 2014 k zahájení příprav na fázování těchto projektů (přenesení části alokace do příštího programového období). Na konci roku 2015 se podařilo úspěšně ukončit tento administrativně složitý proces a po několikaměsíčním vyjednávání s Evropskou komisí ŘO OP VaVpI obdržel informaci o schválení fázování obou projektů ze strany EK. Následně bylo možné dokončit hodnotící proces 2. fáze těchto projektů dle pravidel Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV) a vydat dodatky k rozhodnutím o poskytnutí dotace. Tímto krokem MŠMT splnilo veškeré předpoklady k úspěšnému dokončení obou projektů.

V průběhu roku 2015 bylo naplánováno celkem 60 kontrol na místě, z nichž k 30. 6. 2015 bylo zahájeno celkem 31. V období od 30. 6. 2015 do 31. 12. 2015 bylo zahájeno taktéž 31 kontrol na místě. Z 60 naplánovaných kontrol na místě jich k 31. 12. 2015 bylo ukončeno 48. V témže roce bylo také ukončeno 11 kontrol na místě, zahájených v roce 2014. V rámci nesrovnalostí pak bylo posuzováno celkem 478 podezření na porušení rozpočtové kázně nebo nesrovnalostí. V porovnání s rokem minulým došlo k nárůstu o 13 případů.

Stejně jako v předchozím roce i v roce 2015 probíhala realizace evaluačního projektu s názvem Průběžná evaluace OP VaVpI, která si klade za cíl mj. kvalitativně a kvantitativně vyhodnocovat, do jaké míry jsou naplňovány cíle OP VaVpI – evaluace byla ukončena v březnu 2016 odevzdáním Závěrečné zprávy. Ke konci roku 2015 byla také ukončena realizace Průběžné evaluace projektů podpořených v rámci prioritních os (PO) 1 a 2, přičemž touto evaluací za účasti zahraničních expertů prošlo všech 48 center excelence a regionálních výzkumných a vývojových (VaV) center podpořených v PO 1 a 2. Byla též realizována Evaluace synergií OP VaVpI a zahájena Evaluace po-

pularizace VaV, jejímž předmětem jsou projekty OP VaVpI a OP VK zaměřené na propagaci a popularizaci VaV. Technická pomoc OP VaVpI zajišťovala prostřednictvím schválených projektů podporu fungování všech úrovní ŘO OP VaVpI.

V oblasti publicity ŘO pokračovala intenzivní komunikace s příjemci a žadateli, zejména prostřednictvím webových stránek www.opvavpi.cz a prostřednictvím seminářů pro žadatele a příjemce (ukončování projektů a nové výzvy). Široká veřejnost byla a je oslokována zejména prostřednictvím probíhající mediální kampaně, která výrazně pokračovala i v roce 2015. V období 2014–2015 byly připravovány a realizovány dvě vlny mediální kampaně OP VaVpI. Třetí (jarní) vlna kampaně zaměřená na cílovou skupinu široká veřejnost (obyvatelstvo 15+) proběhla v období leden 2015 až srpen 2015. Závěrečná vlna kampaně byla připravována v letním období a nasazena v médiích od 1. 9. 2015. Tato část kampaně se zaměřovala na cílovou skupinu studentů a mladí vědeckí pracovníci (20–30 let) a byla ukončena 18. 10. 2015. Kampaň zaznamenala úspěšné zasažení cílové skupiny v podobě významného nárůstu fanoušků OP VaVpI na jeho facebookovém profilu i nárůstu návštěvnosti webových stránek OP VaVpI. Poslední komunikační aktivitou v roce 2015 byla Závěrečná konference OP VaVpI, která se uskutečnila 3. 12. 2015. Konference byla zaměřena na zhodnocení uplynulých osmi let přípravy a realizaci operačního programu. Cílem bylo prodiskutovat některá ponaučení z daného období, zamyslet se nad rolí OP VaVpI v širším kontextu kohezní politiky a politiky VaV a také nad dopady tohoto operačního programu na inovační prostředí v České republice.

V roce 2015 MŠMT aktivně zajišťovalo spolupráci a provazbu OP VaVpI s navazujícím OP VVV a zároveň eliminovalo rizika spojená se souběhem realizace obou OP. ŘO OP VaVpI připravil změnu organizační struktury zaměstnanců, čímž zajistil spolupráci a provazbu OP VaVpI s OP VK a navazujícím OP VVV. Změna organizační struktury k 1. 1. 2016 eliminovala především riziko přechodu kvalifikovaných pracovníků do nového OP VVV, resp. zajišťuje průběžné využívání know-how zaměstnanců.

1.4.3 Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV) je víceletým tematickým programem v gesci MŠMT, v jehož rámci je možné v programovém období 2014–2020 čerpat finanční prostředky ze strukturálních fondů Evropské unie.

Výkonem funkce Řídicího orgánu OP VVV byla v rámci MŠMT pověřena Sekce operačních programů. OP VVV navazuje na operační programy z programového období 2007–2013, tedy na OP VK a OP VaVpI.

Klíčovými tématy OP VVV jsou podpora kvalitního výzkumu a systémové změny, které směřují ke zkvalitnění vzdělávacího systému naší země.

Oblasti intervencí OP VVV zahrnují především:

- ◆ podporu rovnosti a kvality ve vzdělávání;
- ◆ rozvoj lepších kompetencí pro trh práce;
- ◆ posílení kapacit pro kvalitní výzkum a jeho přínos pro společnost.

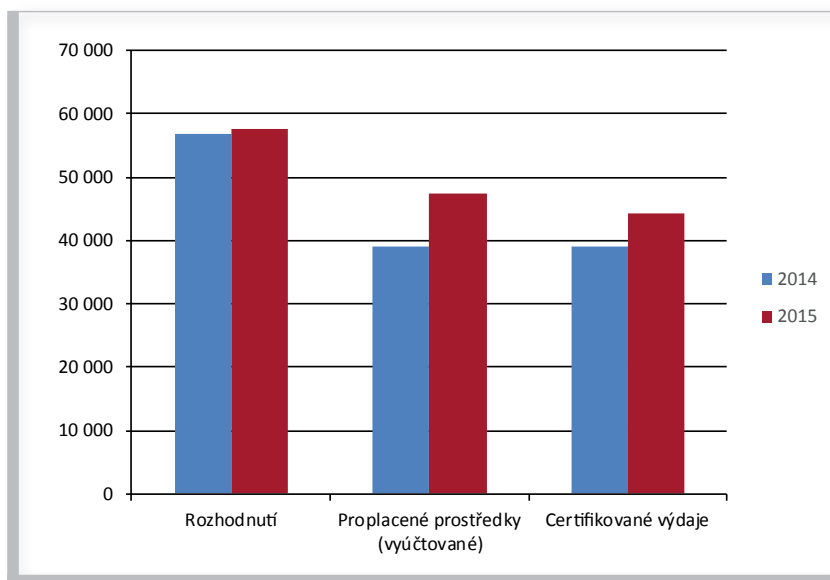
Z OP VVV jsou financovány aktivity v následujících prioritních osách, které jsou dále strukturovány dle specifických cílů a případných investičních priorit.

Prioritní osa 1 je zaměřena na podporu výzkumu, infrastruktur pro výzkumně vzdělávací programy a na podporu strategického řízení výzkumu, vývoje a inovací na národní úrovni.

Prioritní osa 2 je zaměřena na zkvalitnění a otevřenost vzdělávání na vysokých školách společně se zkvalitněním

Graf 2

Finanční pokrok OP VaVpI v roce 2015

Zdroj: MSC2007 k 23. 3. 2016, v mil. Kč,
veřejné prostředky celkem

strategického řízení vysokých škol, rozvoj lidských zdrojů pro výzkum a vývoj, včetně podpory výuky spojené s výzkumem, zlepšení infrastrukturních podmínek pro zkvalitnění a otevřenost vzdělávání na vysokých školách.

Prioritní osa 3 je zaměřena na vzdělávání k sociální integraci dětí a žáků se SVP, zvýšení kvality předškolního vzdělávání včetně usnadnění přechodu dětí na základní školy, zlepšení kvality vzdělávání a výsledků v klíčových kompetencích, rozvoj strategického řízení a hodnocení kvality ve vzdělávání, zkvalitnění přípravy budoucích a začínajících pedagogických pracovníků, zvyšování kvality vzdělávání a odborné přípravy včetně posílení jejich relevance pro trh práce.

Celková alokace OP VVV včetně národního spolufinancování činí 3,44 mld. EUR, z toho příspěvek z Evropských strukturálních a investičních fondů činí 2,77 mld. EUR. Operační program je multifundový, příspěvek z Evropského fondu pro regionální rozvoj (EFRR) je ve výši 1,52 mld. EUR a z Evropského sociálního fondu (ESF) ve výši 1,25 mld. EUR.

V prosinci 2014 zahájilo MŠMT formální vyjednávání s EK o finální podobě operačního programu, který byl ze strany EK oficiálně **schválen 13. 5. 2015**. V tomto roce MŠMT připravilo prováděcí dokumentaci pro realizaci OP VVV – Operační manuál OP VVV, které podrobně popisují pravidla a postupy při implementaci programu, a Pravidla pro žadatele a příjemce OP VVV.

V souladu s nařízením EU byl dne 19. 6. 2015 ustaven **Monitorovací výbor OP VVV**, v roce 2015 proběhla tři jeho řádná zasedání. Monitorovací výbor (MV) je složen ze zástupců orgánů veřejné správy, veřejnoprávních institucí, hos-

podářských a sociálních partnerů a subjektů zastupujících občanskou společnost. Jedná se zejména o organizace, které se podílely již na přípravě OP VVV a zabývají se vzděláváním, výzkumem a vývojem ve všech úrovních vzdělávacího systému. V roli poradců se zasedání zúčastňují zástupci EK z Generálního ředitelství EK pro regionální politiku (DG Regio) a Generálního ředitelství pro zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti (DG Employment).

Z důvodu zajištění flexibilního a výkonného nástroje pro zapojení partnerů do provádění, monitorování a hodnocení OP VVV byla pod MV zřízena pracovní skupina – **Plánovací komise programu (PKP)**. PKP připravuje, projednává a schvaluje Harmonogram výzev na celý rok. Pod PKP jsou zřízeny její dílčí platformy dle zaměření jednotlivých PO programu, a to PKP pro PO1 a PO2 a PKP pro PO3, na kterých jsou projednávány návrhy věcného zaměření výzev, případné vymezení aktivit apod.

Pracovníci odboru přípravy OP VVV v průběhu roku 2015 prezentovali na desítkách seminářů odborné veřejnosti koncepci OP VVV, jednotlivé PO, ale také aspekty řešící tzv. územní dimenzi (krajské a místní akční plány, koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám). Též byla uskutečněna série informačních seminářů k OP VVV, jejichž cílem bylo informovat potenciální žadatele o tématech a aktivitách, které mohou být podpořeny v rámci tohoto operačního programu, o oprávněných žadatelích a o cílových skupinách.

Dne 4. 11. 2015 se konala v Národní technické knihovně **konference OP VVV**, které se zúčastnili zástupci EK, ŘO OP VVV a odborná veřejnost z řad počátečního i vysokého školství a výzkumných institucí. Hlavním tématem konference bylo představení OP VVV a jeho návaznosti na operační programy období 2007–2013, se zaměřením jednotlivých prioritních os OP VVV a v neposlední řadě také s aktuálními výzvami roku 2015 a s výzvami plánovanými pro rok 2016.

V roce 2015 došlo v PO 1 k vyhlášení tří výzev:

- ◆ Podpora excelentních výzkumných týmů (ukončení příjmu žádostí v lednu 2016);
- ◆ Fázované projekty – podány dvě žádosti o podporu pro druhou fázi projektů, původně podpořených v rámci OP VaVPI (ELI a SUSEN), proběhlo formální hodnocení a hodnocení přijatelnosti a byl vystaven právní akt o poskytnutí podpory;
- ◆ Teaming – komplementární k programu Horizont 2020 (ukončení příjmu žádostí v říjnu 2016).

Dále došlo k přípravě a vyhlášení avíz výzev Excelentní výzkum, Výzkumné infrastruktury a Výzkumné infrastruktury pro vzdělávací účely – budování či modernizace. Výzvy byly připravované s požadavkem na soulad projektů s Národní výzkumnou a inovační strategií inteligentní specializace České republiky, tzv. RIS3 strategií.

V PO 2 byla v roce 2015 vyhlášena jedna průběžná výzva:

- ◆ Smart Akcelerátor, zaměřená na podporu a rozvoj lidských zdrojů pro implementaci Strategie inteligentní specializace (RIS3) na regionální úrovni, podány dvě žádosti o podporu.

Dále byly v roce 2015 v PO 2 připravovány následující výzvy, k jejichž vyhlášení došlo v roce 2016:

Průřezová ESF výzva pro vysoké školy zaměřená na studenty bakalářských a magisterských studijních programů, jejímž doplněním je výzva Rozvoj výzkumně zaměřených studijních programů. Obě zmíněné výzvy jsou komplementárně doplněny dvěma výzvami investičními: ERDF výzva pro vysoké školy (PO2) a Rozvoj výzkumně zaměřených studijních programů (PO1), které se zaměřují na infrastrukturní zajištění výuky, zpřístupnění vzdělávacího prostředí, přístrojové a materiálové vybavení apod. V roce 2015 byla též připravována výzva Budování expertních kapacit – transfer technologií, zaměřená na zajištění vyhovujících expertních kapacit a podmínek pro transfer technologií z výzkumu do praxe.

V PO 3 byly v roce 2015 vyhlášeny čtyři výzvy:

- ◆ Individuální projekty systémové (podány dvě žádosti o podporu. Před podáním žádostí o podporu byly projektové záměry individuálních projektů systémových projednány a schváleny na MV OP VVV, který se konal 30. 9. 2015);
- ◆ Krajské akční plány rozvoje vzdělávání (podáno devět žádostí o podporu);
- ◆ Místní akční plány rozvoje vzdělávání (podáno 141 žádostí o podporu);
- ◆ Inkluzivní vzdělávání (podáno 122 žádostí o podporu).

S každou zveřejněnou výzvou byl zároveň organizován seminář pro žadatele s cílem informovat o náležitostech, které je třeba zohlednit při podání žádosti o podporu. V roce 2015 proběhlo celkem 13 seminářů, jichž se zúčastnilo 618 žadatelů.

Implementace programu byla v roce 2015 úspěšně nastartována. Byla připravena potřebná dokumentace a vyhlášeny první výzvy. Dále byl schválen Strategický realizační plán, vytvořeny podmínky pro to, aby v následujících letech byly úspěšně naplněny výkonnostní rámce programu a OP VVV sloužil k ovlivnění nejen dílčích, ale rovněž systémových deficitů v oblasti vzdělávání a vědy.

2

Vzdělávání v roce 2015 v datech

Regionální školství

2.1 Hlavní události v regionálním školství v roce 2015

2.1.1 Předškolní vzdělávání

- ♦ V roce 2015 připravilo MŠMT návrh novely školského zákona na zavedení povinného předškolního vzdělávání v posledním roce před zahájením povinné školní docházky.
- ♦ Ve školním roce 2015/2016 pokračovala podpora řečových dovedností dětí formou rozvojového programu.
- ♦ V mateřských školách došlo k výraznému poklesu nevyřízených žádostí o přijetí k předškolnímu vzdělávání.
- ♦ Vzdělávání v přípravných třídách je otevřeno všem dětem.

Předškolní vzdělávání poskytují mateřské školy, mateřské školy při zdravotnickém zařízení, přípravné třídy na základních školách a přípravné stupně základních škol speciálních.

Vzdělávání v mateřských školách je určeno dětem zpravidla od tří do šesti let, případně do doby jejich vstupu na základní školu. Nejvíce dětí se vyskytuje ve skupině tříletých až pětiletých dětí. Hranice počtu dětí s uděleným odkladem školní docházky se v roce 2015 mírně zvýšila, nicméně dlouhodobý trend je klesající.

Do mateřské školy mohou docházet také děti mladší tří let. Tato skupina zaznamenala největší nárůst oproti loňskému roku) na 42 321 dětí mladších tří let (z toho 932 dětí k 1. 9. 2015 nedovršilo ani dvou let). Na tento trend neměla významný vliv možnost zřizování dětských skupin.

Předškolní vzdělávání se uskutečňuje rovněž v přípravných třídách základních škol. Ty jsou určeny dětem v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj. Přípravné třídy může od září 2015 zřizovat i církev nebo náboženská společnost. Od září 2015 se v přípravných třídách mohou vzdělávat děti, které dovršily pěti let a především děti s uděleným odkladem školní docházky. Již neplatí podmínka sociálního znevýhodnění dítěte. Podmínkou pro přijetí do přípravné třídy je ale stále doporučení školského poradenského zařízení. Počet základních škol, ve kterých jsou přípravné třídy zřízeny (na rozdíl od poklesu v loňském školním roce) vzrostl, a to z 246 škol na 286. Vzrostl i počet přípravných tříd. Počet dětí v přípravných třídách vykazuje nepřetržitě rostoucí tendenci. Nyní se v přípravných třídách vzdělává celkem 4 514 dětí.

Přípravný stupeň základní školy speciální připravuje děti se středně těžkým a těžkým mentálním postižením, se souběžným postižením více vadami nebo s autismem pro vzdělávání na základní škole speciální. Dítě může být přijato nejdříve ve věku pěti let a na přípravném stupni setrvává až do svého nástupu do základní školy, přičemž jeho docházka do přípravného stupně nesmí přesáhnout tři roky.

Docházka dětí do mateřských škol je většinou zpoplatněna, pouze vzdělávání v posledním roce před zahájením povinné školní docházky je v mateřských školách zřizovaných státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí po dobu 12 měsíců bezplatné (§ 123 odst. 2 školského zákona). Pro školní rok 2016/2017 se již nebude sledovat délka bezplatnosti po dobu 12 měsíců, ale pouze skutečnost, že dítě, které se v uplynulém školním roce již vzdělávalo bezplatně (bez rozdílu délky období). Zákonný zástupce dítěte bude opět v případě udělení odkladu školní docházky hradit úplatu za předškolní vzdělávání. Toto se nevztahuje na děti se zdravotním postižením, které jsou i v případě odkladu školní docházky od úplaty dále osvobozeny. Děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky jsou ze zákona přednostně přijímány k předškolnímu vzdělávání (§ 34 odst. 4 školského zákona), aby se ještě před vstupem do základní školy vyrovnaly

případné rozdíly mezi dětmi v komunikativních dovednostech a úrovni rozvoje myšlení, a zamezilo se tak případných problémům s integrací dětí v základních školách.

Dětem se SVP, tj. dětem se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním, je poskytována speciální pedagogická péče. Informační, diagnostickou, poradenskou a metodickou činnost zajišťují a poskytují školská poradenská zařízení (pedagogicko-psychologické poradny a speciálně pedagogická centra). Speciální vzdělávání může probíhat ve třídách či školách samostatně zřízených pro žáky se SVP a poskytuje se i dětem zařazeným do mateřských škol zřízených při dětských domovech či diagnostických ústavech. Stále se zvyšuje počet těchto dětí, které jsou zařazeny do běžných mateřských škol v rámci integrace.

Přestože je předškolní vzdělávání nepovinné a u většiny dětí je poskytováno za úplatu, je o něj značný zájem. V roce 2014 vznikl Fond na rozšíření kapacit mateřských a základních škol proto, aby byla dostačující kapacita veřejných mateřských škol pro děti odpovídajícího věku a byl zajištěn rovný přístup k předškolnímu vzdělávání. Z tohoto Fondu čerpali zřizovatelé obecních škol i v roce 2015.

V poslední době je u dětí předškolního věku na nízké úrovni rozvoj řečových dovedností, což vede ke stále se zvětšujícím počtům odkladů školní docházky z důvodu vad řeči u dětí. Pedagogickým pracovníkům v předškolním vzdělávání chybí kvalitní vzdělání na zajištění logopedické prevence a náležité vybavení, které může výrazně ovlivnit kvalitu vzdělávání dětí s narušenou komunikační schopností. Z tohoto důvodu byl v roce 2015 opět vyhlášen rozvojový program, který má napomoci zvýšit řečové dovednosti u dětí a zlepšit pedagogické kompetence v zajišťování logopedické prevence. V roce 2015 bylo podpořeno 193 škol.

V roce 2015 byl zpracován návrh na zavedení povinného posledního ročníku předškolního vzdělávání novelou školského zákona. Pokud bude novela schválena, bude zavedení povinné od 1. 9. 2017. Cílem úpravy je předcházení překonávání školního neúspěchu u dětí, u nichž nejsou zajištěny podmínky kvalitního domácího zázemí. Mateřská škola je institucí, která dítě připravuje na různorodý budoucí život a ukazuje jim i další stránky života, které nemohou vidět v rámci rodiny a s nimiž se nemají možnost setkat v případě, že svůj život prožívají pouze v rodině, která často neposkytuje dostatečné množství podnětů. Účelem je zabránit vzniku obtížně překonatelných rozdílů mezi dětmi už v době nástupu k povinné školní docházce. Včasná odpovídající pedagogická péče poskytovaná mateřskou školou je všeobecně považována za významný počátek procesu celoživotního učení a vzdělávání, a tím i za jeden z důležitých předpokladů pozdějšího pracovního a životního uplatnění.

2.1.2 Základní vzdělávání

- ◆ Novela zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).
- ◆ Úpravy Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.
- ◆ Fond na podporu rozvoje kapacit mateřských a základních škol.
- ◆ Dotační programy v roce 2015.
- ◆ Rok technického vzdělávání 2015.
- ◆ Evropská jazyková cena Label.
- ◆ Novela § 38 školského zákona – poskytovatel vzdělávání v zahraničí.
- ◆ Ukončení pokusného ověřování účinnosti programu zaměřeného na změny v pohybovém a výživovém režimu žáků (Pohyb a výživa).

- ◆ Zahájení pokusného ověřování účinnosti programu zaměřeného na navýšení pohybových aktivit žáků prvního stupně ZŠ (Hodina pohybu navíc).
- ◆ Studie Evropského střediska pro sledování porušování práv k duševnímu vlastnictví.
- ◆ Minimální standard bezpečnosti.

V září 2014 předložila vláda ČR Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR návrh **rozsáhlé novelizace zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), jejímž cílem je komplexní změna ve vzdělávání žáků se SVP a posílení inkluzivního prostředí na základních školách**. Novela byla v březnu 2015 schválena v obou komorách Parlamentu České republiky a v dubnu podepsána prezidentem republiky. Ve Sbírce zákonů byla vyhlášena pod číslem 82/2015 Sb. Většina klíčových změn bude účinná od 1. 9. 2016.

V roce 2015 probíhaly úpravy Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, které zohledňují zrušení přílohy LMP (upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením).

Program 133 310 Rozvoj výukových kapacit mateřských a základních škol zřízovaných územně samosprávnými celky vyhlášený na základě Usnesení vlády České republiky č. 422 ze dne 16. června 2014 pokračoval také v roce 2015. **Výběrová komise Fondu rozvoje výukových kapacit mateřských a základních škol** zřízená MŠMT rozhodla o přidělení dotace 39 žadatelům. Disponibilní objem finančních prostředků státního rozpočtu na rok 2015 činil cca 325 mil. Kč.

Opakovaně byl vyhlášen rozvojový program **Podpora implementace etické výchovy v základním vzdělávání a v nižších ročnících víceletých gymnázií, na základě kterého dochází k posilování postavení etické výchovy v celém vzdělávacím systému**.

Každoročně vyhláší MŠMT v oblasti základního vzdělávání dva dotační programy, a to Program na podporu vzdělávání v jazycích národnostních menšin a multikulturní výchovy a Dotační program na podporu nestátních neziskových organizací působících v RgŠ. Tematické moduly, které dotační programy obsahují, jsou aktuálně obměňovány.

První dotační program je plněním nařízení vlády ČR ze dne 20. února 2002 č. 98, kterým se stanoví podmínky a způsob poskytování dotací ze státního rozpočtu na rozšiřování a přijímání informací v jazycích národnostních menšin a na vzdělávání v jazycích národnostních menšin a multikulturní výchovy a na podporu integrace příslušníků romské komunity, ve znění pozdějších předpisů. V roce 2015 byl program rozdělen do dvou modulů: **Modul 1 – podpora vzdělávání v jazycích národnostních menšin** a **Modul 2 – podpora multikulturní výchovy**. V podpořených projektech byly zastoupeny národnostní menšiny: běloruská, bulharská, chorvatská, maďarská, německá, polská, romská, rusínská, řecká, slovenská, ukrajinská, vietnamská a židovská. Cíle stanovené Dotačním programem na podporu vzdělávání v jazycích národnostních menšin a multikulturní výchovy byly plněny v souladu s vyhlášenými aktivitami.

Druhý dotační program pro NNO byl v roce 2015 zaměřen na dva tematické moduly v oblasti společenských věd. První modul v sobě zahrnoval pokračující téma **stého výročí událostí první světové války a zároveň reflektoval dlouhodobou prioritu ve vzdělávacím oboru Dějepis**, kterou je posílení a zkvalitnění výuky moderních a soudobých dějin. Druhý z modulů reagoval na **významná kulatá výročí**, z nichž výročí upálení M. Jana Husa připadlo přímo na rok 2015, zatímco výročí narození Karla IV. bylo pojato jako dvouletá série akcí s vyvrcholením v roce 2016. Využití kulatých výročí je z didaktického hlediska výhodou, která nabízí zasazení vybraného tématu do širšího rámce probíhajících celospolečenských akcí, připomínek a oslav. V případě výročí první světové války a výročí Karla IV. má tento rámec i mezinárodní rozměr.

Pro pokles zájmu o technické obory a nedostatečnou úroveň kompetencí žáků v této oblasti byl vyhlášen **Rok technického vzdělávání 2015** a v souvislosti s ním byl do dotačního programu zařazen i příslušný modul. Podpora polytechnického vzdělávání se soustředila na mateřské a základní školy, kde se ukazuje jako rozhodující podchytit vztah žactva k technickým oborům a manuálním činnostem, pokud nemají tento vztah již vytvořený z rodinného prostředí.

V oblasti vzdělávání v cizích jazycích bylo v roce 2015 oceněno sedm osob a organizací **Evropskou jazykovou cenou Label, z nichž čtyři ocenění získaly základní školy**. Cílem Evropské jazykové ceny Label, která vznikla z iniciativy Evropské komise, je podporovat kvalitní inovační projekty z oblasti jazykového vzdělávání a prostřednictvím tohoto ocenění zajistit jejich větší publicitu, inspirovat další učitele k přejímání těchto aktivit ve výuce jazyků, pomoci jim zařadit nové inovativní prvky do jazykové výuky a celkově zvýšit zájem o oblast jazykového vzdělávání.

V oblasti vzdělávání českých občanů v zahraničí vešla k 1. 5. 2015 v platnost novela § 38 školského zákona, která nově zavedla tzv. **poskytovatele vzdělávání v zahraničí**. Tito poskytovatelé mohou s MŠMT uzavírat smlouvu a vydávat osvědčení nahrazující výsledky zkoušek z vybraných předmětů, jež může žák konat ve své kmenové škole (viz § 38 odst. 5 školského zákona). Novela dále stanovuje podmínky této smlouvy (viz § 38 odst. 6 školského zákona).

V roce 2015 bylo ukončeno tříleté **pokusné ověřování účinnosti programu zaměřeného na změny v pohybovém a výživovém režimu žáků** (Pohyb a výživa), jehož cílem bylo zlepšení pohybového a výživového chování žáků ve škole i mimo školu. Výstupy budou zpracovány a využity při revizi kurikulárních dokumentů (rámcových vzdělávacích programů).

V roce 2015 bylo zahájeno **pokusné ověřování účinnosti programu zaměřeného na navýšení pohybových aktivit žáků prvního stupně ZŠ** (Hodina pohybu navíc), které předpokládá spolupráci s tělovýchovnými, sportovními, zdravotnickými a lékařskými pracovišti z celé ČR s cílem navýšit pohybové aktivity žáků 1.–3. ročníků ZŠ v rámci jejich pobytu ve školní družině.

Osmým rokem pokračovalo **pokusné ověřování Individuálního vzdělávání na 2. stupni ZŠ**, a to s rozšířeným počtem pilotních škol, které zajišťovaly možnost zařazení žáků do tohoto programu v každém kraji ČR.

MŠMT se zapojilo do přípravy studie o výuce a vzdělávání o duševním vlastnictví v Evropě a na základě toho vznikla studie Evropského střediska pro sledování porušování práv k duševnímu vlastnictví „Intellectual Property and Education in Europe“.

MŠMT v roce 2015 vydalo **Metodické doporučení k bezpečnosti dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních – Minimální standard bezpečnosti** s cílem podat přehled doporučených opatření k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů v budovách škol a školských zařízeních a v areálech škol a školských zařízeních k nim náležejících.

2.1.3 Základní umělecké školy

Pokračuje plynulý náběh výuky v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní umělecké vzdělávání (RVP ZUV).

Od září 2015 probíhá v základních uměleckých školách výuka od přípravných ročníků, 1. až 4. ročníků I. a II. stupně základního studia na základě školních vzdělávacích programů (tvorba ŠVP je plně v kompetenci ředitele školy). ŠVP jsou školami sestavovány na základě Rámcového vzdělávacího programu pro základní umělecké vzdělávání, který MŠMT vydalo s účinností od 1. 9. 2010.

2.1.4 Střední vzdělávání všeobecné

Všeobecně zaměřené střední vzdělávání² poskytují v českém vzdělávacím systému obory vzdělání gymnázií, včetně oborů gymnázií se sportovní přípravou a tzv. dvojjazyčných (bilingvních) gymnázií, a dále obory lyceí. Školy vyučující obory lyceí poskytují stejně jako gymnázia především všeobecně zaměřené vzdělávání, ale zároveň je část výuky věnována odbornému vzdělávání, a to podle konkrétního zaměření: existují technická lycea, ekonomická lycea, pedagogická lycea, přírodovědná lycea, zdravotnická lycea a kombinovaná lycea (nástupnický obor waldorfských lyceí). Od 1. 9. 2015 začala být realizována výuka oboru vzdělání Vojenské lyceum dle nového rámcového vzdělávacího programu vydaného Ministerstvem obrany. Podíl všeobecně vzdělávací složky je však v lyceích vždy vyšší, než podíl odborné profilace. Ve všech lyceálních oborech vzdělání činí délka vzdělávání v denní formě čtyři roky.

Podle nařízení vlády č. 211/2010 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání, ve znění nařízení vlády č. 197/2015 Sb. **s účinností od 31. 8. 2015, se do soustavy oborů vzdělání doplnil obor vzdělání 79-43-K/61 Dvojjazyčné gymnázium** (obor vzdělání poskytující střední vzdělání s maturitní zkouškou s platností od školního roku 2016/2017 počínaje 1. ročníkem). Podle přechodného ustanovení se žáci dvojjazyčných gymnázií přijatí ke vzdělávání do oboru vzdělání Gymnázium – vybrané předměty v cizím jazyce s kódovým označením 79-41-K/610 v režimu pokusného ověřování podle § 171 odst. 1 školského zákona budou po vydání Rámcového vzdělávacího programu (2015) pro dvojjazyčná gymnázia nadále vzdělávat v oboru vzdělání 79-41-K/610. Školy registrované v tomto oboru vzdělání mohou zahájit regulérní výuku podle ŠVP vytvořených podle RVP DG od 1. 9. 2016.

Ve všech školách vyučujících obory vzdělání gymnázií v České republice se nejpozději od 1. 9. 2009 začalo počínaje prvním ročníkem vyučovat podle školních vzdělávacích programů (ŠVP), které respektují a rozvíjejí požadavky některého ze tří gymnaziálních rámcových vzdělávacích programů (RVP). **Existuje RVP pro gymnázia, RVP pro gymnázia se sportovní přípravou a od roku 2015 RVP pro dvojjazyčná gymnázia.** Školní vzdělávací programy pro nižší stupeň gymnázií (první dva ročníky šestiletého gymnázia nebo první čtyři ročníky osmiletého gymnázia) jsou zpracovány podle RVP pro základní vzdělávání (RVP ZV), přičemž povinnost vyučovat podle ŠVP je v osmiletých gymnáziích od 1. 9. 2007 a v šestiletých gymnáziích od 1. 9. 2009.

Střední školy s gymnaziálními a lyceálními obory vzdělání mohou požádat MŠMT o povolení výuky některých předmětů v cizím jazyce dle **Výnosu č. 9/2013, kterým se upravuje postup při povolování výuky některých předmětů v cizím jazyce.** Tento výnos nahradil od 1. 1. 2014 původní Pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k postupu při povolování výuky některých předmětů v cizím jazyce, č. j. 527/2008-23. Ve školním roce 2015/2016 vyučovalo na základě tohoto povolení některé předměty v cizím jazyce celkem 44 středních škol s gymnaziálními obory vzdělání a sedm středních škol s obory lyceí.

Jazykové školy s právem jazykové zkoušky

Dle Dlouhodobého záměru vzdělávací soustavy České republiky na období 2015–2020 nejsou zapisovány nové jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky do rejstříku škol a školských zařízení. Důvodem je jejich dostatečný počet.

² Vzdělávání je v rámci mezinárodní klasifikace vzdělávání ISCED97 považováno za všeobecné tehdy, pokud podíl odborné složky činí maximálně 25 % kurikula.

2.1.5 Střední vzdělávání odborné

Problematikou odborného technického vzdělávání se vláda pravidelně zabývá, naposledy na výjezdním zasedání dne 14. 9. 2015 u příležitosti konání Mezinárodního strojírenského veletrhu v Brně.

Obdobně jako v roce 2014, tak i v roce 2015 MŠMT vyhlásilo Rozvojový program na podporu odborného vzdělávání v oborech vzdělání, které lze z pohledu potřeb trhu práce, popřípadě i z pohledu unikátnosti a tradice považovat v daném území za nenahraditelné. Program zajistil podporu vzdělávání žáků vybraných oborů vzdělání ve třídách, v nichž je realizována výuka několika oborů vzdělání a žáků oborů vzdělání ve třídách jednooborových v případě, že víceoborovou třídu nelze v dané konkrétní škole pro vybraný obor vzdělání efektivně vytvořit. Vybrané obory vzdělání stanovily v rámci působnosti krajské úřady a vybraným školám byly prostřednictvím krajských úřadů poskytnuty finanční prostředky ve výši 200 mil. Kč.

MŠMT ve spolupráci s příslušnými resorty a zástupci zaměstnavatelů zpracovalo Doporučení k zabezpečení jednotného postupu při uzavírání smluvního vztahu mezi zaměstnavatelem a žákem střední školy nebo studentem vyšší odborné školy, připravujícím se pro potřeby zaměstnavatele. Doporučení bylo zveřejněno na webových stránkách MŠMT.

V závěru roku 2015 byla ukončena realizace projektu Podpora spolupráce škol a firem v praxi, zkráceně Pospolu, který připravilo MŠMT ve spolupráci se zaměstnavatelskými svazy a jehož realizátorem byl Národní ústav pro vzdělávání. Projekt identifikoval hlavní cíle pro zaměření podpory spolupráce škol a firem v následujících letech, jmenovitě:

2. 1. 1. Usnadnění přechodu absolventů ze školy do praxe a podpora jejich uplatnění v oboru vzdělání.
2. 1. 2. Kvantitativní rozšíření realizace odborného výcviku a odborné praxe ve firmách.
2. 1. 3. Zvýšení kvalitativní úrovně kompetencí absolventů tak, aby odpovídaly potřebám zaměstnavatelů
2. 1. 4. Provázanost oborů počátečního odborného vzdělávání s odpovídajícími profesními kvalifikacemi NSK.
2. 1. 5. Sladování nabídky odborného vzdělávání se změnami kvalifikačních potřeb na trhu práce.
2. 1. 6. Koordinační řízení odborného vzdělávání.
2. 1. 7. Zvýšení atraktivity odborného vzdělávání pro mladé lidi, Posílení kariérového poradenství.

V rámci jednotlivých skupin oborů proběhla řada odborných soutěží, přehlídek odborných dovedností či vzdělávacích akcí, které MŠMT podpořilo finančně nebo na jejich pořádání udělilo záštitu.

Byl uspořádán 21. ročník mezinárodního veletrhu fiktivních firem v Praze.

Střední školy ve své práci využívaly metodické materiály, které byly publikovány na Metodickém portále www.rvp.cz.

2.1.6 Vzdělávání v konzervatoři

Koncepce vzdělávání v konzervatoři vychází, tak jako koncepce základního a celého středního vzdělávání, z celoživotně pojatého a na principu znalostní společnosti vybudovaného konceptu vzdělávání, ve kterém je vzdělávání cestou i nástrojem rozvoje lidské osobnosti. Obecným cílem vzdělávání v konzervatoři je připravit žáka na úspěšný, smysluplný a odpovědný osobní, občanský, umělecký a pracovní život v podmínkách měnícího se světa.

Konzervatoře poskytují vzdělání v oborech vzdělání **Hudba, Zpěv, Tanec, Současný tanec a Hudebně dramatické umění**. Vzdělávání v konzervatoři je realizováno v denní formě v délce šesti let a v ostatních formách vzdělávání – kombinované, dálkové, distanční nebo večerní vzdělávání, které je nejvýše o jeden rok delší než vzdělávání v denní formě. Ke vzdělávání do prvního ročníku šestiletého vzdělávacího programu konzervatoře se přijímají uchazeči, kteří splnili povinnou školní docházku nebo úspěšně ukončili základní vzdělávání před splněním povinné školní docházky,

do prvního ročníku osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře se přijímají uchazeči, kteří úspěšně ukončili pátý ročník základní školy, a kteří při přijímacím řízení splnili podmínky pro přijetí prokázáním vhodných schopností, vědomostí, zájmů a zdravotní způsobilosti.

Vzdělávací program Tanec lze realizovat pouze v denní formě v délce osmi let. Vzdělávání navazuje na 1. stupeň (5. ročník) základního vzdělávání a je organizováno tak, aby žáci v průběhu 1.–4. ročníku dokončili povinnou školní docházku a splnili požadavky základního vzdělávání stanovené tímto RVP.

Úspěšným ukončením vzdělávacího programu v konzervatoři dosahuje žák dvou stupňů vzdělání.

- ◆ **Vyšší odborné vzdělání v konzervatoři** se získá úspěšným ukončením šestiletého vzdělávacího programu (§ 87 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb. – školský zákon).
- ◆ **Střední vzdělání s maturitní zkouškou** získá žák úspěšným ukončením odpovídající části vzdělávacího programu v konzervatoři nejdříve po čtyřech letech v denní formě vzdělávání v šestiletém vzdělávacím programu nebo po osmi letech v denní formě vzdělávání v osmiletém vzdělávacím programu. (§ 87 odst. 2 zákona č. 561/2004 Sb. – školský zákon).

Absolvent je připraven uplatnit se v oblasti, která vyplývá ze zaměření absolvované odborné přípravy podle školního vzdělávacího programu. Uplatní se jako hudební instrumentalista, v oblasti klasického zpěvu, populárního zpěvu, dirigent, sbormistr, skladatel, hudební redaktor, hudební dramaturg, hudební režisér, taneční umělec apod. Absolvent je připraven také k výkonu povolání učitele příslušných předmětů, a to zejména v základních uměleckých školách a v konzervatořích. Může se uplatnit také ve školských nebo jiných zařízeních pro zájmovou uměleckou činnost a vzdělávání. Uvedené činnosti může vykonávat v rámci subjektů působících v oblasti hudební nebo taneční kultury, případně samostatně.

Důležitou složkou vzdělávání v konzervatořích tvoří umělecké soutěže pro konzervatoře a hudební školy, jejichž vyhlášovatelem je MŠMT. V těchto soutěžích mají žáci jedinečnou příležitost seznámit se s uměleckou úrovní a hráčskou vyspělostí svých kolegů z jiných škol. Na podzim 2015 již **39. ročník soutěžní přehlídky konzervatoří a hudebních gymnázií České republiky**. Soutěžilo se ve hře na klavír, na akordeon, a v sólovém zpěvu.

Pro žáky se SVP je délka vzdělávání prodloužena na sedm let a vzdělávání je realizováno v konzervatoři pro žáky se zdravotním postižením. V České republice se nachází pouze jedna konzervatoř pro žáky se zdravotním postižením (dále jen „žáky uvedené v § 16 odst. 9 školského zákona“), Konzervatoř Jana Deyla a střední škola pro zrakově postižené se sídlem v Praze.

V České republice je 18 konzervatoří. Dvanáct konzervatoří je zřizováno kraji, pět konzervatoří zřizuje církev nebo právnická osoba. MŠMT je zřizovatelem jedné konzervatoře určené pro žáky uvedené v § 16 odst. 9 školského zákona.

2.1.7 Vyšší odborné vzdělávání

Vzdělávání ve vyšších odborných školách (dále jen „VOŠ“) spadá do sektoru terciárního nevysokoškolského vzdělávání. Studium ve VOŠ je určeno absolventům středních škol, kteří se chtějí po maturitě nadále vzdělávat, ale nevyhovuje jim příliš teoreticky zaměřené vzdělávání na škole vysoké, případně se chtějí vzdělávat v oborech, které vysoké školy dosud nenabízejí. VOŠ rozvíjejí a prohlubují znalosti a dovednosti studenta získané ve středním vzdělávání a poskytují odborné vzdělání a praktickou přípravu pro výkon náročných činností.

VOŠ nabízejí studium ve 3–3,5letých programech oborů poskytujících vyšší odborné vzdělání v denní formě vzdělávání a 3–4,5letých programech v jiných formách vzdělávání. Vyšší odborné vzdělávání je ukončeno absolutoriem, po jehož úspěšném složení absolvent získá označení „diplomovaný specialista“ („DiS.“).

Pokud budeme předpokládat další vývoj odpovídající dosavadnímu trendu a současnému stavu, pak můžeme očekávat, že do roku 2020 dojde k poklesu počtu nově přijímaných do 1. ročníku i počtu studentů (v denní i v ostatních formách). Lze konstatovat, že tak bude naplněno opatření vyplývající z Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR (2016–2020), nezvyšovat kapacitu soukromých středních a vyšších odborných škol. Je možné vysledovat nárůst počtu studentů v jiných formách vzdělávání než je denní, který zřejmě souvisí s větším zapojením již pracujících absolventů středních škol, kteří si doplňují (vyšší odborné) vzdělání v souvislosti s plněním kvalifikačních požadavků (sociální práce, předškolní a mimoškolní pedagogika, programy zdravotnických oborů vzdělání). Snaha Ministerstva zdravotnictví o převedení přípravy pro výkon některých nelékařských povolání (všeobecná sestra, zdravotnický záchranář apod.) z oblasti vyššího odborného školství pouze do vysokoškolského prostředí – nový zákon o nelékařských zdravotnických povoláních, která mohla mít osudový vliv na další existenci sektoru VOV, snad již byla definitivně zastavena, viz návrh novely zákona o nelékařských zdravotnických povoláních, který je momentálně předložen k připomínkovému řízení. Novela zákona o nelékařských zdravotnických povoláních naopak posiluje roli VOŠ při přípravě pro povolání všeobecná sestra, resp. dětská sestra, která je navržena jako další program ve skupině zdravotnických oborů vzdělání.

Otázka dalšího působení sektoru vyššího odborného vzdělávání byla podrobně řešena na jednáních Národního kulatého stolu k problematice vyššího odborného vzdělávání a VOŠ, která se uskutečnila na počátku loňského roku. Zde byly diskutovány jednak možnosti akutního řešení nejpálčivějších problémů vyššího odborného vzdělávání (dílčí úpravy stávající platné právní úpravy – školského zákona) ve smyslu zařazení vyššího odborného vzdělávání do terciárního vzdělávání, posílení pravomocí Akreditační komise pro vyšší odborné vzdělávání (propojení institutu akreditace programu se zápisem do školského rejstříku), povinnosti využívat při hodnocení výsledků vzdělávání kreditový systém a modulové uspořádání učiva. Dále mají být zahájeny práce na přípravě koncepce rozvoje sektoru vyššího odborného vzdělávání, kde byly diskutovány následující varianty: přijetí samostatného zákona o vyšším odborném vzdělávání, nebo zákona o odborném vzdělávání. O konkrétním návrhu zatím nebylo rozhodnuto.

Novela školského zákona přijatá v průběhu roku 2015 umožňuje prodloužení možnosti zapisovat uchazeče ke vzdělávání do konce měsíce října, další novelou této právní úpravy je dána kompetence České školní inspekci zjišťovat a hodnotit podmínky, průběh a výsledky vzdělávání, a to podle akreditovaných vzdělávacích programů.

2.1.8 Primární prevence rizikového chování

Problematika rizikového chování je ošetřena v těchto dokumentech MŠMT:

- ◆ Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013–2018;
- ◆ Metodické doporučení k primární prevenci rizikových projevů chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních;
- ◆ Metodický pokyn MŠMT k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních.

MŠMT v roce 2013 vydalo Národní strategii primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013–2018. Strategie je zveřejněna na webových stránkách MŠMT. Dále v roce 2013 vydalo nový Metodický pokyn

MŠMT k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních. Koordinaci aktivit v oblasti primární prevence rizikového chování u dětí a mládeže MŠMT zabezpečuje ve spolupráci s krajskou institucionální úrovní – krajskými školskými koordinátory prevence, na úrovni bývalých okresů prostřednictvím PPP – metodiků prevence a zároveň v úzké vazbě na činnost samotných primárních uživatelů a realizátorů programů primární prevence rizikového chování škol a školských zařízení – školních metodiků prevence. Díky takto nastavenému vertikálnímu systému vedení má MŠMT vytvořen stabilní systém koordinace a řízení od úrovně státní, přes samosprávné, až po úroveň místní.

MŠMT dlouhodobě podporuje efektivní programy primární prevence rizikového chování mezi dětmi a mladistvými a páchané dětmi a mladistvými a současně samo uskutečnilo řadu metodických kroků k tomu, aby situaci ve vztahu k tomuto tématu pozitivně ovlivnilo. Přehled podpořených projektů je možné vyhledat na webu www.msmt.cz.

MŠMT vydalo Metodický pokyn na řešení problematiky šikany ve školách a školských zařízeních, který vešel v platnost od září 2013 – na webu MŠMT a ve Věstníku MŠMT č. 8 byl zveřejněn v srpnu 2013. Materiál se zabývá vymezením fenoménu školního šikanování včetně problematiky kyberšikany, prevence a řešení šikany a kyberšikany – uvádí konkrétní a ve školním prostředí využitelné metody a postupy. Současně přehledně specifikuje školní program proti šikanování a jeho 13 hlavních součástí. A v neposlední řadě vymezuje úlohu České školní inspekce (dále jen „ČŠI“) a zřizovatelů v této problematice. Cílem metodického pokynu k řešení šikanování je poskytnout pedagogickým pracovníkům základní informace především k samotnému řešení tohoto vysoce rizikového chování.

Text metodického pokynu je provázán s Metodickým doporučením k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, čj. 21291/2010-28 ve znění pozdějších úprav (dále jen „metodické doporučení“), ve kterém lze nalézt komentáře k metodickým postupům a užitečná metodická vodítka pro diagnostiku a nápravu v podobě tabulek. Metodický pokyn je určen pro právnické osoby vykonávající činnost škol zřizovaných MŠMT. Podpůrně je doporučován k využití i ostatním školám zapsaným do školského rejstříku a poskytovatelům služeb souvisejících se vzděláváním a výchovou.

V roce 2015 se realizovala odborná konference pro krajské školské koordinátory prevence, metodiky prevence v PPP a školní metodiky prevence, pracovní porada pro krajské školské koordinátory prevence (porada byla zaměřena na vzájemné předávání informací a koordinaci spolupráce v oblasti primární prevence), dále pak odborné semináře pro žadatele o dotace pro oblast primární prevence v Praze a Olomouci (čtyři semináře).

MŠMT každoročně v rámci dotační politiky vyčleňuje ze svého rozpočtu částku cca 20 mil. Kč určenou na protidrogovou prevenci a prevenci kriminality a jiných rizikových forem chování. MŠMT vydalo na období 2013–2018 novou Metodiku MŠMT pro poskytování dotací ze státního rozpočtu na realizaci aktivit v oblasti prevence rizikového chování v období 2013–2018. Na rok 2015 resort vyčlenil ze svého rozpočtu 20 mil. Kč. V rámci tohoto dotačního programu byly podpořeny zejména programy dlouhodobé primární prevence rizikových forem chování dětí a mládeže, projekty evaluace potřebnosti, dostupnosti a efektivnosti služeb, projekty zaměřené na poskytování odborných a ověřených informací a vzdělávání odborné či laické veřejnosti. Příjemci dotací byly školy, školská zařízení a ne-

státní neziskové organizace, které pracují s dětmi a mládeží. V červnu 2014 bylo vyhlášeno v rámci tohoto programu dotační řízení na rok 2015.

V roce 2012 byly schváleny Standardy odborné způsobilosti programů primární prevence a na základě jejich schválení byl v roce 2013 znovuoobnoven proces certifikace programů primární prevence. Původní systém certifikací byl zúženě zaměřený pouze na oblast protidrogové politiky, což nekorespondovalo plně s potřebami školského terénu v rámci České republiky. Na základě toho je obnovený proces zaměřen na programy orientované na všechny typy rizikového chování, které se ve školním prostředí vyskytují. Organizací certifikačního procesu byl pověřen Národní ústav pro vzdělávání, kde bylo zřízeno Pracoviště pro certifikace. Certifikace odborné způsobilosti poskytovatelů programů školské primární prevence znamená odborné posouzení a formální uznání, že program odpovídá stanoveným kritériím kvality (vymezeným ve výše uvedených standardech). Udělená certifikace garantuje kvalitu programů. Pro školy je certifikát důležitý, díky udělené certifikaci má škola státem garantovanou odbornou úroveň daného programu, která je srovnatelná na celém území České republiky.

2.1.9 Další vzdělávání

Další vzdělávání, coby integrální součást celoživotního učení, je důležitým faktorem růstu produktivity a konkurenceschopnosti ekonomiky. Definici dalšího vzdělávání lze nalézt v zákoně č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání) ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon č. 179/2006 Sb.“)³, kde se dalším vzděláváním rozumí vzdělávací aktivity, které nejsou počátečním vzděláním. Oblast dalšího vzdělávání není oblastí odtrženou od ostatních systémů vzdělávání, naopak je s nimi velmi úzce propojena, logicky navazuje a doplňuje oblast počátečního vzdělávání. Hlavním důvodem zvyšujícího se významu dalšího vzdělávání je nutnost získávat nové znalosti a potřeba osvojit si nové dovednosti a kompetence v rámci potřeby neustálé adaptace na transformující se životní podmínky v průběhu celého života. Většina lidí v průběhu svého života několikrát změní své povolání a musí se proto učit zcela novým znalostem a dovednostem, které mohou být ze zcela odlišného oboru, než ty, které člověk získal v rámci počátečního vzdělávání.

Výsledky výzkumu Labour Force Survey⁴ ukazují, jak se v posledních letech měnila účast ve vzdělávání dospělých. Zatímco v ČR se účast v dalším vzdělávání od roku 2011 stále snižuje, v Evropské unii (EU28) byl od roku 2011 jasně patrný trend zvyšování průměrné úrovně účasti v dalším vzdělávání, v roce 2015 se však tento trend zastavil.

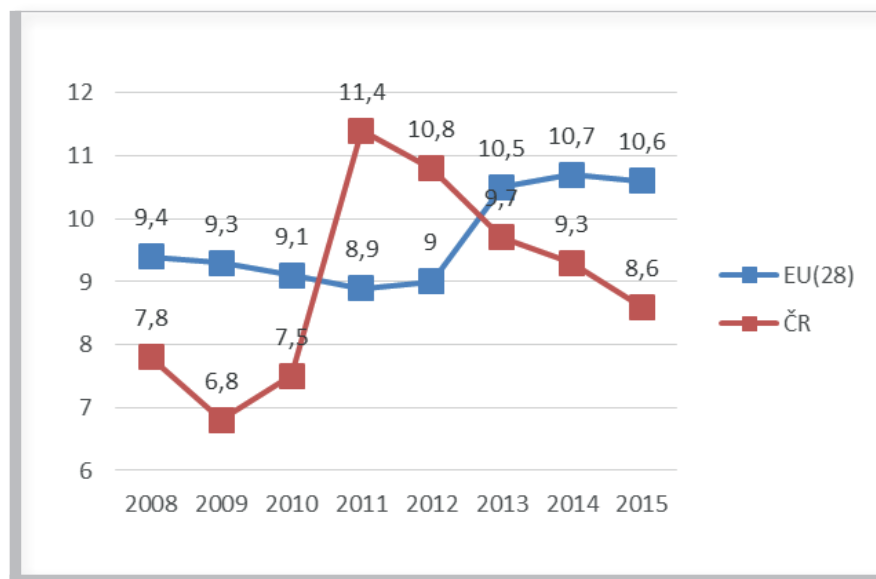
V České republice se v roce 2011 účastnilo dalšího vzdělávání 11,4 % populace, v roce 2014 to bylo již jen 9,3 % a předběžná data za rok 2015 ukazují, že pokles účasti pokračoval i v loňském roce, kdy se dalšího vzdělávání účastnilo 8,6 % populace. Oproti tomu průměr EU28 ve stejném období stoupal z 8,9 % v roce 2011 na 10,7 % v roce 2014, avšak rok 2015 se očekává jako převratný, a to z důvodu snižování průměrné úrovně účasti v dalším vzdělávání na 10,6 %.

³ Zákon č. 179/2006 Sb. nabyl v plném rozsahu účinnosti dne 1. 8. 2007.

⁴ Labour Force Survey – Výběrové šetření pracovních sil, realizované Eurostatem. Účast na dalším vzdělávání je v rámci výzkumu definována jako počet osob ve věku 25 až 64 let, které se vzdělávaly v posledních čtyřech týdnech před realizací šetření.

Graf 3

Podíl dospělé populace
na dalším vzdělávání v ČR
a EU v letech 2008–2015

Zdroj: Eurostat a MŠMT

Další vzdělávání se v ČR dosud rozvíjelo především na základě oblastí definovaných ve Strategii celoživotního učení ČR⁵ pro období 2007–2015. Dne 9. 7. 2014 byla usnesením vlády č. 538 schválena Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020, v rámci které jsou nově definovány priority a cíle, kterých by mělo být v oblasti dalšího vzdělávání dosaženo do roku 2020:

- ♦ vytvářet podmínky pro rozvoj dostatečně pestré nabídky dalšího vzdělávání;
- ♦ vytvářet informované prostředí stimulující poptávku po dalším vzdělávání především s ohledem na nízko kvalifikované a sociálně znevýhodněné občany;
- ♦ podporovat a rozvíjet práci škol, školských zařízení a knihoven jako center celoživotního učení, které poskytují

⁵ Strategie celoživotního učení ČR (dále jen „Strategie CŽU“) je koncepčním dokumentem celoživotního učení v oblasti počátečního, terciárního a dalšího vzdělávání a který zajišťuje iniciativy směřující k rozvoji lidských zdrojů v ČR v letech 2007–2015. V souladu s cíli Lisabonské strategie. Strategie CŽU byla schválena usnesením vlády č. 761 ze dne 11. července 2007. V oblasti dalšího vzdělávání se tyto cíle týkají především stimulace poptávky po dalším vzdělávání, nastavení a implementace systému uznávání různých vzdělávacích cest k získání kvalifikace, sladění nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce, rozšíření nabídky dalšího vzdělávání a zajištění jeho dostupnosti, zvýšení a zajištění kvality dalšího vzdělávání a rozvoje oblasti kariérového poradenství v celoživotní perspektivě.

nejen počáteční vzdělávání pro žáky a studenty, ale i širokou nabídku dalšího vzdělávání (profesního, zájmového, občanského, rekvalifikací) zaměřeného na dospělou populaci, včetně seniorů, a podílejí se na systému uznávání založeném na Národní soustavě kvalifikací pro nejrůznější skupiny dospělých;

- ♦ prostřednictvím Národní soustavy kvalifikací usměrňovat rozvoj nabídky dalšího vzdělávání úzce provázaného s potřebami trhu práce a umožňovat její propojování s nástroji aktivní politiky zaměstnanosti (např. rekvalifikace).

V roce 2015 byl stejně jako v předchozích letech nejvyšší důraz kladen na podporu a rozvoj oblasti systému uznávání výsledků předchozího učení založeném na zákoně č. 179/2006 Sb.

Základním nástrojem naplnění tohoto zákona v praxi je Národní soustava kvalifikací⁶ (dále jen „NSK“). Základní prvky NSK tvoří profesní kvalifikace⁷, které se mohou skládat do tzv. úplných profesních kvalifikací⁸ (jejich získání je zpravidla potvrzováno dokladem o dosažení stupně vzdělání v oboru vzdělání). Přičemž každá profesní kvalifikace má stanoven kvalifikační⁹ a hodnotící¹⁰ standard.

Zákon č. 179/2006 Sb. definuje **především**, co je obsahem NSK, jak a kým jsou kvalifikace popisovány a schvalovány a podle jakých pravidel probíhá ověřování a uznávání kvalifikací. **Základním východiskem zákona č. 179/2006 Sb.** a tvorby NSK je provázat tyto principy s reálnými potřebami trhu práce. Cílem tedy není popsání jiné cesty k získání stupně vzdělání, ale umožnit dospělým získat kvalifikaci, a to na základě zhodnocení výsledků jejich praxe, dosavadního vzdělávání a zkušeností. Zákon č. **179/2006 Sb.** a **NSK** umožňují na základě standardizované zkoušky před autorizovanou osobou si nechat ověřit a uznat kvalifikaci. Úspěšný absolvent pak získá Osvědčení o získání profesní kvalifikace (PK). V roce 2015 bylo schváleno 263 nových profesních kvalifikací. Jejich celkový počet tak stoupl na 921. Počet autorizovaných osob se ve sledovaném období **zvýšil z 957 na 1 134**, tedy o **177**. Počet autorizací pak v roce 2015 vzrostl o **324** na 3 785. **Vývoj počtu udělených autorizací od ledna roku 2009 do ledna 2016** ukazuje graf 4. K největšímu posunu došlo v oblasti počtu složených zkoušek profesních kvalifikací. V roce 2015 bylo zrealizováno více než 22 000 zkoušek profesních kvalifikací. Celkový počet zkoušek tak za sledované období stoupl na 135 352.

Na základě § 108 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, akredituje MŠMT re-kvalifikační programy vedoucí k získání plné kvalifikace k výkonu konkrétní pracovní činnosti uplatnitelné na trhu

⁶ Národní soustava kvalifikací je veřejně přístupný registr všech úplných a profesních kvalifikací potvrzovaných, rozlišovaných a uznávaných na území České republiky, zveřejněných na www.narodni-kvalifikace.cz.

⁷ Profesní kvalifikace je v § 2 písm. d) zákona č. 179/2006 Sb. definována jako „odborná způsobilost fyzické osoby vykonávat řádně určitou pracovní činnost nebo soubor pracovních činností v určitém povolání, popřípadě ve dvou nebo více povoláních, v rozsahu uvedeném v kvalifikačním standardu“.

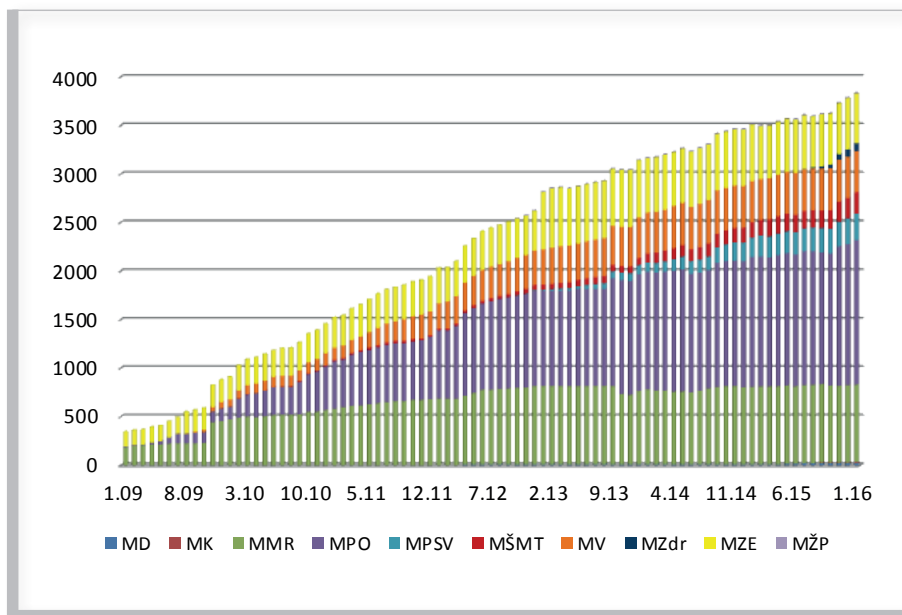
⁸ Úplná profesní kvalifikace je v § 2 písm. c) zákona č. 179/2006 Sb. definována jako „odborná způsobilost fyzické osoby vykonávat řádně všechny pracovní činnosti v určitém povolání“.

⁹ Kvalifikační standard profesní kvalifikace je v § 2 písm. f) zákona č. 179/2006 Sb. definován jako „strukturovaný popis odborné způsobilosti fyzické osoby pro řádný výkon určité pracovní činnosti nebo souboru pracovních činností v určitém povolání, popřípadě ve dvou nebo více povoláních“.

¹⁰ Hodnotící standard profesní kvalifikace je v § 2 písm. g) zákona č. 179/2006 Sb. definován jako „soubor kritérií, organizačních a metodických postupů a materiálních a technických předpokladů stanovených pro ověřování dosažení odborné způsobilosti vykonávat řádně určitou pracovní činnost nebo soubor pracovních činností v určitém povolání, popřípadě ve dvou nebo více povoláních“.

Graf 4

Počet udělených autorizací 1/2009–1/2016

Zdroj: MŠMT

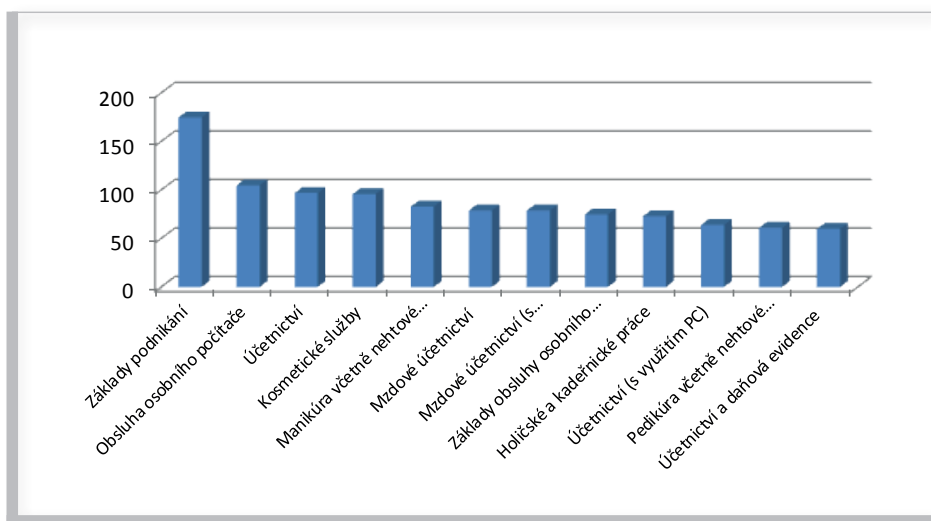
práce nebo k získání konkrétních pracovních dovedností připravující k závěrečným zkouškám z profesních kvalifikací schválených v rámci NSK dle zákona č. 179/2006 Sb., dále rekvalifikace vedoucí k závěrečným zkouškám dle jiných právních předpisů či nespécifické rekvalifikační programy určené pouze pro neumístěné absolventy škol. K zabezpečení akreditací je na MŠMT zřízen poradní orgán – Akreditační komise pro akreditaci vzdělávacího programu k provádění rekvalifikace. V roce 2015 bylo Akreditační komisí posouzeno celkem 1 482 rekvalifikačních vzdělávacích programů (z toho 1 604 vzdělávacích rekvalifikačních programů bylo akreditováno a 58 vzdělávacích rekvalifikačních programů bylo zamítnuto).

Většina akreditací pro vzdělávací programy směřující k rekvalifikacím bez vazby na NSK byla v letech 2012–2015 udělena pro následující pracovní činnosti uvedené v grafu Nejčastěji akreditované kurzy bez vazby na NSK:

Nejvíce akreditací pro vzdělávací programy připravující k závěrečným zkouškám z profesních kvalifikací dle zákona č. 179/2006 Sb. bylo v posledních letech uděleno pro profesní kvalifikace uvedené v tabulce pod názvem Nejčastěji akreditované kurzy ve vazbě na NSK:

Graf 5

Nejčastěji akreditované kurzy bez vazby na NSK a jejich počet

Zdroj: MŠMT

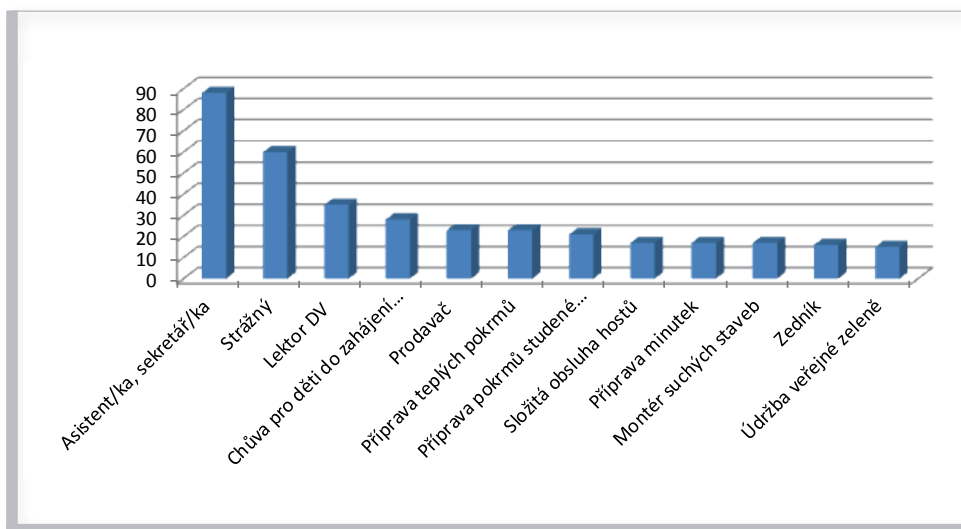
2.2 Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015–2020

- ◆ Vyjadřuje záměry, cíle a kritéria vzdělávací politiky státu pro období do roku 2020.
- ◆ Je důležitým nástrojem pro **komunikaci** a koordinaci mezi státem a kraji a stanovuje vzdělávací priority pro přípravu dlouhodobých záměrů jednotlivých krajů v oblasti tzv. regionálního školství.
- ◆ Je významným nástrojem formování vzdělávací soustavy a stanovování strategie **dalšího rozvoje sítě škol a školských zařízení** na úrovni republikové i krajské s cílem upravit strukturu oborů vzdělání více sladěnou s potřebami zaměstnavatelů a předpokládaným dlouhodobým uplatněním absolventů škol na trhu práce.
- ◆ Klade důraz na zkvalitnění **vzdělávání pro všechny cílové skupiny dětí a žáků** s cílem maximálně rozvinout jejich vzdělávací potenciál.

V roce 2015 připravilo MŠMT v souladu s ustanovením § 9 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015–2020 (dále jen „DZ ČR 2015–2020“), který je jedním z implementačních dokumentů Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020. DZ ČR 2015–2020 byl schválen vládou ČR dne 15. 4. 2015 usnesením č. 277.

Graf 6

Nejčastěji akreditované kurzy ve vazbě na NSK a jejich počet

Zdroj: MŠMT

2.2.1 Strategie dalšího rozvoje sítě škol a školských zařízení

- ◆ Podpořit zvyšování kapacit MŠ a ZŠ podle místních podmínek v souladu s demografickým vývojem.
- ◆ Nezvyšovat kapacity víceletých gymnázií.
- ◆ Nezvyšovat kapacity oborů SŠ a VOŠ – s výjimkou oborů technického a přírodovědného zaměření a čtyřletých gymnázií.
- ◆ Upravovat kapacity ZUŠ a zařízení školských služeb pokud možno podle demografického vývoje a dlouhodobého záměru kraje.
- ◆ Nezvyšovat počet jazykových škol s právem státní jazykové zkoušky.

Hlavní strategické cíle DZ ČR 2015–2020 jsou zahrnuty do kapitoly Strategie dalšího rozvoje sítě škol a školských zařízení, ve které jsou uvedeny hlavní cíle změn ve školském rejstříku do roku 2020. Cílem je přiměřený rozvoj sítě škol a školských zařízení vzhledem k dlouhodobé uplatnitelnosti absolventů ve společnosti a na trhu práce. V této kapitole jsou také uvedena opatření, která budou zahrnuta při formulaci strategie dalšího rozvoje sítě škol a školských zařízení v jednotlivých krajských dlouhodobých záměrech. Uvedená opatření jsou následně uplatňována při procesu schvalování změn ve školském rejstříku krajskými úřady i MŠMT.

2.2.2 Záměry a cíle stanovené DZ ČR 2015–2020 pro jednotlivé oblasti vzdělávání

Dlouhodobý záměr ČR dále klade především důraz na následující témata:

- ◆ Podpořit rozšíření kapacit mateřských a základních škol prostřednictvím fondu MŠMT a MF.
- ◆ Zavést povinný poslední ročník předškolního vzdělávání.
- ◆ Zkvalitnit 2. stupeň základního vzdělávání.
- ◆ Podpořit polytechnické vzdělávání v mateřských a základních školách.
- ◆ Zavést přijímací zkoušky v přijímacím řízení do oborů středního vzdělání s maturitou.
- ◆ Upravit maturitní zkoušku a dokončit jednotné zadání závěrečné zkoušky.
- ◆ Podporovat obory vzdělání technického a přírodovědného zaměření a využívat predikci trhu práce.
- ◆ Podporovat v odborném školství spolupráci firem a škol.
- ◆ Podporovat rovné příležitosti ve vzdělávání.
- ◆ Dokončit a zavést kariérní systému učitelů.

Předškolní vzdělávání

Mezi hlavní úkoly pro následující období v oblasti předškolního vzdělávání, které stanovuje DZ ČR 2015–2020, patří především zavedení povinného posledního ročníku předškolního vzdělávání a podpora mateřských škol při začleňování dětí ze znevýhodněných skupin. Dále bude podporováno zvyšování kvality předškolního vzdělávání s důrazem na podporu polytechnického vzdělávání a v místech zvýšeného zájmu o předškolní vzdělávání navýšení nedostatečných kapacit mateřských škol. V následujícím období by měla být také systémově řešena výchova a péče o děti do tří let.

Základní vzdělávání

Do roku 2020 bude jedním z hlavních úkolů v oblasti základního vzdělávání snížit množství odkladů povinné školní docházky. Dále bude nutné kapacitně zajistit plnění povinné školní docházky zejména žáků 1. stupně ZŠ při zachování kvality vzdělávání.

Prioritním úkolem bude rovněž podpora kvality vzdělávání 2. stupně ZŠ s důrazem na rozvoj polytechnického vzdělávání. Kvalita výuky žáků 2. stupně ZŠ úzce souvisí se zvyšováním kvality počátečního i dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků 2. stupně ZŠ, zlepšením materiálního vybavení škol a v neposlední řadě je důležité, aby nedocházelo k navyšování podílu žáků odcházejících do víceletých gymnázií.

Střední vzdělávání

V oblasti středního vzdělávání je v DZ ČR 2015–2020 kladen důraz na lepší soulad struktury oborových portfolií středních škol s možnostmi uplatnění jejich absolventů v praxi. V nabídce oborů vzdělání pro přijímání žáků do středního vzdělávání bude nově ve větší míře než dosud přihlíženo k uplatnitelnosti absolventů na trhu práce. Dále budou inovovány kurikulární dokumenty oborů středního vzdělání směrem k efektivnějšímu rozvoji přenositelných znalostí, dovedností a schopností. Současně bude zajištěna provázanost RVP s odpovídajícími kvalifikacemi NSK. Obsahové a strukturální úpravy RVP by měly respektovat rozvoj technologií a dalších inovačních trendů a současně i budoucí potřeby pracovního a společenského uplatnění absolventů.

Podpora středního vzdělávání bude dále orientována na posilování sociálního partnerství škol a zaměstnavatelů a zvýšení podílu praktické výuky v zájmu lepšího osvojení profesních dovedností. V DZ ČR 2015–2020 je kladen důraz na podporu oborů vzdělání technického a přírodovědného zaměření, inovaci přijímacího řízení na střední školy, úpravu maturitní zkoušky a zavedení mistrovské zkoušky, která bude formálním předpokladem pro přístup absolventů oborů vzdělání s vyučným listem k profesně zaměřenému terciárnímu vzdělávání.

Vyšší odborné vzdělávání

DZ ČR 2015–2020 upozorňuje zejména na nezbytnost projednat se zástupci akademické obce alternativy dalšího vývoje vyššího odborného vzdělávání ve školském systému a propojit činnost Akreditační komise s řízením o zápis akreditovaného oboru vzdělání do školského rejstříku.

Zefektivnění systému hodnocení žáků, škol a školského systému

V oblasti hodnocení škol poukazuje DZ ČR 2015–2020 především na nutnost vytvořit kritéria kvalitní školy, provázat je s kritérii hodnocení škol ČŠI a umožnit tak lepší propojení externího hodnocení s vlastním hodnocením školy. V návaznosti na kritéria kvalitní školy je nutné připravit metodiku pro formativní hodnocení na školách a zajistit srovnatelnost hodnocení v rámci základních škol.

Prostřednictvím šetření bude zjišťována úroveň vzdělávání žáků v základním vzdělávání. Výsledky ze šetření budou využívány pro zvýšení kvality vzdělávacího systému a poskytovány jako zpětná vazba zúčastněným školám. Každá škola by tak měla mít možnost získat informace o kvalitě a efektivitě vzdělávání (jak dosahuje stanovených cílů, jak jsou účinné pedagogické postupy).

Rovné příležitosti ve vzdělávání, poradenství, vzdělávání dětí, žáků a studentů se SVP

DZ ČR 2015–2020 stanovuje opatření, jejichž cílem je především zvýšení schopnosti vzdělávacího systému vytvářet podmínky a uplatňovat účinné postupy pro efektivní prevenci a kompenzaci zdravotních, sociálních, kulturních a jiných osobnostních znevýhodnění tak, aby nerovnosti v dosahovaných výsledcích byly co nejméně předurčovány faktory, které nemůže jedinec ovlivnit. Důležitá je kompenzace všech typů znevýhodnění a rozvoj všech typů nadání prostřednictvím individualizace podpory. DZ ČR 2015–2020 navrhuje výrazně pokročit v oblasti **rovných příležitostí** ve vzdělávání, zejména podporou **společného vzdělávání** dětí, žáků se SVP.

Mezi hlavní cíle stanové DZ ČR 2015–2020 patří vytvoření systému (katalogu) podpůrných opatření pro znevýhodněné děti, žáky a studenty, zefektivnění pedagogicko-psychologického poradenství, zlepšení kariérového poradenství a v neposlední řadě zlepšení podmínek pro činnost asistentů pedagoga a školních psychologů.

Zlepšení podmínek pedagogických pracovníků

Podle DZ ČR 2015–2020 je v nadcházejícím období třeba usilovat o zavedení kariérního systému učitelů a současně i ředitelů škol, který bude pobízet učitele zdokonalovat se podle transparentních a účelně stanovených standardizovaných pravidel a bude provázán s motivujícím systémem hodnocení.

Ambicí budoucího období je proto připravit odpovídající kariérní systém, který by umožnil učitelům a ředitelům škol celoživotní zvyšování kvality jejich práce s návazností na systém odměňování. Současně je nutné vytvořit standardy pro

učitele a ředitele, popsat podmínky a možnosti kariérního postupu, připravit hodnotící procesy a navrhnout institucionální a finanční zajištění celého systému.

Mezi prioritní úkoly rovněž patří modernizace počátečního vzdělávání učitelů a posílení jejich dalšího vzdělávání.

2.2.3 Další témata obsažená v Dlouhodobém záměru ČR

- ◆ Jazykové vzdělávání, zájmové vzdělávání a základní umělecké vzdělávání.
- ◆ Vzdělávání pro udržitelný rozvoj.
- ◆ Ústavní a ochranná výchova a preventivně výchovná péče.
- ◆ Další vzdělávání dospělých.
- ◆ Řízení školského systému.

2.3 Vývoj v oblasti rovného přístupu ke vzdělávání

2.3.1 Společné vzdělávání

MŠMT v návaznosti na schválenou novelu školského zákona systematicky a intenzivně zavádí inkluzivní vzdělávání a nastoluje rovný přístup ke vzdělávání všech žáků v rámci České republiky. Cílem procesu je nastolení pozitivních podmínek pro vzdělávání všech žáků tak, aby při zabezpečení adekvátních podpůrných opatření nezbytných pro zajištění vzdělávacích potřeb každého žáka bylo možné vzdělávání uskutečňovat primárně v hlavním vzdělávacím proudu. V následujících bodech jsou uvedena nejdůležitější opatření realizovaná v roce 2015 a plánovaná další opatření navazující na schválenou novelu školského zákona. Všechna opatření jsou finančně pokryta ze státního rozpočtu, případně evropských strukturálních fondů.

- ◆ Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí mimořádně nadaných;
- ◆ Zrušení přílohy RVP ZV-LMP a revize Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání;
- ◆ Pracovní semináře a metodické vedení školských poradenských zařízení (ŠPZ) a jejich zřizovatelů;
- ◆ Další vzdělávání poradenských a pedagogických pracovníků;
- ◆ Kontrolní mechanismy v oblasti diagnostiky a poradenských zařízení;
- ◆ Změna evidenčního a statistického systému;
- ◆ Zavádění nových diagnostických a intervenčních nástrojů;
- ◆ Zavádění standardů kvality poradenských služeb;
- ◆ Metodické doporučení ke zřízení funkce asistenta pedagoga;
- ◆ Informační semináře k § 16 školského zákona a k prováděcímu předpisu.

Novela školského zákona posiluje prvky inkluzivního vzdělávání ve školském systému zejména tím, že upouští od kategorizace žáků (žáci se sociálním znevýhodněním, žáci se zdravotním znevýhodněním, žáci se zdravotním postižením). Zavádí pojem podpůrných opatření nezbytných pro zajištění maximálně dosažitelného plnohodnotného vzdělávání v hlavním vzdělávacím proudu pro všechny žáky a zavádí nové vymezení pojmu „žák se speciálními vzdělávacími potřebami“, kterým se rozumí žák, který k naplnění svých vzdělávacích možností a k realizaci práva na vzdělání na

rovnoprávném základě s ostatními potřebuje podpůrná opatření. Základem se tak stane klasifikace podpůrných opatření, od které bude následně odvozována klasifikace speciálních vzdělávacích potřeb.

Novela dále přináší možnost vzdělávání v přípravných třídách pro všechny žáky (v přípravných třídách je v současné době vzdělávání umožněno pouze sociálně znevýhodněným dětem). Jedním z očekávaných účinků této změny je mj. také vyloučení rizika segregace romských žáků v rámci předškolního vzdělávání. Přípravné třídy budou i nadále zahrnuté do režimu podpůrných opatření.

Zásadní novinkou je institut revizního pracoviště, který dává žadateli o poradenskou službu v případě nespokojenosti se službou možnost přezkoumání závěrů a doporučení stanovených školským poradenským zařízením. Výstupy činnosti školských poradenských zařízení – zpráva a doporučení – tak mohou být podrobeny revizi.

Novela dále zavádí pravidlo, že doporučení poradenského zařízení, které popisuje specifické vzdělávací obtíže žáka a navrhuje konkrétní podpůrná opatření a úpravy v jeho vzdělávání, obdrží nejen žák či jeho zákonný zástupce, ale i škola, kterou žák navštěvuje. Bude tak posíleno praktické zajištění realizace navržených opatření a úprav školou.

Nově upravený RVP ZV v souladu se zákonem sjednocuje vzdělávací nabídku, a tím vytváří podmínky pro zajištění rovného přístupu ke vzdělávacím obsahům pro všechny žáky. Příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením byla z RVP ZV odstraněna, v ní uvedené očekávané výstupy učení žáků byly transformovány do očekávaných výstupů jednotlivých vzdělávacích oborů jako tzv. minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů žáků s LMP v rámci podpůrných opatření od třetího stupně podpory. Pro žáky s LMP, kterým byl na základě diagnostiky přiznán třetí stupeň podpory, bude škola podle doporučení školského poradenského zařízení vytvářet individuální vzdělávací plán s podporou.

Všechny základní školy (vyjma základní školy speciální určené pro vzdělávání žáků se středně těžkým a těžkým mentálním postižením) budou tedy nově tvořit svůj školní vzdělávací program (ŠVP) na základě sjednoceného RVP ZV. Sjednocené kurikulum podporuje jak sjednocení podmínek vzdělávání pro všechny žáky základní školy, tak individualizované vzdělávání žáků využívajících podpůrná opatření pro žáky se SVP, včetně možnosti úpravy vzdělávacího obsahu a výstupů vzdělávání od třetího stupně podpory.

Upravený RVP ZV vstupuje v platnost dnem 1. 3. 2016.

2.3.2 Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2016–2018

Akční plán inkluzivního vzdělávání (dále jen „APIV“) byl na úrovni ČR schválen v srpnu 2015, a předložen vládě pro informaci, zveřejněn a zaslán Evropské komisi. Při svém zpracování vycházel z priorit stanovených ve Strategii vzdělávací politiky ČR do roku 2020 a podrobněji definovaných opatření v Dlouhodobém záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v ČR na období 2015–2020. Je také podkladem pro zacílení výzev Operačního programu výzkum, vývoj a vzdělávání. Mezi prioritní témata pro období 2016–2018 patří:

- ◆ Nastavení podmínek rovných příležitostí ve vzdělávání pro všechny.
- ◆ Diagnostické nástroje – činnost a role školských poradenských zařízení.
- ◆ Supervizní mechanismy v oblasti inkluzivního vzdělávání.
- ◆ Evidence a statistiky žáků vzdělávaných v inkluzivním prostředí.
- ◆ Inkluze v předškolním vzdělávání.
- ◆ Snižování předčasných odchodů ze vzdělávání.

APIV je rozdělen do tří hlavních částí. První část A je věnovaná závazným úkolům MŠMT vůči Evropské komisi. Struktura části B je rozložena do pěti strategických cest, které vedou k naplnění vize inkluzivního a kvalitního vzdělávacího systému. Strategické cesty tvoří vzájemně propojený systém. Na každé strategické cestě jsou stanoveny milníky – indikátory, které je nutné naplnit. Část C obsahuje soubor opatření a aktivit, který vede ke zlepšení přístupu k zaměstnání a k celoživotnímu učení u cílové skupiny absolventů škol ohrožených na trhu práce.

Na přípravě Akčního plánu spolupracovali zástupci Asociace speciálních pedagogů, Asociace ředitelů základních škol, Asociace pracovníků speciálních pedagogických center, České odborné společnosti pro inkluzivní vzdělávání, Nadace Open Society Fund Praha, Amnesty International ČR, Úřadu vlády – kanceláře ministra pro lidská práva, Rady vlády pro záležitosti romské menšiny, Vládního výboru pro zdravotně postižené občany, Národní rady osob se zdravotním postižením v ČR, Slova 21, ČŠI, NÚV, ČMOS PŠ ČR, NIDV, Kanceláře veřejné ochránčyně práv, META, o.p.s. a Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel (ASNEP).

2.3.3 Plnění Akčního plánu opatření k výkonu rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci D.H. a ostatní proti ČR

V roce 2015, na základě výzvy Výboru ministrů Rady Evropy, předložila ČR revidovaný akční plán. Akční plán, včetně zprávy o plnění a aktualizace byl projednáván dne 11.–12. 3. 2015 ve Výboru ministrů Rady Evropy na 1222. zasedání. Výbor ministrů ocenil pozitivní pokračování v Akčním plánu, zejména novelu školského zákona, která zavádí důležitou změnu směrem k inkluzivnímu přístupu, kdy žáci jsou vzděláváni v hlavním proudu s podpůrnými opatřeními, pokud je to možné. V srpnu 2015 byla na základě Rozhodnutí Výboru ministrů zaslána doplňující informace o implementaci § 16 školského zákona.

V roce 2015 byla plněna opatření zejména v těchto oblastech:

- ◆ **Legislativní podpora vzdělávání romských žáků.**
- ◆ **Zefektivnění činnosti školských poradenských zařízení a pracovišť.**
- ◆ **Supervizní mechanismy v oblasti diagnostiky a poradenských zařízení.**
- ◆ **Předškolní vzdělávání a přípravné třídy.**
- ◆ **Postavení a další postup s přílohou RVP ZV-LMP.**
- ◆ **Konzultace se zainteresovanými subjekty.**

2.4 Příprava reformy financování regionálního školství

V roce 2015 pokračovaly práce na přípravě reformy financování regionálního školství, zahájené v roce 2014 projednáváním problematiky na platformě kulatých stolů. V období února a března 2015 byla jednání na platformě kulatých stolů ukončena s tím závěrem, že pro financování mateřských, základních a středních škol zřizovaných krajem, obcí nebo svazky obcí bude stávající systém normativního financování „na žáka“ vhodné v budoucnu v oblasti financování „pedagogické práce“ nahradit normativním financováním „na pedagoga“ a v oblasti financování „nepedagogické práce“ jej nahradit normativním financováním „na školu, pracoviště a na třídu“. V následujícím období roku 2015 byly průběžně ustanovovány a doplňovány interní pracovní skupiny MŠMT, které závěry z jednání kulatých stolů rozpracovávaly do konkrétní podoby návrhů nezbytných věcných a legislativních opatření. Postup prací na reformě financování byl zároveň průběžně projednáván se zástupci zřizovatelů škol a školských zařízení (Asociace krajů ČR, Svaz měst a obcí ČR, Sdružení místních samospráv ČR), sociálními partnery (Pracovní tým Rady hospodářské a sociální dohody při MŠMT), a byl prezentován i zájemcům z řad školské veřejnosti i Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.

V závěru roku byla interní pracovní skupina MŠMT ustavená k přípravě reformy rozšířena i o zástupce zřizovatelů (Krajských úřadů, Svaz měst a obcí) a byl vypracován první komplexní návrh zákona, kterým se v souvislosti se změnou financování regionálního školství mění zákon č. 561/2004 Sb. (školský zákon).

2.5 Příprava kariérního systém učitelů

Jednou z priorit MŠMT zůstává dlouhodobé zvyšování profesionality a zlepšování pracovních podmínek pedagogických pracovníků. V roce 2015 pokračoval v rámci operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost individuální projekt národní Kariérní systém. Hlavním cílem projektu bylo vypracovat kariérní systém učitelů umožňující celoživotní zvyšování kvality jejich práce s návazností na motivující systém odměňování podle transparentních pravidel. Projekt byl ukončen 31. 3. 2015 a jeho výstupy se staly koncepčním podkladem pro práci na novele zákona č. 563/2004 Sb., která má navržený kariérní systém zavést do praxe. Po skončení projektu probíhala intenzivní jednání v expertní pracovní skupině MŠMT. Návrh novely zákona byl poté předložen do meziresortního připomínkového řízení, čímž byl zahájen legislativní proces.

Návrh novely zákona doplňuje existující kariérní systém pedagogických pracovníků pro učitele o **novou kariérní cestu – cestu rozvoje profesních kompetencí**. Doposud mohou učitelé volit jen kariérní cestu k výkonu specializovaných činností ve škole (např. specializaci školního metodika prevence, výchovného poradce apod.) nebo směřovat k vedoucí pracovní pozici.

Nedílnou součástí cesty rozvoje profesních kompetencí učitelů je podle návrhu novely **adaptační období začínajícího učitele**. Návrh počítá s dvouletým obdobím, v němž bude začínající učitel požívat zvýšené podpory ze strany svého zaměstnavatele. Návrh mimo jiné výslovně jmenuje roli **uvádějícího učitele** a počítá s tím, že uvádějící učitel bude mít vytvořeny podmínky pro práci se začínajícím učitelem – podle návrhu má mít snížený rozsah přímé pedagogické činnosti. Dalším zdrojem podpory poskytované začínajícímu učiteli mají být také školy připravující učitele.

Základem nového kariérního systému pro učitele se stane **třístupňový standard učitele**, který je postaven na profesních kompetencích učitele a jejich gradaci směrem k rostoucí kvalitě práce učitele. Standard je navržen jako nástroj pro dosahování, udržování a zvyšování kvality práce učitele a postihuje i rozsah působení učitele ve škole.

Navrhovaný standard má tři oblasti:

- ♦ oblast osobního profesního rozvoje (dříve Učitel a jeho profesní Já);
- ♦ oblast vlastní pedagogické činnosti (dříve Učitel a jeho žáci);
- ♦ oblast spolupráce a podílu na rozvoji školy (dříve Učitel a jeho okolí).

2.5.1 První kariérní stupeň (KS1)

Každý začínající učitel je zařazen do prvního kariérního stupně a je povinen absolvovat dvouleté adaptační období. Jeho cílem je adaptace učitele na podmínky pedagogické praxe a přizpůsobení poznatků nabytých v pregraduální přípravě potřebám školy. V průběhu adaptačního období je začínajícímu učiteli poskytována vícezdrojová podpora pro rozvoj všech profesních kompetencí. Profesní rozvoj v KS1 se řídí plánem profesního rozvoje učitele, je podporován ze strany uvádějícího učitele a vedení školy, popř. i ze strany škol připravujících učitele nebo učitele v třetím kariérním stupni z jiné školy.

Na konci adaptačního období proběhne hodnocení (atestační řízení) zaměřené na plnění plánu profesního rozvoje a na konkrétní pokroky v práci učitele ve vztahu k výsledkům žáků. Východiskem pro hodnocení je mimo jiné hodnocení

ředitele školy, uvádějícího učitele, popř. pedagoga ze školy vzdělávající učitele či jiného učitele, pokud se na podpoře začínajícího učitele v adaptačním období podílel, a na základě dokladového portfolia.

2.5.2 Druhý kariérní stupeň (KS2)

KS2 je určen učitelům na KS1, kteří:

- ◆ splňují požadavek absolvování adaptačního období v délce dvou let;
- ◆ podávají standardní výkon odpovídající popisu profesních kompetencí ve standardu učitele pro KS2;
- ◆ projdou úspěšně atestačním řízením.

Atestační řízení pro KS2

Cílem atestačního řízení pro získání KS2 je prověřit a zhodnotit kvalitu práce učitele v oblasti jeho přímé práce s dětmi a žáky ve třídě, v oblasti rozvíjení jeho profesních znalostí a dovedností a v oblasti jeho působení ve škole i mimo ni. Ověření vychází z obhajoby dosavadní práce učitelem s využitím jeho dokladového portfolia. Dokladové portfolio obsahuje doklady, které podávají přehled o dosažených kompetencích a kvalitě výkonu profese učitele. Atestační řízení je ukončeno hodnotícím pohovorem před atestační komisí.

Atestační komise pro KS2 je tříčlenná a jsou v ní zastoupeni:

- ◆ ředitel školy, v níž učitel působí;
- ◆ uvádějící učitel;
- ◆ zástupce školy, která poskytuje vzdělávání nebo studium připravující k výkonu povolání učitele, který poskytoval učiteli podporu v průběhu jeho adaptačního období, popřípadě učitel v KS3, který vykonává činnost pedagogického pracovníka na stejném druhu školy, nebo zástupce z odborné praxe nebo školní inspektor.

2.5.3 Třetí kariérní stupeň (KS3)

KS3 je určen učitelům na KS2, kteří:

- ◆ splňují požadavek určité délky pedagogické praxe (navrženo celkem 10 let);
- ◆ podávají dlouhodobě nadstandardní výkon odpovídající popisu profesních kompetencí ve standardu učitele pro KS3 (zejména vyšší kvalita práce s dětmi, žáky a studenty) a odvádějí větší rozsah práce pro zaměstnavatele – jsou zejména oporou svým kolegům, metodicky je vedou atd.;
- ◆ projdou úspěšně atestačním řízením.

Atestační řízení pro KS3

Cílem atestačního řízení pro získání KS3 je prověřit a zhodnotit kvalitu práce učitele v oblasti jeho přímé práce s dětmi a žáky ve třídě, v oblasti rozvíjení jeho profesních znalostí a dovedností a v oblasti jeho působení ve škole i mimo ni. Atestační řízení na KS3 trvá jeden rok. Ověření vychází z obhajoby dosavadní práce učitelem s využitím jeho dokladového portfolia, zpráv ČŠI o provedených hospitacích v průběhu atestačního řízení a zprávy ředitele. Dokladové portfolio obsahuje doklady, které podávají přehled o dosažených kompetencích a kvalitě výkonu profese učitele. Atestační řízení je ukončeno hodnotícím pohovorem před atestační komisí.

Atestační komise pro KS3 je pětičlenná a jsou v ní zastoupeni:

- ◆ ředitel školy, v níž učitel působí;
- ◆ školní inspektor;
- ◆ zástupce školy připravující učitele (SŠ, VOŠ, VŠ);
- ◆ učitel v KS3 ze stejného druhu školy, popř. se stejnou aprobačí;
- ◆ odborník z praxe, popř. odborník na vzdělávací oblast uchazeče o KS3.

2.5.4 Finanční benefity postupu v kariérním systému

Posun z KS1 do KS2

Úspěšné ukončení adaptačního období posune začínající učitele nastupující po své pregraduální přípravě do 2. platového stupně (stávající stupnice platových tarifů pedagogických pracovníků v nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, bude v tomto smyslu upravena). Ve spojení s přechodem do vyšší platové třídy dojde ke zvýšení platového tarifu (např. začínající učitel všeobecně vzdělávacích předmětů ZŠ nebo SŠ zařazený v 11. platové třídě a 1. platovém stupni bude po úspěšném atestačním řízení pro KS2 zařazen do 12. platové třídy a 2. platového stupně).

Posun z KS2 do KS3

Postup do KS3 je dokladem o vysoké kvalitě práce učitele, o jeho dlouhodobě výborných výsledcích a též o vyšším rozsahu práce učitele směřujícího k růstu kvality práce školy, ve které působí, resp. s dopadem na rozvoj kvality školství v České republice. MŠMT navrhuje, aby došlo k promítnutí tzv. atestačního příplatku do tarifního platu učitele.

2.5.5 Periodické hodnocení profesního rozvoje, kvalita DVPP atd.

Novela zákona o pedagogických pracovnících zavádí nově **osobní plán profesního rozvoje**, a to pro **všechny pedagogické pracovníky**. Osobní plán profesního rozvoje vychází z plánu pedagogického rozvoje školy. Při jeho vytváření i při pravidelných hodnotících rozhovorech s vedením školy (jedenkrát za 12 měsíců) pak pedagogičtí pracovníci prokazují, že systematicky prohlubují a zvyšují své profesní kompetence v souladu s nejnovějšími vědeckými poznatky a společenskými potřebami.

Za vedení pedagogického pracovníka k plnění plánu profesního rozvoje a jeho průběžné hodnocení je stejně jako doposud zodpovědný ředitel školy. Osobní plán profesního rozvoje má dvě části – část povinného rozvoje a část individuálních cílů. Osobní plán profesního rozvoje schvaluje ředitel školy, který je současně povinen vytvořit pedagogickému pracovníkovi i odpovídající podmínky pro naplnění jeho povinné části.

Návrh počítá s tím, že plnění osobního plánu profesního rozvoje má mít vliv na výši osobního příplatku u škol, které odměňují platem.

Systém dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP) má doznat dílčích změn:

- ◆ návrh má zavést nutnost akreditovat studium v programu celoživotního vzdělávání uskutečňované vysokou školou, pokud má toto studium vést k získání odborné kvalifikace pedagogického pracovníka;
- ◆ zakotvení standardů vzdělávacích programů DVPP.

Zavedení kariérního systému má velký potenciál ke zvýšení kvality učitelské profese a učitelství jako celku. Kariérní systém učitelů cílí k růstu kvality škol, ke změnám priorit v jejich řízení, zlepšování práce učitelů a tím v konečném důsledku i ke zlepšování výsledků žáků.

Souběžně s přípravou novely zákona o pedagogických pracovnících je připravován projekt **IMKA** (tj. Implementace kariérního systému učitelů), jehož cílem je podpora zavádění kariérního systému učitelů, konkrétně jeho pilotáž a kompletní uvedení do praxe. V průběhu projektu budou ověřeny všechny procesy, metody a nástroje, které s realizací kariérního systému učitelů souvisí. Dále bude odborně připraven personál, který bude administraci kariérního systému zabezpečovat. Projekt by měl být zahájen v listopadu 2016 a má trvat do roku 2020.

2.6 Výběrové zjišťování výsledků žáků 2014/2015

- ◆ **Očekávaného nebo lepšího výsledku dosáhly dvě pětiny žáků základních škol a víceletých gymnázií a více než polovina žáků středních odborných škol.** Nejúspěšněji žáci řešili úlohy z přírodopisu a dějepisu, nejméně úspěšně úlohy z fyziky a zeměpisu.
- ◆ **Žáci se SVP dosáhli v testech uzpůsobených jejich potřebám srovnatelného výsledku se žáky bez SVP.** Podporuje to přesvědčení, že žáci se SVP v běžných školách mohou dosahovat stejných výsledků jako žáci bez znevýhodnění.
- ◆ **Přibližně třetina v testu nejúspěšnějších žáků ZŠ dosáhla lepších výsledků než třetina v testu nejméně úspěšných žáků víceletých gymnázií.** Oslabuje to tvrzení, že na víceletá gymnázia odchází ze základních škol většina nejlepších žáků a že víceletá gymnázia si vybírají ty nejlepší žáky základních škol.
- ◆ **Pohled žáků na výuku a význam zahrnutých předmětů je zřetelně negativnější, než jak názory žáků odhadují jejich učitelé.** Žáky nebaví chemie a fyzika, v jejich výuce podle jejich názoru oproti vyjádřením učitelů silně převažují transmisivní metody nad badatelstvím.

2.6.1 Základní informace o výběrovém zjišťování

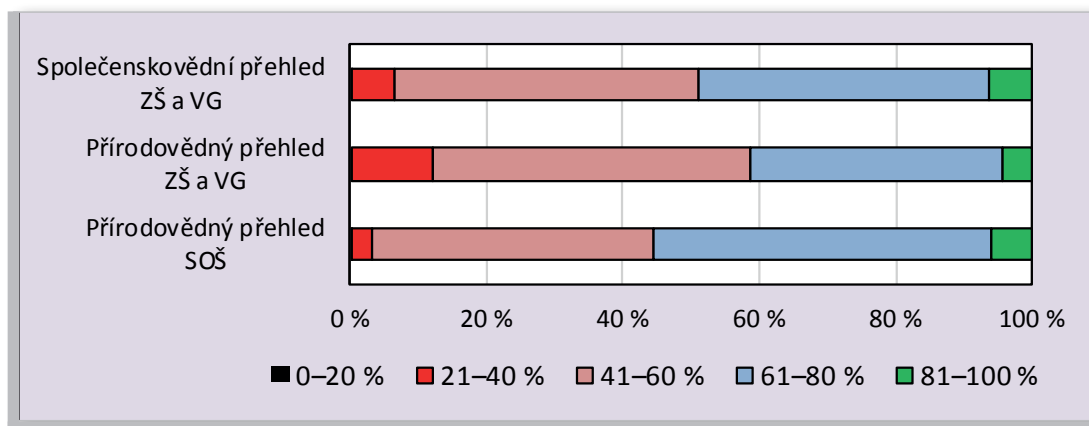
Výběrové zjišťování výsledků žáků na úrovni 9. ročníku základních škol a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií a žáků 3. ročníku vybraných oborů (obory s minimálně sedmihodinovou dotací výuky přírodovědných předmětů) středních odborných škol (dále jen „výběrové zjišťování“) provedla v rámci svého zákonného zmocnění zjišťovat a analyzovat informace o vzdělávání a také hodnotit podmínky, průběh a výsledky vzdělávání Česká školní inspekce v květnu 2015. Do zjišťování bylo zapojeno celkem 2 311 škol (1 718 základních škol, 219 víceletých gymnázií, 374 středních odborných škol) a účastnilo se ho 72 233 žáků (50 071 žáků základních škol, 7 834 žáků víceletých gymnázií, 14 328 žáků středních odborných škol). Žáci základních škol a víceletých gymnázií řešili testy přírodovědného přehledu (přírodopis, chemie, fyzika) a společenskovedního přehledu (zeměpis, dějepis, výchova k občanství), žáci středních odborných škol jen test přírodovědného přehledu (biologie, chemie, fyzika). Zjišťování proběhlo prostřednictvím inspekčního systému elektronického testování InspIS SET, každý žák kromě řešení testových úloh odpovídal ještě na otázky žakovského dotazníku, na obdobné otázky odpovídali vyučující zahrnutých předmětů v testovaných třídách.

Výběrové zjišťování ověřovalo aktuální míru dosažení očekávaných výstupů¹¹ podle příslušných rámcových vzdělávacích programů a jeho cílem bylo poskytnout žákům, jejich zákonným zástupcům, učitelům, ředitelům daných škol i státu objektivizovanou informaci o výsledcích vzdělávání.

¹¹ Přesněji těch očekávaných výstupů rámcového vzdělávacího programu, které byly zahrnuty v testových úlohách.

Graf 7

Podíly žáků v pásmech dosažených úspěšností v jednotlivých testech

Zdroj: ČŠI

2.6.2 Výsledky testů

Veškerá souhrnná vyhodnocení byla provedena ze společných částí testů řešených ve stejné podobě všemi žáky¹². Výsledky žáků jsou vyjádřeny jejich průměrnou úspěšností (podíl úspěšně vyřešených úloh) v testu. Za uspokojivé naplnění požadovaných výstupů dle rámcových vzdělávacích programů je považována průměrná úspěšnost nad 60 %.

Největší část žáků základních škol a víceletých gymnázií dosáhla průměrné úspěšnosti v rozmezí 41–60 % (47 % v testu přírodovědného přehledu, 45 % v testu společenskovedního přehledu). Podíl žáků dosáhnuvších více než 60% úspěšnosti byl vyšší u testu společenskovedního přehledu (49 % oproti 41 % u přírodovědného přehledu) – žáci základních škol a víceletých gymnázií lépe uspěli v testu společenskovedního přehledu. Pouze řádově desítky žáků dosáhly průměrné úspěšnosti pod 20 %, každý devátý žák ale dosáhl v testu přírodovědného přehledu slabého výsledku vyjádřeného průměrnou úspěšností 21–40 %. Žáci středních odborných škol řešili test přírodovědného přehledu úspěšněji než žáci základních škol a víceletých gymnázií – největší část z nich (49 %) dosáhla průměrné úspěšnosti v rozmezí 61–80 %, celkově 55 % žáků středních odborných škol naplnilo alespoň uspokojivě sledované výstupy rámcového vzdělávacího programu.

¹² Po vyřešení úvodní společné části testu v rozsahu 30 úloh se žáci podle dosažených výsledků zobrazilo dalších 30 úloh buď základní, nebo vyšší obtížnosti.

Žáci základních škol a víceletých gymnázií řešili v testech přírodovědného přehledu a společenskovedního přehledu **nejúspěšnější úlohy z přírodopisu a dějepisu (průměrné úspěšnosti 60 % a 63 %), nejméně úspěšně úlohy z fyziky a zeměpisu (průměrné úspěšnosti 50 % a 58 %).** Žáci středních odborných škol řešili úlohy jednotlivých předmětů vyrovnaně s průměrnými úspěšnostmi v rozmezí 62–63 %.

2.6.3 Výsledky žáků se SVP

Účast žáků se SVP nebyla povinná a rozhodoval o ní ředitel školy na základě znalosti typu a míry znevýhodnění každého jednotlivého žáka. Pro žáky základních škol a víceletých gymnázií se SVP byly připraveny varianty testů obsahově a formálně přizpůsobené tak, aby přiměřenou měrou vyrovnávaly znevýhodnění žáků. Tyto přizpůsobené varianty testů využilo v 880 školách celkem 3 297 žáků – ti dosáhli v testech přírodovědného přehledu a společenskovedního přehledu průměrných úspěšností 55 % a 56 %, což jsou s ohledem na statistickou přesnost měření **výsledky srovnatelné s výsledky žáků bez SVP (průměrné úspěšnosti 57 % a 60 %).** Ukazuje to na fakt, že žáci se SVP¹³ vzdělávání společně s běžnými žáky bez SVP mohou při vhodném přizpůsobení podmínek respektujícím jejich potřeby podávat zcela srovnatelné výkony se žáky bez znevýhodnění.

2.6.4 Porovnání výsledků žáků základních škol a víceletých gymnázií

Oddělené vyhodnocení výsledků žáků základních škol a žáků víceletých gymnázií na jedné straně očekávaně potvrdilo, že na víceletých gymnáziích jsou v průměru úspěšnosti žáků vyšší (shodně o 13 percentilových bodů u obou testů), na druhé straně ukázalo, že rozdělení žáků s lepšími a s horšími výsledky není zdaleka tak ostré, jak bývá prezentováno. Z vyhodnocení průměrných úspěšností v jednotlivých percentilech žáků základních škol a žáků víceletých gymnázií vyplývá, že **přibližně 30 % nejúspěšnějších žáků základních škol dosáhlo vyšší průměrné úspěšnosti než 30 % nejméně úspěšných žáků víceletých gymnázií.**

Vzhledem k početnosti obou skupin žáků lze konstatovat, že na každého z 30 % nejméně úspěšných žáků víceletých gymnázií připadá sedm úspěšnějších žáků v základních školách. Oslabuje to tedy tvrzení, že na základních školách zůstávají po odchodu žáků na víceletá gymnázia pouze slabší žáci, stejně jako to zpochybňuje tezi, že na víceletá gymnázia odcházejí pouze ti nejlepší žáci základních škol.

2.6.5 Dotazníkové šetření

Žáci základních škol a víceletých gymnázií po každém testu odpovídali na otázky zjišťující jejich vztah k předmětům zahrnutým v testech a pohled na výuku těchto předmětů. Na analogické otázky odpovídali také učitelé vyučující jednotlivé zahrnuté předměty ve třídách účastnících se výběrového zjišťování.

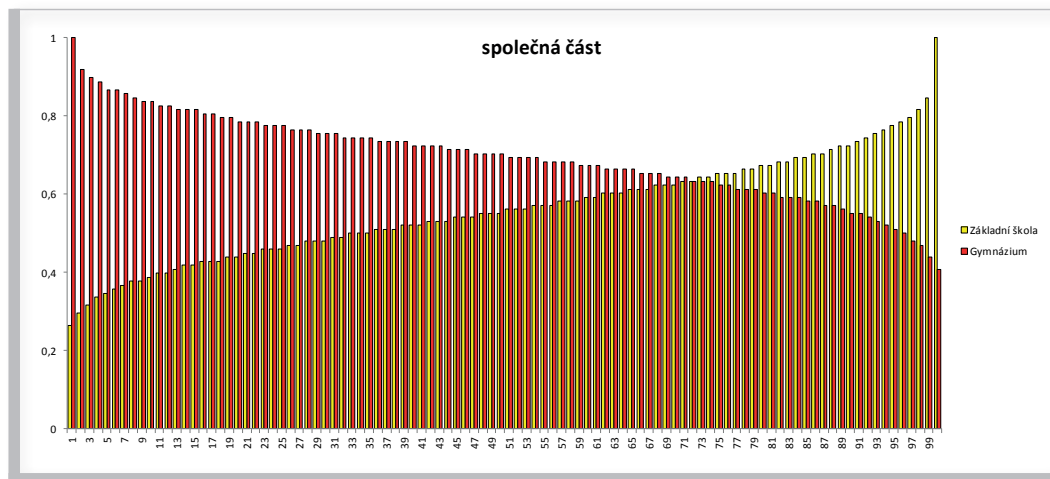
Z výsledků vyplynulo například, že:

- ♦ ze zahrnutých předmětů žáky nejvíce baví dějepis (62 % žáků), nejméně pak chemie (39 % žáků);
- ♦ zatímco žáci v případě, že si v předmětu nevědí rady, upřednostňují pomoc spolužáků (21 %) před pomocí učitele (17 %), hledáním v učebnici (14 %) či na internetu (18 %), učitelé se domnívají, že jsou to oni, na koho by se žáci v takové situaci obrátili (44 %);

¹³ Jde ovšem pouze o žáky, o jejichž účasti ve výběrovém zjišťování rozhodl ředitel školy kladně.

Graf 8

Průřez průměrných úspěšností žáků základních škol a víceletých gymnázií ve společné části testu přírodovědného přehledu

Zdroj: ČŠI

- ◆ podle žáků mnohem častěji dochází k diktování a zapisování faktů, definic a pouček (u možnosti *téměř každou hodinu* převaha 42 procentních bodů ve prospěch názoru žáků, u možnosti jen občas převaha 23 procentních bodů ve prospěch názoru učitelů);
- ◆ podle žáků mnohem méně často dochází k hledání vlastních řešení zadaných problémů a úkolů (u možnosti přibližně v polovině hodin převaha 19 procentních bodů ve prospěch názoru učitelů, u možnosti nikdy převaha 12 procentních bodů ve prospěch názoru žáků);
- ◆ v chemii i ve fyzice přibližně 10 % žáků podle jejich vyjádření nikdy nemá příležitost sledovat učitele předvádějícího experiment, samostatně či ve skupinách neprovádělo podle jejich vyjádření nikdy pokus či vlastní pozorování v obou uvedených předmětech shodně více než 35 % žáků.

2.6.6 Význam výběrových zjišťování výsledků žáků

Proces pravidelného zjišťování výsledků vzdělávání je důležitou součástí hodnocících činností ČŠI, která výsledky všech svých aktivit (inspekční činnost na místě, inspekční elektronická zjišťování, mezinárodní šetření typu PISA, národní zjišťování výsledků žáků apod.) synergicky propojuje s cílem poskytovat relevantní, komplexní a kvalitativně provázané informace o výkonu vzdělávací soustavy. V případě, kdy nějaká škola vykazuje opakovaně rizikový stav v rámci hodnocení výsledků vzdělávání, může ČŠI s pomocí řady dalších inspekčních nástrojů pro hodnocení napomoci zjistit příčiny daného stavu a meto-

dickou podporou směřovat školy k jeho zlepšení. Základním smyslem elektronického zjišťování výsledků žáků v počátečním vzdělávání však zůstává poskytnutí zpětné vazby všem účastníkům vzdělávacího procesu. Další informace k výsledkům tohoto výběrového zjišťování jsou k dispozici ve Výroční zprávě České školní inspekce za školní rok 2014/2015.

2.7 Pilotní ověřování přijímacího řízení s využitím centrálně zadávaných testů

2.7.1 Organizace pilotního ověřování ve školním roce 2014/2015

V roce 2015 byly prvním rokem ověřovány možnosti změn v přijímacím řízení v rámci „Vyhlášení pilotního ověřování organizace přijímacího řízení do oborů vzdělání s maturitní zkouškou s využitím centrálně zadávaných jednotných testů“ (dále „pokusné ověřování“), a to v souladu s § 171 odst. 1 školského zákona.

Účelem pokusného ověřování bylo potvrdit možnost uplatnění v přijímacím řízení centrálně zadávaných jednotných testů (dále jen „jednotných testů“), a to z předmětů Matematika a její aplikace a Český jazyk a literatura v rozsahu učiva stanoveného Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání (dále „RVP ZV“) ke zjištění přiměřených relevantních dovedností a vědomostí uchazečů pro úspěšné vzdělávání v oborech středního vzdělání ukončených maturitní zkouškou, a to u uchazečů z 5., 7. a 9. ročníku základní školy.

Základními cíli pokusného ověřování bylo

- ◆ ověřit organizaci a obsah zadání jednotných testů;
- ◆ získat poznatky o působení jednotných testů při jejich použití v přijímacím řízení a v procesu rozhodování ředitelů středních škol při přijímacím řízení;
- ◆ získat podklady pro budoucí úpravu právních předpisů upravujících systém přijímacího řízení.

Pokusné ověřování bylo určeno pro uchazeče, kteří podávali ve školním roce 2014/2015 přihlášku ke střednímu vzdělávání na denní formu vzdělávání v přijímacím řízení do prvního ročníku maturitních oborů vzdělání kategorie „K“ (obory vzdělání skupiny 79 Obecná příprava /kmenový obor Gymnázium/ včetně šestiletého nebo osmiletého vzdělávání), „M“ (tzv. maturitní obory Středních odborných škol – dále jen „SOŠ“) a „L0“ (tzv. maturitní obory Středních odborných učilišť – dále jen „SOU“, kde je součástí vzdělávání odborný výcvik). Netýkalo se ostatních forem vzdělávání a maturitních oborů s talentovou zkouškou.

Uchazeči konali jednotnou zkoušku jen jednou a její výsledky byly dány k dispozici na obě žákem vybrané školy.

Realizaci vyhlášeného pokusného ověřování bylo pověřeno Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání (dále „Centrum“ nebo také „CZVV“), které zajistilo i vyhodnocení jednotných testů.

Při rozhodování o míře zohlednění výsledků jednotných testů na celkovém hodnocení v rámci vyhlášených kritérií přijímacího řízení byla přítom ředitelům jednotlivých středních škol ponechána plná nezávislost.

V pokusném ověřování byla účast středních škol dobrovolná. Ředitelé škol se k němu přihlašovali prostřednictvím krajských úřadů, které jejich seznamy předaly Centru do 31. 10. 2014 (k 1. 11. 2014 se jednalo o 650 škol). Pro uchazeče byl seznam těchto škol zpřístupněn způsobem umožňujícím dálkový přístup.

Do projektu zajišťujícího pokusné ověřování se nakonec zapojilo jen 630 středních škol s obory vzdělání ukončovanými maturitní zkouškou (20 se odhlásilo). Jednotné testy absolvovalo téměř 54 tis. uchazečů, kteří uplatnili přes 80 tis. přihlášek (uchazeči mají možnost podat v prvním kole přijímacího řízení až dvě přihlášky). Pro zvládnutí projektu zajišťujícího pokusné ověřování změn v přijímacím řízení takového rozsahu bylo využito organizační a technologické zázemí maturitní zkoušky.

2.7.2 Vyhodnocení pokusného ověřování konaného ve školním roce 2014/2015

Po ukončení pokusného ověřování byla vydána „Souhrnná závěrečná zpráva“, kde bylo konstatováno, že toto ověřování splnilo všechny stanovené cíle. V rámci společného úsilí škol a CZVV se nakonec podařilo pokusné ověřování řádně ukončit. Míra a způsob jejich naplnění jsou v této zprávě uvedeny pro každý dílčí cíl zvlášť.

Závěrečná zpráva obsahuje i výsledek dotazníkového šetření mezi řediteli středních škol (dotazník jich aktivně vyplnilo více než 420 z 630 oslovených). Jejich postoj nebyl k jednotným testům ani k aplikaci získaných výsledků v kritériích zcela jednotný (podrobné informace jsou uvedeny v analytické části souhrnné závěrečné zprávy). Nicméně mezi řediteli existovala:

- ◆ více než 80% shoda na povinném zařazení jednotných testů do přijímacího řízení oborů gymnázií;
- ◆ více než 70% shoda na povinném zařazení jednotných testů do přijímacího řízení SOŠ;
- ◆ naopak více než 60% shoda v názoru, že by se jednotné testy neměly implementovat do přijímacího řízení SOU;
- ◆ zhruba 60% shoda na tom, že jednotné testy jsou univerzálně využitelné pro všechny skupiny oborů vzdělání (mírně větší shoda je u jednotných testů z českého jazyka a literatury než u matematiky).

Podle průzkumu mělo, pokud jde o stanovení mezní hranice úspěšnosti pro přijetí uchazeče, větší zastání mezi učiteli než mezi řediteli škol. Její centrální stanovení odmítalo 50 % ředitelů, ale pouze jen něco přes polovinu učitelů z gymnázií, 27 % ze SOŠ a 13 % ze SOU.

Bylo tak zjištěno, že **převážná většina ředitelů středních škol centrálně zadávané jednotné testy v rámci přijímacího řízení vítá, chce je a považuje je za efektivní nástroj pro rozhodování. Chtějí mít ale vliv na stanovení hranice úspěšnosti.**

Pro doplnění je v tabulkách uveden přehled o počtech přihlášených škol do pokusného ověřování, přehled o podílu škol na pokusném ověřování, porovnání úspěšnosti uchazečů v matematice a Českém jazyce k průměrné úspěšnosti uchazečů a podíl neúspěšných uchazečů ve vztahu k doporučené hranici úspěšnosti.

Pro základní školy byla dále zpracována informace o výsledcích jejich žáků v testech z matematiky a českého jazyka „Zpráva o výsledcích žáků základních škol pilotního ověřování jednotných testů v rámci přijímacího řízení 2015“. Tato zpráva byla prvním stručným výstupem poskytujícím agregovaná data zpracovaná za pokusné ověřování a jednotlivé základní školy identifikované prostřednictvím identifikačního čísla zařízení uvedeným v přihlášce uchazeče.

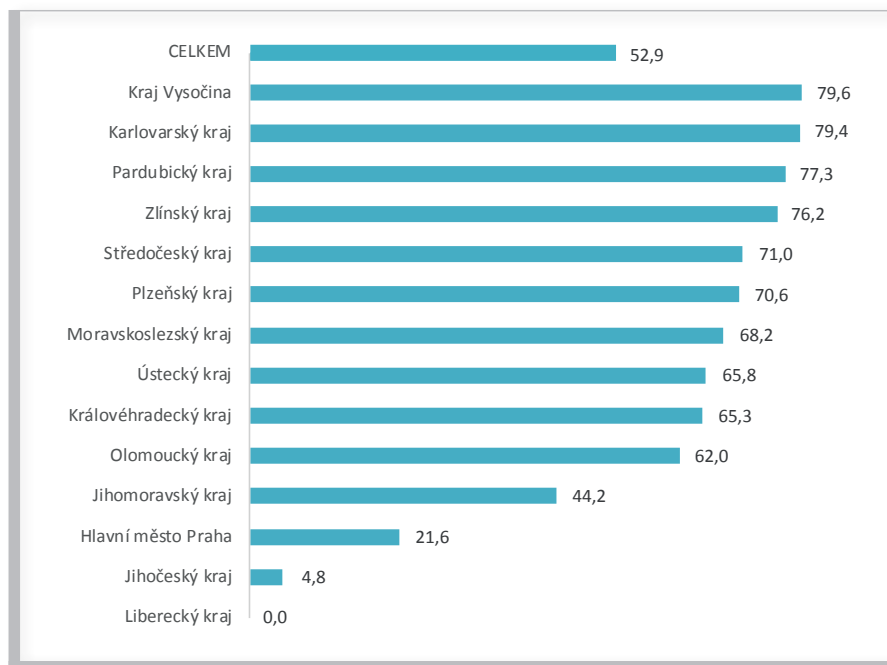
První rok pokusného ověřování prokázal zejména, že existuje proveditelný a spolehlivý systém zvládnutí jednotných testů v rámci přijímacího řízení s využitím nástrojů komplexního informačního systému maturitní zkoušky. Ke zvýšení efektivity procesů přípravy a realizace jednotných testů může přispět zejména úprava rozsahu identifikačních údajů uchazečů, která umožní evidenci rodných čísel tak, jak je tomu u maturitní zkoušky. Agregované výsledky lze přitom využít i v základních školách.

2.7.3 Zajištění uplatnění jednotných testů v přijímacím řízení v roce 2015 pro další období

V září 2015 bylo pro školní rok 2015/2016 znovu vyhlášeno pokusné ověřování organizace přijímacího řízení do oborů vzdělání s maturitní zkouškou s využitím povinné přijímací zkoušky ve školním roce 2015/2016 (prostřednictvím jednotných testů). Navázalo na pokusné ověřování organizace přijímacího řízení s využitím centrálně zadávaných jednotných testů, které proběhlo na jaře 2015, s tím, že bylo vyhlášeno se zaměřením na ověřování podmínek ke stanovení organizace povinné přijímací zkoušky (při případné účasti více zadavatelů). Hlavním důvodem pro pokračování pokusného ověřování bylo zajistit průběžné konání jednotné zkoušky i v roce 2016 (do doby přijetí novely školského zákona

Graf 9

Podíl škol účastnících se pokusně ověřovaných přijímacích zkoušek (všechny školy – dle kraje)

Zdroj: CZVV

ke změnám v organizaci přijímacího řízení). Podle informace z CZVV je k němu přihlášeno 646 škol ze 13 krajů (žádná není přihlášena ze Zlínského kraje).

Souběžně se poznatky z pokusného ověřování v roce 2015 uplatňovaly již v témže roce při přípravě úpravy přijímacího řízení ve školském zákoně.

2.8 Výsledky vzdělávání žáků středních škol

2.8.1 Maturitní zkouška v roce 2015

Legislativní úprava maturitní zkoušky

Konání maturitní zkoušky v roce 2015 proběhlo za stejných podmínek jako v roce 2014. Pro rok 2015 došlo k drobným změnám katalogů požadavků zkoušek a k dílčím úpravám kritérií hodnocení.

Tabulka 2

Struktura přihlášených škol do pokusného ověřování v roce 2015 k 1. listopadu 2014

Kraj	Počet přihlášených škol	2014 (počet škol v projektu)	Procentní podíl	6letá gymnázia	8letá gymnázia	4leté obory
Hl. město Praha	43	178	24%	3	7	33
Jihočeský	5	78	6%	0	1	4
Jihomoravský	50	114	44%	6	14	30
Karlovarský	28	32	88%	1	8	19
Královéhradecký	48	70	69%	2	8	38
Moravskoslezský	90	129	70%	7	23	60
Olomoucký	53	81	65%	6	14	33
Pardubický	51	65	78%	0	15	36
Plzeňský	36	52	69%	5	11	20
Středočeský	98	125	78%	1	29	68
Ústecký	56	78	72%	1	10	45
Kraj Vysočina	44	63	70%	3	13	28
Zlínský	48	61	79%	2	10	36
Liberecký	0	48	0%	0	0	0
CELKEM	650	1 174	55%	37	163	450

Zdroj: CZVW

Úprava maturitní zkoušky

V roce 2015, stejně jako v roce 2014 skládali žáci všech oborů vzdělání maturitní zkoušky ve společné (tj. státem zadávané) části pouze v jedné (původně základní) úrovni obtížnosti. První povinnou zkouškou byl zkušební předmět český jazyk a literatura, druhou povinnou zkoušku žáci volili mezi matematikou a cizím jazykem, který je ve škole vyučován (výběr je z pěti cizích jazyků: anglický, německý, ruský, francouzský, španělský). Dále mohl každý žák ve společné části zvolit až dvě nepovinné zkoušky, ale pouze z portfolia zkušebních předmětů pro zkoušky povinně volitelné.

Písemné práce z českého jazyka a literatury byly sice hodnoceny podle jednotných kritérií a metodických pokynů Centra pro zjišťování výsledků vzdělávání (dále jen „Centra“), nicméně opravovali je certifikovaní hodnotitelé středních škol, kde zkoušku formou písemné práce z českého jazyka a literatury žák konal.

Tabulka 3

Počty zapojených škol

Kraj	Počet škol skutečně přihlášených	2014 (počet škol v projektu)	Procentní podíl
Hl. město Praha	40	178	22%
Jihočeský	4	78	5%
Jihomoravský	50	114	44%
Karlovarský	27	32	84%
Královéhradecký	47	70	67%
Moravskoslezský	90	129	70%
Olomoucký	49	81	60%
Pardubický	51	65	78%
Plzeňský	36	52	69%
Středočeský	93	125	74%
Ústecký	52	78	67%
Kraj Vysočina	43	63	68%
Zlínský	48	61	79%
Liberecký	0	48	0%
CELKEM	630	1174	54%

Zdroj: CZVV

Náklady na přípravu maturitní zkoušky

Roční provozní náklady na centrální zajištění obou zkušebních období konání společné části maturitní zkoušky v roce 2015 činily 149 mil. Kč. Při realizaci více než 364 tis. dílčích zkoušek v rámci více jak 140 tis. zkoušek v jarním zkušebním období a 38 tis. dílčích zkoušek v rámci více jak 24 tis. zkoušek v podzimním zkušebním období vychází náklady na jednu zkoušku zhruba 908 Kč a na jednu dílčí zkoušku zhruba 370 Kč.

Průběh maturitní zkoušky

Maturitní zkoušky se v jarním zkušebním období 2015 uskutečnily ve školách v následujících termínech: zkoušky profilové části 1. 4. až 10. 6. 2015; ústní dílčí zkoušky společné části z českého jazyka a literatury a z cizích jazyků od 16. 5. do 10. 6. 2015; didaktické testy a písemné práce společné části od 4. do 11. 5. 2015.

Maturitní zkoušky v podzimním zkušebním období 2015 se uskutečnily ve školách v následujících termínech: zkoušky profilové části v období 1. až 20. 9. 2015; ústní dílčí zkoušky společné části z českého jazyka a literatury a z cizích jazyků od 11. do 20. 9. 2015; didaktické testy a písemné práce společné části od 1. do 4. 9. 2015. Písemné

zkoušky společné části maturitní zkoušky v podzimním zkušebním období roku 2015 proběhly ve 119 spádových školách.

K zajištění zkoušek bylo pro jarní zkušební období připraveno celkem 21 didaktických testů a dalších 90 jejich mutací pro jednotlivé typy přiznaného uzpůsobení podmínek pro konání maturitní zkoušky, resp. jazykových mutací pro žáky škol s polským vyučovacím jazykem. Na centrálním zajištění písemných zkoušek společné části maturitní zkoušky ve školách se podílelo 1 524 školních maturitních komisařů, 459 centrálních hodnotitelů písemných prací z cizích jazyků, vedoucích hodnotitelských týmů a vedoucích hodnocení předmětu a 442 raterů (posuzovatelů otevřených úloh) a superraterů.

Informační podpora maturitní zkoušky 2015

Činnosti související s informační podporou maturitní zkoušky byly realizovány podle toho, na jakou cílovou skupinu byly mířeny. Pro žáky a veřejnost Centrum, stejně jako v minulých letech, pravidelně aktualizovalo informace prostřednictvím oficiálního webového portálu www.novamaturita.cz, který obsahuje veškeré důležité informační dokumenty k organizaci maturitní zkoušky, jako jsou například katalogy požadavků, kritéria hodnocení nebo jednotné zkušební schéma. Maturitní portál dále nabízí informace o jednotlivých zkouškách, jejich struktuře a hodnocení nebo informace, které jsou důležité pro pedagogy, kteří se účastní školení na funkce zajišťující konání maturitní zkoušky ve škole.

Neocenitelným informačním kanálem směrem k maturantům i školám je také facebookový profil Udělám maturitu, který má již přes 50 tisíc fanoušků, a kde kromě oficiálních informací o maturitní zkoušce funguje také systém odpovědí na dotazy a zejména možnost předávání zkušeností již bývalých maturantů těm, kteří se na maturitní zkoušku teprve chystají. V období maturitní zkoušky mají jednotlivé statusy dosah mezi 15 až 40 tisíci uživateli a jedná se tedy o velmi efektivní způsob komunikace s cílovou skupinou.

Vyjma webových stránek a facebookového profilu připravuje Centrum každoročně také několik čísel Maturitního zpravodaje, který obsahuje ty nejpodstatnější informace k organizaci maturitní zkoušky a je veřejnosti zprostředkován prostřednictvím webového portálu www.novamaturita.cz. Maturitní zpravodaj pro informování svých žáků hojně využívají také samotné střední školy.

V roce 2015 byl podruhé pro maturitní zkoušky využíván také tzv. výsledkový portál žáka, jehož účelem je poskytnout maturantům vybrané výsledkové dokumenty společné části maturitní zkoušky. Výsledkový portál žáka je založen na principu jednoznačné registrace a autentizace žáka a jeho následném souhlasu se zasláním příslušných výsledkových dokumentů na e-mailovou adresu. Prostřednictvím výsledkového portálu žáka mají maturanti možnost získat veškeré podstatné informace o výsledku své zkoušky, což přispívá i ke snížení počtu podání žádostí o přezkum výsledku maturitní zkoušky.

Informační podpora školám je zajištěna primárně pomocí tzv. directmail, tedy hromadně zasílaných e-mailových zpráv, které obsahují informace k maturitní zkoušce, které jsou pro školy nezbytné. Pro komunikaci s touto cílovou skupinou byl v roce 2015 opět hojně využíván i samotný informační systém CERTIS, jehož prostřednictvím jsou poskytovány metodické materiály, záznamy a protokoly k organizaci maturitní zkoušky, výsledkové dokumenty a jiné.

Veřejnosti i školám byl každý pracovní den k dispozici HelpDesk Centra na e-mailu info@novamaturita.cz, info@cermat.cz nebo tel. číslo 224 507 507.

Hodnocení společné části maturitní zkoušky

Hodnocení písemných prací proběhlo v jarním i podzimním zkušebním období 2015 z hlediska termínového, logistického a administrativního bez výraznějších problémů. U hodnocení písemných prací z cizích jazyků bylo díky využití tzv. anonymizovaného centrálního hodnocení, kdy žákovi písemnou práci nemohl hodnotit pedagogický pracovník ze školy, v níž se žák vzdělával, dosaženo vysoké míry nezávislosti a srovnatelnosti.

V hodnocení písemných prací z českého jazyka a literatury, které hodnotili učitelé jmenovaní ředitelem školy, se bohužel tak vysoké stupně objektivity nepodařilo dosáhnout. V některých případech vykazovalo hodnocení „školních“ učitelů českého jazyka a literatury, stejně jako v roce 2013 a 2014, tendenci k nadhodnocení výkonu žáků, zvláště u písemných prací těsně pod minimální hranici úspěšnosti, které byly nadhodnoceny tak, aby žák uspěl. Co se týká didaktických testů, v jarním zkušebním období 2015 bylo prostřednictvím elektronického systému validace vyhodnoceno celkem 1 098,2 tis. otevřených testových úloh, v podzimním zkušebním období pak 206,5 tis. úloh. Spolehlivost manuálního hodnocení je založena zejména na tom, že každá otevřená úloha je hodnocena dvěma hodnotiteli (ratery) a v případě neshody rozhoduje o výsledném hodnocení rozhodčí hodnotitel (superrater).

Přezkoumání výsledku hodnocení a průběhu zkoušek maturitní zkoušky

Každý, kdo konal závěrečnou zkoušku, zkoušku profilové části maturitní zkoušky nebo dílčí zkoušku společné části maturitní zkoušky formou písemné práce a ústní formou, anebo byl z konání těchto zkoušek vyloučen, mohl písemně požádat krajský úřad o přezkoumání průběhu a výsledku této zkoušky nebo rozhodnutí o vyloučení, a to do 20 dnů ode dne, kdy skončilo období konání zkoušky nebo dílčí zkoušky, jíž se žádost týkala. Každý, kdo konal dílčí zkoušku společné části formou didaktického testu, mohl písemně požádat MŠMT o přezkoumání výsledků nejpozději do 20 dnů po skončení období vyhrazeného pro konání příslušné dílčí zkoušky.

Žádost o přezkoumání výsledku didaktického testu podalo v jarním zkušebním období celkem 2 311 žáků, a to k 2 417 dílčím zkouškám. Krajským úřadům bylo adresováno 424 žádostí žáků o přezkoumání výsledku dílčích zkoušek společné části, které se týkaly celkem 515 písemných prací, sedmi ústních zkoušek a šesti profilových zkoušek.

MŠMT rozhodlo o kladném vyřízení 24 didaktických testů, tedy v 1,3 % podaných žádostí, krajským úřadům doporučilo Centrum rozhodnout o kladném vyřízení žádosti ve 151 případě (z toho ve 133 případech u písemných prací z českého jazyka a literatury hodnocených hodnotiteli ve školách), tedy v 29,3 % podaných žádostí. Žádost o přezkoumání výsledku didaktického testu podalo v podzimním zkušebním období celkem 902 žáků, a to k 924 dílčím zkouškám. Krajským úřadům bylo adresováno 121 žádostí žáků o přezkoumání výsledku dílčích zkoušek společné části, které se týkaly 146 písemných prací a dvou ústních zkoušek. MŠMT rozhodlo o kladném vyřízení u 10 didaktických testů, tedy v 1,3 % podaných žádostí, krajským úřadům Centrum doporučilo rozhodnout o kladném vyřízení žádosti v 22 případech (z toho 20 žádostí se týkalo písemných prací z českého jazyka a literatury), tedy v 12,7 % podaných žádostí.

Výsledky maturitní zkoušky

V jarním zkušebním období se k maturitní zkoušce přihlásilo 84,7 tis. žáků, z toho v řádném termínu 76,3 tis. žáků, tj. o 5,1 tis. méně než v předchozí roce (mínus 6,3 %); z toho bylo 41,6 tis. dívek (meziroční pokles o 5,5 %) a 34,7 tis. chlapců (meziroční pokles o 7,1 %). Mezi přihlášenými k řádnému termínu MZ bylo 70,9 tis. žáků denní formy studia (92,9 %) a 5,4 tis. žáků ostatních forem studia (7,1 %). Z celkového počtu přihlášených k řádnému termínu představovali žáci končící své středo-

školské studium v roce 2015 (tedy prvomaturanti) celkem 96,5 %, tedy 73,6 tis., z toho bylo 33,2 tis. chlapců a 40,4 tis. dívek. Zbývajících 2,6 tis. přihlášených k řádnému termínu tvořili ti, kteří své SŠ studium ukončili dříve (převážně v roce 2014).

Rok 2015 volbou předmětu druhé povinné zkoušky společné části MZ potvrdil ve všech ohledech trendy zahájené rokem 2012, tj. prudký pokles zájmu o matematiku, strmě rostoucí zájem o angličtinu, postupná marginalizace němčiny a velmi mírný růst zájmu o ruštinu. Matematiku v roce 2015 volilo celkem jen 21,2 tis. prvomaturantů (necelých 29,6 %), tj. o 48 % méně než v roce 2012. Angličtinu v roce 2015 si zvolilo již 9 z 10 prvomaturantů, kteří dali cizímu jazyku přednost před matematikou. To znamená, že ve sledovaném období vzrostl podíl angličtiny o bezmála 10 procentních bodů (z 80,3 % na 89,7 %), a to na úkor němčiny, jejíž podíl naopak o téměř 10 procentních bodů klesl (z 16,7 % na 7,3 %).

Maturitní zkoušku v jarním zkušebním období 2015 konalo celkem 66,5 tis. žáků v řádném termínu a 7,2 tis. v termínech náhradním a opravném. Z počtu přihlášených ke společné části MZ bylo 309 žáků, kteří na základě výjimky MŠMT konali v rámci společné části pouze zkoušku z českého jazyka a literatury.

Ve srovnání s předchozími čtyřmi ročníky reformované maturitní zkoušky byl rok 2015 z hlediska neúspěšnosti rokem ve všech parametrech nejhorší. Hrubá i čistá neúspěšnost v celé maturitní populaci (s výjimkou přihlášených k opravným/náhradním zkouškám) vykázala nejvyšší hodnoty.

Z celkového počtu 84,7 tis. žáků přihlášených ke zkoušce v jarním zkušebním období roku 2015 vykonalo maturitní zkoušku úspěšně 53,7 tis. (63,4 %). Celkem 10,9 tis. (12,9 %) přihlášených zkoušku nekonalo a 20,0 tis. (23,7 %) zkoušku vykonalo neúspěšně. Čistá neúspěšnost¹⁴ všech, kteří maturitní zkoušku konali, činila 27,3 %.

Prvomaturanti, kteří tvořili celkem 87 % všech přihlášených (73,6 tis.), byli úspěšní celkem z 67,8 % (49,9 tis.); hrubá neúspěšnost¹⁵ prvomaturantů v roce 2015 tedy činila 32,2 % a meziročně se zvýšila o celé dva procentní body. Z toho 20,8 % (15,3 tis.) tvořili ti, kteří zkoušku konali neúspěšně, a 11,3 % (8,3 tis.) ti, kteří ke konání maturitní zkoušky nebyli připuštěni a v jarním zkušebním období ji nekonali. Čistá neúspěšnost prvomaturantů dosáhla 23,5 %, tj. o dva procentní body více než v roce předchozím.

Ke zkoušce v „odloženém“ řádném termínu bylo přihlášeno 2,7 tis. maturujících. Z nich však zkoušku nekonalo 52,6 % a dalších 27,5 % zkoušku vykonalo neúspěšně. Hrubá neúspěšnost tedy v této skupině přihlášených činila 80,2 %, a úspěšný tak byl pouze každý pátý přihlášený. Čistá neúspěšnost byla téměř 58,2 %, což představuje meziroční nárůst o více než tři procentní body.

Opravnou, nebo náhradní zkoušku konalo neúspěšně 48,3 % přihlášených (to je o 5,5 procentního bodu méně než v roce 2014), dalších 13,6 % přihlášených zkoušku nekonalo. Hrubá neúspěšnost v této skupině přihlášených tak v roce 2015 dosáhla úrovně 61,9 %. Z těch, co zkoušku konali, bylo neúspěšných necelých 56 %, což představuje meziroční pokles neúspěšnosti o šest procentních bodů.

Podzimní zkušební období je určeno zejména pro konání opravných zkoušek (žák zkoušku v předchozím zkušebním období konal, ale neuspěl), náhradních zkoušek (žák z vážných důvodů, uznaných ředitelem školy jako omluva, nemohl konat zkoušku v předchozím zkušebním období) i zkoušek v řádném termínu (žák nebyl v předchozím zkušebním období k maturitní zkoušce připuštěn).

¹⁴ Čistá neúspěšnost u maturitní zkoušky = počet zkoušku konajících neúspěšně / počet zkoušku konajících. Ukazatel tedy nevyjadřuje míru neúspěšnosti všech přihlášených, ale pouze těch, kteří zkoušku skutečně konali.

¹⁵ Hrubá neúspěšnost = počet těch, kteří nekonali maturitní zkoušku, nebo ji konali neúspěšně / počet přihlášených k maturitní zkoušce.

Ke zkoušce v podzimním zkušebním období roku 2015 se přihlásilo celkem 23,6 tis. maturujících (tj. o 0,5 tis. více než v roce 2014), z toho k odloženému řádnému termínu zkoušky 5,0 tis. (o 0,5 tis. méně než v roce 2014) a k opravné, resp. náhradní zkoušce 18,6 tis. (o 0,9 tis. více než v roce předchozím). Z celkového počtu přihlášek k opravné a náhradní zkoušce směřovalo 15,7 tis. (o 1,0 tis. více než vloni) ke společné části a 5,9 tis. (o 0,2 tis. více než vloni) k profilové části MZ. Celkem 3,1 tis. (o 0,5 tis. více než vloni) se přihlásilo k opravné zkoušce z obou částí MZ, zbývajících 15,5 tis. (o 0,4 tis. více než vloni) pouze k jedné z částí, z toho 12,6 tis. (o 0,5 tis. více než vloni) pouze ke společné a 2,8 tis. (o 0,2 tis. méně než vloni) k profilové části MZ. Hrubá neúspěšnost prvomaturantů maturitního ročníku 2015 činila po podzimním zkušebním období 17,6 %. Po dvou zkušebních obdobích tak maturitní vysvědčení nezískalo 13,0 tis. z celkem 73,6 tis. prvomaturantů přihlášených na jaře k maturitní zkoušce. Po podzimním zkušebním období hrubá neúspěšnost prvomaturantů klesla z původní „jarní“ hodnoty 32,2 % o 45 %, tedy o 14,6 procentního bodu. Hrubá neúspěšnost chlapců po dvou zkušebních obdobích činí 18,7 % a je o 12 %, tj. o dva procentní body vyšší než u dívek (16,7 %). V případě chlapců i dívek klesla proti „jarní“ neúspěšnosti (34,1, resp. 30,6 %) o více než 45 % (tj. o 15,4, resp. 13,9 procentních bodů).

Z celkového počtu neúspěšných tvořili celkem 42 % ti, kteří nebyli dosud k maturitní zkoušce připuštěni, zbývajících 58 % jsou ti, kteří zkoušku konali (mnozí dvakrát), ale neúspěšně.

U chlapců byl podíl „nepřipuštění ke zkoušce“ na neúspěšnosti vyšší než u dívek (46,4 % proti 38,7 % celkové neúspěšnosti).

Čistá neúspěšnost, tj. neúspěšnost prvomaturantů, kteří v roce 2015 konali alespoň jednou maturitní zkoušku, dosáhla po podzimním zkušebním období hodnoty 11 %, a to shodně u chlapců i u dívek.

Meziroční zvýšení o 0,9 procentního bodu bylo o něco menší než v roce předchozím (1,3 procentního bodu); proti roku 2012 však jde o nárůst bezmála 31%, a to u chlapců a u dívek.

Matematika+

MŠMT vyhlásilo v souladu s § 171 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, pokusné ověřování vědomostí a dovedností středoškolské matematiky (dále jen „pokusné ověřování“) podle katalogu požadavků pro výběrovou nepovinnou zkoušku z matematiky (dále jen „MATEMATIKA+“). Pokusné ověřování výběrové zkoušky ze středoškolské matematiky, kterou lze konat jako nepovinnou zkoušku profilové části maturitní zkoušky (dále jen „Matematika+“) bylo vyhlášeno MŠMT pod č. j. MSMT-42192/2013-1 dne 12. 12. 2013 a upraveno dodatky vydanými pod č. j. MSMT-7441/2015-1 ze dne 31. 3. 2015 a pod č. j. MSMT-28299/2015-1 ze dne 2. 9. 2015. Bylo vyhlášeno na období let 2014 až 2016. Kompletní informace jsou uvedeny a průběžně aktualizovány na stránkách www.novamaturita.cz.

Realizaci pokusného ověřování pověřilo MŠMT Centrum.

MATEMATIKA+ byla zařazena do režimu maturitní zkoušky 2015 jako nepovinná zkouška profilové části. Celá organizace přípravy zkušební dokumentace, přihlašování žáků a realizace byla podřízena pravidlům platným pro maturitní zkoušku. Odlišně od režimu profilové části maturitní zkoušky byla provedena vlastní realizace zkoušky. Zkouška se konala formou didaktického testu zařazeného na konec jednotného zkušebního schématu pro písemné zkoušky společné části maturitní zkoušky. Pro její realizaci byl využit celý komplex technologického, logistického a ICT zabezpečení maturitní zkoušky.

Zájem středních škol a žáků o zkoušku byl do značné míry ovlivněn postojem vysokých škol. Deklarace zařazení výsledků zkoušky do kritérií pro přijímací řízení či do režimu motivačních stipendií zřetelně motivovala žáky k zodpovědnější přípravě. Následující tabulka a graf obsahují informace o účasti a výsledcích podle vybraných skupin oborů vzdělání.

Tabulka 4

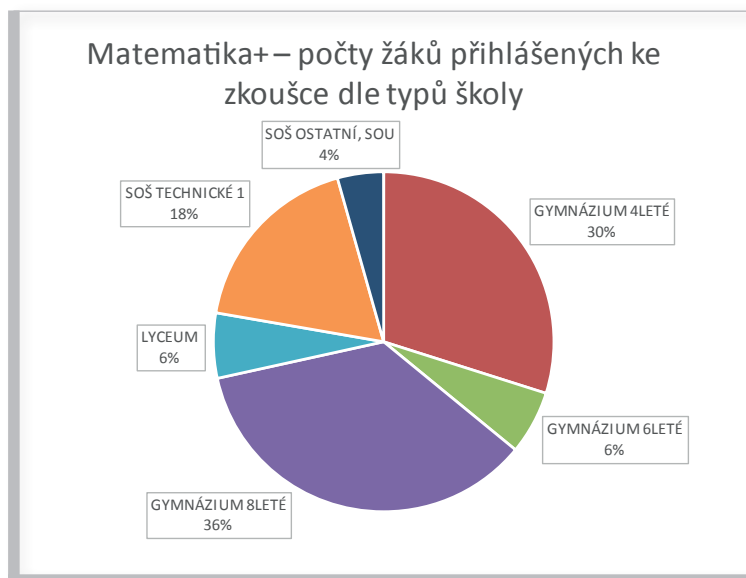
Matematika+

Počet žáků	
Přihlášení	1923
Konali	1814
Nekonali	109
Uspěli	1402
Neuspěli	412
Čistá neúspěšnost (%)	22,7
% Skór	52,3

Zdroj: CZVV

Graf 10

Matematika+ – počty žáků
přihlášených ke zkoušce
dle typů školy

Pozn.: Pro časté chybné použití pojmu „průměrné úspěšnosti v %“, která bývá chybně interpretována jako doplněk „% neúspěšnosti“ do 100 %, je použit ekvivalentní pojem „% SKÓR“. Žáci konali didaktický test Matematika+ v jarním zkušebním období na svých kmenových školách a v podzimním zkušebním období na spádových školách.

Zdroj: CZVV

Hodnocení žákovských zápisů řešení didaktických testů

Záznamové archy didaktických testů s žákovským zápisem řešení byly hodnoceny ve shodném systému, se stejným programovým i technickým vybavením jako při hodnocení didaktických testů společné části maturitní zkoušky.

Ohodnoceno bylo 1 780 záznamových archů didaktických testů, z nichž každý obsahoval 23 úloh, z toho bylo 11 úloh uzavřených a 12 úloh otevřených (žák odpověď zapsal, nikoli jen zaškrtnul jednu z možností). Z těchto 12 otevřených úloh pak bylo šest široce otevřených, v jejichž zadání byl požadavek zapsat i postup řešení, který byl také předmětem hodnocení. Čtyři otevřené úlohy obsahovaly podúlohy, které byly hodnoceny samostatně.

Uzavřené úlohy byly hodnoceny strojově, informační systém rozlišil označení (zaškrtnutí) správné a nesprávné odpovědi.

Otevřené úlohy hodnotili vyškolení učitelé matematiky ve funkci posuzovatele otevřených úloh (pro posuzovatele otevřených úloh se dále použije termín rater). Pro hodnocení otevřených úloh byly využity stejné principy i postupy jako při maturitní zkoušce.

Vlastní hodnocení úloh probíhalo on-line v systému IS CERTIS. Každou otevřenou úlohu (výřez ze záznamového archu obsahující odpověď žáka) hodnotili na sobě nezávisle dva rateři. V případě jejich neshody úlohu přehodnotil tzv. superrater (vedoucí, koordinující činnost raterů a dohlížející na správnost hodnocení). Objektivita hodnocení byla zachována – rater neviděl ani jméno, ani identifikační kód žáka, pouze výřez s úlohou.

Více než 32 tis. úloh, včetně podúloh, hodnotilo 27 raterů, kteří tak ohodnotili přes 64 tis. úloh (každou úlohu hodnotí dva rateři). Koordinaci hodnocení a kontrolní činnost zajišťovali tři superrateři. Vlastní zkouška MATEMATIKA+ se konala v jarním zkušebním období 11. 5. 2015. Hodnocení otevřených úloh ratery probíhalo od 11. 5. 2015 do 13. 5. 2015. Řešení neshod a kontrola správnosti hodnocení superratery byly ukončeny 15. 5. 2015. V podzimním období se zkouška konala 4. 9. 2015.

Shrnutí

Ve druhém ročníku pokusného ověřování se ke zkoušce MATEMATIKA+ přihlásilo 1 923 žáků. Zkoušku nakonec konalo 1 814 žáků, z nichž 1 402 uspělo a 412 neuspělo. Čistá neúspěšnost dosáhla hodnoty 22,7 % a hrubá neúspěšnost 27,1 %. Nejnižší neúspěšnost vykázali žáci osmiletých gymnázií a nejvyšší žáci středních odborných škol a učilišť. Konající žáci dosáhli průměrného procentního skóru 52,3 %.

Výsledky žáků doznaly ve srovnání s rokem 2014 výrazného zlepšení. Zatímco v roce 2014 dosahovala čistá neúspěšnost 46,9 %, v roce 2015 klesla o 24,2 procentních bodů, tedy o více než 51 %. Příčina je zjevná. V roce 2014 byla účast z velké části výsledkem iniciativy ředitelů škol, kteří chtěli projekt podpořit. Ke zkoušce se tak přihlásili i slabší žáci. V roce 2015 už ke zkoušce přišli žáci po zralé úvaze. Jejich neúspěšnost v obtížné výběrové zkoušce nedosáhla ani neúspěšnosti u povinné maturitní zkoušky.

Znovu se ukázalo, že v rámci maturitní populace zapojených škol existuje zhruba 2,5 % žáků, kteří mají potenciál a vůli zkoušku obdobné náročnosti zvládnout. Samozřejmě významnou roli v rozhodování hrají vnější motivační faktory, zejména přístup vysokých škol k akceptaci zkoušky MATEMATIKA+ v rámci přijímacích řízení. Potvrzení této hypotézy můžeme očekávat od údajů ze třetího ročníku, tedy z roku 2016. Zvýšený počet fakult a vysokých škol, deklarující zařazení výsledků zkoušky do přijímacích kritérií či podmínek pro motivační stipendia vytváří potenciál pro růst zájemců o absolvování zkoušky.

Připravované změny maturitní zkoušky

Z připravované novelizace školského zákona a vyhlášky č. 177/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, jsou níže popsány nejpodstatnější změny maturitní zkoušky pro následující období.

Od MZ J2016 bude možné nahradit jednu povinnou a jednu nepovinnou profilovou zkoušku z cizího jazyka, který je ve škole vyučován, tzv. jazykovým certifikátem (či státní jazykovou zkouškou), za předpokladu, pokud ředitel školy stanoví tři povinné profilové zkoušky (pro nepovinné zkoušky tato podmínka není stanovena) a úroveň nahrazované zkoušky bude nejméně B1 podle SERRJ. Poprvé ředitel školy bude moci toto stanovit v září 2015 pro MZ na jaře 2016.

Od MZ J2017 budou hodnoceny písemné práce z českého jazyka a literatury opět centrálními hodnotiteli v případě, že bude schválena novela školského zákona od 1. 9. 2016.

Do společné části maturitní zkoušky připravujeme povinné zařadit matematiku, a to nejdříve od roku 2021, v návaznosti na systémové změny ve výuce tohoto předmětu v základním a středním vzdělávání.

2.8.2 Obory ukončené závěrečnou zkouškou s výučním listem

Ve školním roce 2014/2015 poprvé všichni žáci oborů vzdělání s výučním listem skládali závěrečné zkoušky podle jednotného zadání (JZZZ). Systémové změny závěrečných zkoušek v učebních oborech podpořily projekty financované z ESF a státního rozpočtu ČR. Tyto projekty (Kvalita I, Nová závěrečná zkouška a Nová závěrečná zkouška 2) znamenaly velký skok při zavádění jednotných zadání. Národní ústav odborného vzdělávání (NÚOV) a později Národní ústav pro vzdělávání (NÚV) v nich byl partnerem MŠMT pro přípravu nové závěrečné zkoušky.

Plošné zavedení JZZZ ve školním roce 2014/2015 avizovalo MŠMT již před několika lety ve svých strategických dokumentech a školy na tento fakt reagovaly pozitivně. **Podíl škol, které JZZZ dobrovolně využívaly, se stále zvyšoval a ve školním roce 2013/2014 činil 91,2 %** v případě škol s obory vzdělání kategorie H a 84,6 % v případě škol s obory vzdělání kategorie E. V tomtéž roce skládalo závěrečnou zkoušku podle jednotného zadání více než 90 % žáků. **Povinné využití jednotného zadání uložila školám novela školského zákona č. 82/2015 Sb.** Jednotná závěrečná zkouška proběhla v červnu 2015 úspěšně ve všech 478 středních školách s učebními obory. Výsledky žáků sdělilo prostřednictvím informačního systému 288 škol (60 %). Týkají se 99 oborů vzdělání a 11 903 žáků.

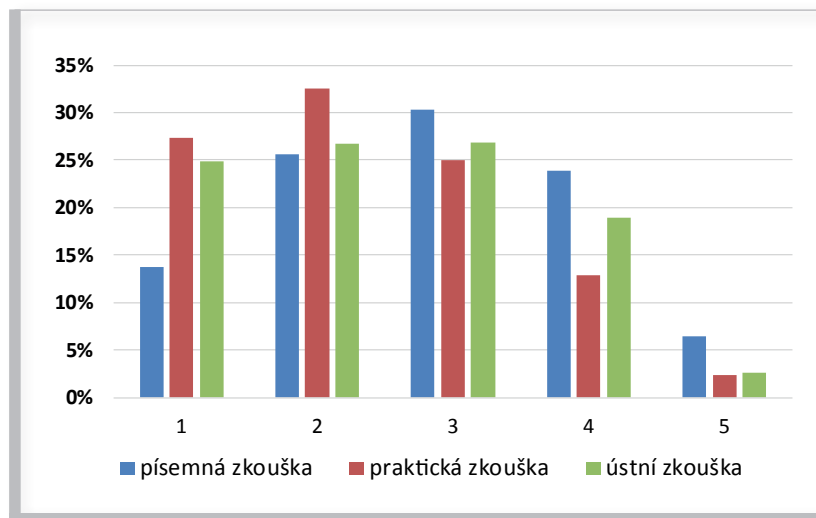
Výhody jednotného zadání závěrečné zkoušky spočívají především:

- ◆ Získání zadání závěrečných zkoušek srovnatelných svou náročností se zadáním na ostatních školách vyučujících tentýž obor a s možností si vyzkoušet, zda úroveň výuky odpovídá standardu.
- ◆ Ověření žáků, zda jsou adekvátně připraveni pro praxi, protože na JZZZ spolupracují také odborníci z praxe, kteří sledují, zda zadání zohledňuje aktuální požadavky na výkon profese daného oboru.
- ◆ Učitelé nemusí vypracovávat obsah závěrečných zkoušek sami, ale naopak mohou spolupracovat na neustálém procesu aktualizace JZZZ.
- ◆ V rámci vývoje JZZZ byla také vyvinuta nová aplikace informačního systému, ve které mohou žáci skládat písemné zkoušky na počítači a kterou školy mohou využívat i v průběhu školního roku pro průběžné ověřování znalostí žáků.

V červenci 2014 rozhodlo MŠMT, že závěrečné zkoušky podle jednotného zadání bude **nadále zabezpečovat Národní ústav pro vzdělávání**. V této souvislosti NÚV spravuje databázi témat, organizuje jejich inovaci a zajišťuje **metodickou podporu školám a tvůrcům témat**. Každým rokem opakovaně probíhá **inovace u třetiny témat obsažených v databázi**. Vzhledem k faktu, že závěrečná zkouška v oborech poskytujících střední vzdělání s výučním

Graf 11

Sdílené výsledky žáků
z 288 škol (60 %)
prostřednictvím
informačního systému

Zdroj: NÚV

listem (dále v učebních oborech) finálně rozhoduje o tom, zda žákovi bude, či nebude přiznáno dosažení odborné kvalifikace, musí její koncepcí zohledňovat kontext odborného vzdělávání – např. vývoj kvalifikačních požadavků, utváření soustavy oborů vzdělání, využívání rámcových a školních vzdělávacích programů či spolupráci odborných škol se zaměstnavateli.

V případě žáků se SVP školy postupují dle § 16 školského zákona v platném znění, který mimo jiné uvádí: „Pro žáky a studenty se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním se při přijímání ke vzdělávání a při jeho ukončování stanoví vhodné podmínky odpovídající jejich potřebám. Při hodnocení žáků a studentů se SVP se přihlíží k povaze postižení nebo znevýhodnění.“ Dále se školy řídí vyhláškou č. 73/2005 Sb., v platném znění, která stanoví vyrovnávací a podpůrná opatření pro žáky se MŠMT, příp. vyhláškou č. 72/2005 Sb., která je (mimo jiné) zaměřena i na spolupráci školy se školskými poradenskými zařízeními. Stanovení konkrétních podmínek průběhu závěrečných zkoušek vzhledem k typu a stupni zdravotního postižení žáka a jeho vzdělávacích potřeb **je výhradně v kompetenci ředitele školy**. Vlastní opatření navrhuji učitelé, kteří žáka dlouhodobě vzdělávali a znají jeho individuální potřeby.

2.9 Realizace opatření Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020

Strategie digitálního vzdělávání (dále jen „SDV“) do roku 2020 rozpracovává priority Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020 pro digitální prostředí a vznikla jako součást strategie pro zvýšení digitální gramotnosti a rozvoj elektronických dovedností občanů, jež ukládá MŠMT a MPSV zpracovat opatření č. 16 Státní politiky Digitální Česko v. 2.0, Cesta k digitální ekonomice.

Digitálním vzděláváním rozumíme zjednodušeně takové vzdělávání, které reaguje na změny ve společnosti související s rozvojem digitálních technologií a jejich využíváním v nejrůznějších oblastech lidských činností. Zahrnuje jak vzdělávání, které účinně využívá digitální technologie na podporu výuky a učení, tak vzdělávání, které rozvíjí digitální gramotnost žáků a připravuje je na uplatnění ve společnosti a na trhu práce, kde požadavky na znalosti a dovednosti v segmentu informačních technologií stále rostou.

Důležitou charakteristikou SDV je její otevřenost do budoucna. Vývoj v oblasti digitálních technologií, a v té souvislosti i obsahu vzdělávání či vědeckých poznatků v pedagogice, je velmi dynamický a nelze jej spolehlivě předvídat. V centru pozornosti SDV je jedinec, který se s pomocí školy a dalších aktérů vzdělávání vně školy musí stát všestrannou osobností, připravenou pro život a uplatnění v době, jejíž mnohé charakteristiky v současnosti neznáme. Proto nelze SDV považovat za dlouhodobě statický dokument, musí být pravidelně vyhodnocována a aktualizována.

SDV byla veřejností přijata velmi kladně, je hodnocena jako kvalitní a aktuální dokument. SDV obsahuje celkem 23 opatření rozpracovaných ve 43 aktivitách, a přestože koordinace aktivit byla zahájena se zpožděním, v současné době se připravuje či realizuje dle harmonogramu 27 aktivit. 12 aktivit mělo termín do konce roku 2015. U osmi aktivit bude nutné termín prodloužit a u jedné bylo rozhodnuto aktivitu zatím nerealizovat (týká se aktivity 1.2.4 *Revize Směrnice k postupu a stanoveným podmínkám pro udělování a odnímání schvalovacích doložek učebnicím a učebním textům a k zařazování učebnic a učebních textů do seznamu učebnic (č. j. MSMT-34616/2013)*).

Úspěšná implementace SDV má několik podstatných podmínek:

- ♦ aktivní zapojení všech, kteří se na realizaci aktivit mají podílet;
- ♦ dostatečné kapacity pro koordinaci aktivit;
- ♦ dostatečné finanční zdroje na zajištění podpůrných materiálů, odborných textů, analýz a studií, které jsou potřeba k realizaci aktivit a k čerpání finančních prostředků z OP VVV.

2.9.1 Aktivní zapojení všech, kteří se na realizaci aktivit mají podílet

SDV se zaměřuje na vytvoření vhodných podmínek a nastavení procesů, které povedou ke změnám ve vzdělávání. Tyto změny se netýkají pouze škol a výuky, učitelů a žáků. Většina opatření, která se budou v prvních letech realizovat, se dokonce škol bezprostředně netýkají. Úkolem těchto opatření je odstranit hlavní překážky, které proměně škol a změnám výuky brání. Tyto překážky se týkají financování škol, legislativních opatření, přípravy nového kurikula a alespoň základní linie nových vzdělávacích materiálů pro žáky, přípravy vzdělávání budoucích učitelů i učitelů v praxi a vedení škol, zajištění kvalitního připojení škol k internetu, komunikace cílů SDV a osvěty vysvětlující klíčový vliv digitálních technologií na vzdělávání. Proto je nutné, aby se do realizace těchto opatření aktivně zapojily všechny sekce a odbory MŠMT a OPŘO, jichž se daná problematika týká. Pro zajištění koordinace na úrovni MŠMT vznikla interní pracovní skupina pro Strategii digitálního vzdělávání, iniciovaná náměstkem pro řízení sekce vzdělávání za účasti zástupců ostatních sekcí MŠMT a přímo řízených organizací.

2.9.2 Dostatečné kapacity pro koordinaci aktivit

Zkušenosti prvního roku realizace SDV potvrzují předpoklad, že naprosto klíčovým opatřením SDV je její koordinace. Nejedná se jen o určení gesce, ale i o vyčlenění dostatečné personální a finanční kapacity na koordinaci SDV. Aktivity SDV, které je nutné realizovat, nejsou triviální, je do nich zapojeno mnoho aktérů nejen na úrovni MŠMT a OPŘO, ale

i na úrovni jiných ministerstev, úřadů a institucí. Rozvoje digitálního vzdělávání se vedle MŠMT, veřejné správy a škol účastní také zástupci z neziskového a soukromého sektoru, nezbytná je podpora veřejnosti. Opatření SDV jsou součástí Akčního plánu pro rozvoj digitálního trhu a Akčního plánu na podporu hospodářského růstu a zaměstnanosti ČR Úřadu vlády ČR, vzájemně se doplňují s opatřeními Strategie digitální gramotnosti ČR na období 2015 až 2020 MPSV. Pro úspěšné naplnění opatření SDV je třeba zajistit koordinaci činností s kraji a obcemi, se sociálními partnery apod.

Pro následující roky je třeba situaci vyhodnotit, naplánovat a navýšit počet míst pro oblast koordinace a řízení aktivit SDV. Digitální vzdělávání není snadné téma a ne každý z předpokládaných realizátorů aktivit problematice digitálních technologií ve vzdělávání do detailů rozumí. Řada aktérů, jež se mají do realizace aktivit SDV zapojovat (včetně těch, na nichž právě realizace jednotlivých opatření SDV závisí), i přes příznivé postoje k cílům SDV nemá dostatečné znalosti problematiky digitálních technologií a jejich porozumění situacím a jevům typickým pro informační společnost a potřeby vzdělávání v ní také není dostatečné. Tato situace není překvapivá¹⁶, digitální vzdělávání teprve budujeme. Je tedy nezbytné hledat další kapacity a vyčlenit finanční prostředky na externí spolupráci, odborníky a konzultanty v dané problematice.

2.9.3 Dostatečné finanční zdroje na zajištění podpůrných materiálů, odborných textů, analýz a studií, které jsou potřeba k realizaci aktivit a k čerpání finančních prostředků z OP VVV

Ke zpoždění některých aktivit dochází mj. i proto, že jejich financování bylo plánováno ze zdrojů v Operačním programu Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV), který byl schválen až v květnu 2015. V rámci OP VVV se realizuje i řada dalších aktivit, které pro svou naléhavost byly upřednostněny před opatřeními SDV. U některých aktivit SDV se zvažuje, zda je z OP VVV bude možné vůbec podpořit. I to je důvod, proč je nutné posílit kapacity pro koordinaci aktivit a finanční zdroje na zajištění podpůrných materiálů, odborných textů, analýz a studií, které jsou potřeba k realizaci aktivit a k čerpání finančních prostředků z OP VVV.

Vybrané systémové aktivity SDV budou realizovány v rámci připravovaného individuálního projektu systémového Profesní podpora učitele, který je v současné době ve fázi přípravy projektového záměru s cílem podpořit jeho realizaci v rámci OP VVV od roku 2017. K zajištění realizace vybraných aktivit strategie bude v rámci OP VVV v roce 2016 také vyhlášena výzva k předkládání projektů ostatních a současně jsou připravovány šablony pro zjednodušené financování aktivit škol.

2.10 Dvojitě výročí v oblasti školního stravování

2.10.1 70. výročí školních jídelen

U příležitosti oslav 70 let školních jídelen uspořádal Českomoravský odborový svaz pro pracovníky ve školství československou konferenci.

První náznaky systémového školního stravování se objevují krátce **po 2. světové válce** v podobě přesnídávek podávaných všem školním dětem. Cílem této aktivity bylo zlepšení celkového zdravotního stavu dětí a mládeže. Záhy začaly

¹⁶ Situaci popisuje a řeší Strategie digitální gramotnosti ČR na období 2015 až 2020 MPSV, například v opatřeních týkajících se digitálních kompetencí úředníků/zaměstnanců veřejné správy.

vznikat první školní jídelny zřizované z iniciativy škol a obcí. Je zřejmé, že se stravování na školách v průběhu let mnohokrát měnilo a modernizovalo. Jeho podstata vycházející z potřeby stravovat děti výživně a zároveň zdravě však zůstávala stejná. Válčné utrpení naší populaci v mnoha ohledech výrazně poznamenalo. Mnoho dětí trpělo podvýživou a řadou zdravotních problémů vyplývajících z nekvalitní životosprávy. Hlavním úkolem státu tedy bylo nastavení opatření, která by tento stav napravila a zajistila zdravý růst a vývoj mladé generace.

S rostoucí zaměstnaností žen stoupá potřeba zajistit teplé obědy pro jejich děti. V roce 1953 je u nás registrováno zhruba 3 500 školních jídelen s 308 tis. strážníky. Péče o školní stravování připadla do kompetence tehdejšího ministerstva školství. Ve stejném roce se také školní stravování dočkalo první legislativní úpravy. Ministerstvo školství vydalo vyhlášku, která stanovila orgány odpovědné za zřízení a provoz školních jídelen, výši finančních norem na nákup potravin a poplatků za stravování včetně systému slev. Tento předpis však určoval jen základní právní a ekonomická pravidla činnosti jídelen, a to bez zřetele na fyziologické a jiné potřeby dětí a mladistvých.

V roce 1963 vydalo ministerstvo školství směrnici, v rámci níž byly specifikovány výživové dávky podle věkových skupin dětí a délky jejich pobytu ve škole nebo jiném školním zařízení. V tomto období vznikla funkce krajského inspektora školního stravování a později byla zřízena krajská a okresní střediska školního stravování. Ta měla za úkol pečovat o rozvoj školního stravování, zvyšovat kvalifikaci pracovníků jídelen, soustavně s nimi pracovat a dohlížet na plnění úkolů školních jídelen. Střediska vytvářela praktický příklad školy správné výživy a dohlížela, aby byly děti dobře a zdravě živěny.

Rozmach školního stravování pokračoval také v 70. letech ruku v ruce s výstavbou velkých sídlišť. Horší to ale bylo se zajištěním kvality připravované stravy. Na ní se podepsal zejména nedostatek výkonného strojního i varného vybavení jídelen, problematické zásobování potravinami, jejich kvalitou a šíří sortimentu. Na scénu přichází klasické UHO (univerzální hnědá omáčka) a jiné polotovary. Povinné byly bezmasé pondělky a děti byly nuceny veškeré jídlo beze zbytku dojídat.

Ve školních jídelnách se stravovaly v podstatě všechny děti a mládež, v roce 1989 dosahoval počet strážníků dvou milionů ve více než 10 500 jídelnách. Provozy školních jídelen začínaly postupně upouštět od používání hliníkového nádobí, které bylo nahrazováno nerezovým. Tato výměna probíhala ještě v 90. letech. Koncem 80. let byly jídelny postupně převedeny na samostatná zařízení tehdejších národních výborů, měly vlastní rozpočet a řízení.

Devadesátá léta byla v českém školním stravování zlomová. V roce 1993 byl vyhláškou stanoven tzv. spotřební koš – 10 skupin základních potravin a jejich doporučená spotřeba na strážníka a den. Tato metoda se používá dodnes. Jídelny postupně přešly pod správu škol, některé se osamostatnily. V roce 1995 bylo v České republice téměř 9 000 jídelen. Strážníci v jídelnách postupně získávali možnost výběru z několika jídel denně.

Školní jídelny se po roce 1990 staly součástí škol, jen některé velké jídelny jsou samostatnými právními subjekty. Toto spojení nebylo vždy tím nejideálnějším řešením.

K 1. 1. 2003 došlo k ukončení činnosti okresních úřadů, zanikla i výchovná střediska školního stravování na okresní i krajské úrovni.

2.10.2 50. výročí systému školního stravování

U příležitosti oslav 50. výročí systému školního stravování byl vydán **Almanach**, jehož autorkou je Jana Bradová, krajská metodička školního stravování Plzeňského kraje. Almanach představil veřejnosti zařízení školního stravování jako moderní instituce, která, pokud je jí dána příležitost, je rovnocenným partnerem školy a zřizovatele.

Školní stravování jako součást hmotné péče o děti, žáky a studenty v době jejich pobytu ve škole tvoří nezastupitelnou roli výchovy ke zdravé výživě, vhodným stravovacím návykům a správnému životnímu stylu. Jeho úkolem je dosáhnout změny postojů k racionální výživě, která je svým biologickým a energetickým složením a hygienickou kvalitou vyhovující pro vyvíjející se organismus.

Školní stravování zabezpečuje pitný režim jako součást stravovacích služeb, podílí se na kultuře stolování, společenském chování během jídla a patří v naší republice k neodmyslitelné školské službě po řadu let.

Systém školního stravování se během doby přizpůsobil novým podmínkám, nyní se jedná o otevřený způsob stravování, ve kterém jsou definovány a vymezeny jednotlivé kompetence jak pro strážníky, tak pro pracovníky, jsou nastaveny nejenom ekonomické mantinely ve výživových potřebách a v příspěvcích na stravném, ale i požadavky na hygienické a materiální vybavení.

Školní stravování v ČR se v současné době řídí výživovými normami, které vyjadřují, kolik potřebuje zdravý člověk průměrně makroživin a nejdůležitějších mikroživin za den, a to s přihlédnutím k tomu, že potřeba živin se mění vlivem věku, pohlaví, fyzické zátěže. Jsou v nich uplatněny nejen zásady správné výživy, ale i snaha čelit poruchám z nedostatku nebo nadbytku jednotlivých složek potravy.

2.11 Rok průmyslu a technického vzdělávání

2.11.1 Úvod Rok průmyslu a technického vzdělávání

Rok průmyslu a technického vzdělávání 2015 byla celoroční kampaň iniciovaná Svazem průmyslu a dopravy ČR ve spolupráci s MPO a MŠMT, která obsahovala některé již existující aktivity a přidala k nim nové s dvěma hlavními cíli:

- ♦ zvýšit povědomí cílových skupin o průmyslu jako základu moderní ekonomiky 21. století, který vytváří pracovní místa, je nositelem inovací a posiluje značku ČR;
- ♦ pomoci podnikatelské sféře zvýšit zájem veřejnosti o technické vzdělávání a o práci v průmyslových podnicích a posílit zájem podnikatelského sektoru o spolupráci se školami.

Akce a aktivity organizované a podporované MŠMT

Pro MŠMT byl celý rok 2015 obdobím renesance polytechnického vzdělávání a techniky u nás a byl prvním významným krokem v započatém dlouhodobém procesu (předpokládá se pokračování aktivit a činností i v následujících letech).

Během celého roku spolupracovaly firmy a podniky se školami na nejrůznějších úrovních, např. společné dny otevřených dveří, vědomostní soutěž pro žáky a studenty, vzdělávání pedagogických pracovníků (zejména učitelů odborných vyučovacích předmětů a praktického vyučování) ve firmách a na pracovištích reálné praxe, podpora máločetných a ojedinelých oborů vzdělání aj., podrobněji viz dále.

Na jednotlivých aktivitách se podílely útvary MŠMT, ostatní přímo řízené organizace MŠMT (Národní ústav pro vzdělávání a Národní institut dalšího vzdělávání), organizátoři projektu (Svazu průmyslu a dopravy ČR a dotčených resortů) a další partneři v gesci Svazu průmyslu a dopravy ČR.

Rok průmyslu a technického vzdělávání MŠMT podpořilo rozvojovými a dotačními programy, zaměřenými výzvami v OP VK, metodickým materiálem, národními kulatými stoly, odbornou exkurzí a konferencemi. Záštitami podpořilo řadu aktivit na podporu spolupráce škol a firem věnovaným výměně zkušeností a sdílení příkladů dobré praxe.

2.11.2 Rozvojové a dotační programy

Podpora polytechnické výchovy v mateřských a základních školách

MŠMT dne 26. května 2015 vyhlásilo na období roku 2015 dotační program Podpora polytechnické výchovy v mateřských a základních školách. Vyhlášením programu MŠMT podporuje polytechnické vzdělávání v mateřských a základních školách prostřednictvím vybavení škol polytechnickými stavebnicemi, vybavení nebo obnova vybavení škol učebními pomůckami pro technické vzdělávání, zajištění metodických materiálů a dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků přímo související s používáním vybavení škol pořízeného v rámci projektu.

Cílovou skupinou programu byly kraje, které dotaci posléze poskytnou právnickým osobám vykonávajícím činnost mateřské nebo základní školy. Celková poskytnutá dotace na podporu polytechnického vzdělávání byla 6 mil. Kč.

Podpora činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního, středního a základního uměleckého vzdělávání

Koncem prosince 2014 vyhlásilo MŠMT pro rok 2015 dotační program pro nestátní neziskové organizace. Jedním z podporovaných modulů byla „Podpora polytechnického vzdělávání v mateřských a základních školách v souvislosti s Rokem technického vzdělávání 2015“. Jedná se např. o vznik výukových materiálů (včetně audiovizuálních) a publikací, které bude možné použít v rámci celé republiky pro rozšíření znalostí pedagogů mateřských a základních škol o významu, způsobech zařazení a formách polytechnického vzdělávání ve školních vzdělávacích programech. Na podporu bylo v tomto programu poskytnuto cca 1,3 mil. Kč.

Podpora odborného vzdělávání

Od roku 2014 MŠMT každým rokem vyhlašuje Rozvojový program na podporu odborného vzdělávání. Cílem je zlepšení kvality vzdělávání žáků středních škol v oborech vzdělání, které lze z pohledu potřeb trhu práce, popřípadě i z pohledu unikátnosti a tradice považovat v daném území za nenahraditelné. Středním školám poskytuje každým rokem finanční prostředky ve výši 200 mil. Kč.

Metodická doporučení

MŠMT dále zveřejnilo v lednu 2015 Metodické doporučení k výuce vzdělávacího oboru Člověk a svět práce na 2. stupni základních škol, kterým doporučuje ředitelům a ostatním pedagogům základních škol věnovat náležitou pozornost technické výchově a výuce technicky zaměřených tematických okruhů vzdělávacího oboru Člověk a svět práce. MŠMT předpokládá, že základní školy při realizaci problematiky Člověk a svět práce v RVP ZV budou spolupracovat a využijí kapacit středních škol. Do doby změny rámcového vzdělávacího programu se základním školám tímto doporučuje postupovat podle tohoto metodického doporučení.

MŠMT ve spolupráci s příslušnými resorty a zástupci zaměstnavatelů zpracovalo Doporučení k zabezpečení jednotného postupu při uzavírání smluvního vztahu mezi zaměstnavatelem a žákem střední školy nebo studentem vyšší odborné školy, připravujícím se pro potřeby zaměstnavatele. Doporučení je zveřejněno na webových stránkách MŠMT.

Operační program vzdělávání pro konkurenceschopnost

V rámci prioritní osy 1 – Počáteční vzdělávání, Oblasti podpory 1.1 – Zvyšování kvality ve vzdělávání byly vyhlášeny

v dubnu a červenci 2015 výzvy č. 56 a 57, které podporovaly polytechnické vzdělávání na základních a středních školách. Obě výzvy jsou realizovány do 31. 12. 2015.

Výzva č. 56 měla jednu podporovanou klíčovou aktivitu financovanou formou šablon pro základní i střední školy „Stínování (shadowing) pro pedagogy cizích jazyků, matematiky, přírodovědných a technických předmětů v zahraničí“. Celková alokace je 800 mil. Kč.

Výzva č. 57 měla dvě podporované klíčové aktivity financované formou šablon, a to „Rozvoj technických dovedností žáků na druhém stupni základní školy“ a „Rozvoj profesních dovedností učitelů pro výuku zaměřenou na zlepšování technických dovedností žáků základní školy“. Celková alokace je 460 mil. Kč.

Národní kulaté stoly k odbornému vzdělávání

MŠMT uspořádalo 21. 1. 2015 Národní kulatý stůl k prostředkům (pomůckám) podporujícím technické vzdělávání. Účastníky kulatého stolu byli zástupci MŠMT, MPO, MPSV a MZe; zástupci Svazu průmyslu a dopravy ČR, Hospodářské komory ČR a Agrární komory; zástupci Školské komise Rady Asociace krajů ČR, Školské asociace Unie školských asociací, zástupci vybraných svazů a asociací, zástupci z vysokých škol připravujících učitele a z vysokých škol s technickým zaměřením, zástupci z vyšších odborných škol s technickým zaměřením.

Ve dnech 4. 2. 2015 a 18. 2. 2015 se uskutečnily NKS k technickému a učňovskému vzdělávání, jehož hlavními body byly problematika motivace žáků ke vzdělávání v technických oborech vzdělání, problematika učitelů odborných předmětů a praktického vyučování, problematika odborníků z praxe v pedagogickém procesu, projekt POSPOLU (individuální projekt národní v rámci OP VK) a konkrétní příklady dobré praxe.

Odborná exkurze do Saska

V lednu 2015 MŠMT spolupřátalo se Zastupitelstvím země Sasko a Svazem průmyslu a dopravy ČR odbornou exkurzi do Saska, které se zúčastnili ředitelé vybraných odborných škol vzdělávajících obory vzdělání s technickým zaměřením a zástupci MŠMT. Exkurze se uskutečnila na základě společných jednání ČR a Svobodného státu Sasko. Předmětem jednání byla vzájemná spolupráce mezi oběma stranami v oblasti odborného vzdělávání. Součástí také byla návštěva středních škol a návštěva výstavy (veletrhu), kde se prezentovaly základní a střední školy. MŠMT se finančně na exkurzi podílelo zajištěním dopravy účastníků.

Konference odborný cizí jazyk

MŠMT uspořádá ve dnech 12. až 13. 10. 2015 v pořadí již čtvrtou konferenci k vícejazyčnosti konanou v rámci akcí k mezinárodnímu dni jazyků tentokrát zaměřenou na výuku cizích jazyků v odborných školách a provázání výuky cizích jazyků s odborností. Konference je pořádána ve spolupráci s Národním institutem pro další vzdělávání, zastoupením Evropské komise, Goethe Institutem, Francouzským institutem a British Councilem. MŠMT poskytuje dotaci na tuto konferenci ve výši 40 tis. Kč.

Podpora aktivit MŠMT roku průmyslu a technického vzdělávání

MŠMT ze svého rozpočtu dále podpořilo následující aktivity:

- ◆ Vzdělávací fórum 2014 – Praxe do firem. Na konferenci bylo prezentováno vyhlášení roku 2015 Rokem průmyslu a technického vzdělávání. Cílem konference bylo formulování toho, co podnikatelská sféra (reprezentovaná Svazem

průmyslu a dopravy ČR a HK ČR) v oblasti technického vzdělávání očekává a co MŠMT ve spolupráci s ostatními resorty připravilo. Na konferenci se projednala společná a konkrétní opatření na podporu výuky technických oborů. Spolupřátatelem uvedené akce byl Střední podnikatelský stav (SPS) a Sdružení automobilového průmyslu (AutoSAP). MŠMT akci podpořilo částkou 100 tis. Kč.

- ◆ Podpora odborných dovedností žáků SOŠ – prezentace autoopravárenských oborů prostřednictvím Integrované střední školy automobilní Brno, která zajišťuje přípravu a průběh prezentace 13 středních škol v oblasti odborného vzdělávání v autooborech v rámci Mezinárodního strojírenského veletrhu 2015. MŠMT prezentaci podpořilo částkou 100 tis. Kč.

Udělení záštít na podporu odborného vzdělávání

MŠMT v souvislosti s podporou odborného vzdělávání udělilo záštity celé řadě akcí, zejména na následující akce:

- ◆ Rok průmyslu a technického vzdělávání – celoroční kampaň, která si klade za cíl podpořit důležitost technického vzdělávání;
- ◆ Vzdělávání a řemeslo – největší výstava středního odborného a učňovského školství;
- ◆ České ručičky 2014/2015 – přehlídka dovedností žáků středních škol s cílem zvýšení atraktivity řemesel a učňovského školství s přihlédnutím k potřebám trhu práce;
- ◆ Strojírenské fórum – konference o podpoře exportu, možnostech čerpání fondů EU o podpoře rozvoje technického školství;
- ◆ Technické fórum 2015 ve Valči na Vysočině. Odborné setkání zástupců technických škol, základních škol, měst, tedy zřizovatelů školských institucí, a soukromého sektoru cílilo na možnosti zefektivnění spolupráce škol a firem v oblasti technického vzdělávání.

Závěrečná konference

V měsíci prosinci 2015 se uskutečnila závěrečná konference k roku technického vzdělávání.

3

Vzdělávání v roce 2015 v datech

Vybraná témata vysokého školství

3.1 Hlavní události v oblasti vysokého školství v roce 2015

3.1.1 Vývoj obecně

- ◆ Počet vysokých škol je stabilní.
- ◆ Výrazně klesá počet poprvé zapsaných ke studiu na vysoké škole.
- ◆ Pokles je nejcitelnější na soukromých vysokých školách a v oborech pedagogiky, učitelství a sociální péče.
- ◆ Celkový počet studentů mírně klesá, počet zahraničních studentů stoupá.

V roce 2015 uskutečňovalo v České republice svoji činnost celkem 72 vysokých škol, z toho 26 veřejných vysokých škol, 44 soukromých vysokých škol a dvě státní vysoké školy. V závěru roku se dvě soukromé vysoké školy sloučily v jednu, avšak státní souhlas jim byl odebrán až v roce 2016, celkový počet vysokých škol tak ke konci roku 2015 vzrostl na 73. Počet vysokých škol je i tak nadále stabilní, dochází pouze k nepatrnému postupnému snižování počtu soukromých vysokých škol. Počet fakult veřejných vysokých škol činil 143 a zůstal oproti loňskému roku neměnný.

Vysokoškolský sektor i nadále silně ovlivňuje pokračující pokles demografických kohort nejčastěji vstupujících do studia na vysokých školách (18 až 20letých). Do vysokoškolského studia se i proto v roce 2015 poprvé zapsalo jen necelých 56 tis. studentů, což je 6% meziroční pokles a dokonce 33% pokles vzhledem k vrcholu v počtu poprvé zapsaných z roku 2009. Tento pokles výrazněji zasáhl zejména soukromé vysoké školy, kterým meziročně ubylo 10 % poprvé zapsaných, od roku 2009 dokonce 60 %.

Z hlediska oborového zaměření, které poprvé zapsaní studenti volí, bylo možné v roce 2015 sledovat výrazný pokles především v oborech pedagogiky, učitelství a sociální péče, dále také u ekonomických věd a nauk. Meziročně se jedná o pokles o 15 %, respektive o 11 %. Naopak mírný nárůst byl zaznamenán u právních věd a nauk, dále pak v oborech zdravotnictví, lékařství a farmacie.

Shora uvedený vývoj v počtu nově zapsaných ke studiu na vysokých školách se negativně odrazil i na celkovém počtu zapsaných studentů. K 31. 12. 2015 na vysokých školách studovalo 326 909 studentů, což je o 6,2 % méně než v předchozím roce. V souladu s cílem Dlouhodobého záměru se daří navyšovat počet zahraničních studentů, kterých bylo 42 220, což je téměř 13 % celkového počtu studentů.

3.1.2 Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Hlavním cílem operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV), který je vyhlášen na roky 2014–2020, je přispět k posunu České republiky směrem k ekonomice založené na vzdělané, motivované a kreativní pracovní síle, na produkci kvalitních výsledků výzkumu a jejich využití pro zvýšení konkurenceschopnosti ČR. OP VVV se ve třech prioritních osách zaměřuje na celý vzdělávací systém od mateřských až po vysoké školy, včetně podpory výzkumu a vývoje, a navazuje na operační programy z období 2007–2013.

Operační program byl schválen 13. 5. 2015, přičemž první výzvy ve všech třech prioritních osách byly vyhlášeny v červenci a srpnu 2015, během roku 2015 pak byly vyhlášeny i další výzvy. Celková alokace operačního programu včetně národního spolufinancování činí 3,44 mld. Eur, z toho příspěvek z Evropských strukturálních a investičních fondů činí 2,77 mld. Eur.

MŠMT, konkrétně pak Odbor přípravy Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání, uskutečnilo během roku 2015 desítky informačních seminářů k OP VVV, specificky zaměřené semináře byly uskutečňovány i s každou vyhlášenou výzvou. Cílem těchto seminářů bylo informovat potenciální žadatele o tématech a aktivitách, které mohou být podpořeny v rámci tohoto operačního programu, o oprávněných žadatelích a cílových skupinách. 4. 11. 2015 se konala v Národní technické knihovně konference OP VVV, které se zúčastnili zástupci Evropské komise, Řídicího orgánu OP VVV a odborné veřejnosti. Hlavním tématem konference bylo představení OP VVV a jeho návaznosti na operační programy období 2007–2013. Zástupci Řídicího orgánu OP VVV seznámili účastníky konference se zaměřením jednotlivých prioritních os OP VVV a v neposlední řadě také s aktuálními výzvami pro rok 2015 a s výzvami plánovanými pro rok 2016.

3.1.3 Mezinárodní spolupráce

MŠMT v roce 2015 pokračovalo v realizaci širokého spektra programů zaměřených na internacionalizaci vysokého školství České republiky. Jedním z klíčových prvků internacionalizace jsou mezinárodní mobility studentů a pracovníků vysokých škol.

V roce 2015 se nadále rozvíjel program ERASMUS+, který je určen pro spolupráci a mobilitu ve všech sférách vzdělávání, odborné přípravy a v oblasti sportu a mládeže. V rámci tohoto programu lze realizovat studijní či pracovní pobyty v délce od několika dnů až po jeden rok. Tohoto úspěšného programu, který byl spuštěn v roce 2014, se každoročně účastní stále více vysokoškolských studentů a vyučujících. I v tomto roce pokračují další mezinárodní vzdělávací programy, mezi nejvýznamnější se řadí např. CEEPUS (Středoevropský výměnný program pro vysoké školy) a Aktion (program spolupráce ve vědě a vzdělávání s Rakouskem), stejně tak jsou v platnosti desítky dvoustranných dohod mezi Českou republikou a dalšími zeměmi.

Nadále také pokračoval dlouhodobý trend narůstajícího počtu zahraničních studentů zapsaných na českých vysokých školách. V roce 2015 jich zde studovalo 42 220, což znamená meziroční nárůst o 3 %.

Na podzim roku 2015 se Česká republika prostřednictvím MŠMT zapojila do mezinárodního šetření EUROSTUDENT VI. Toto šetření, které bude probíhat ve 23 evropských zemích až do roku 2018, se věnuje postojům a životním podmínkám vysokoškolských studentů. Díky tomuto šetření, jehož výsledky za národní část budou mít k dispozici i české vysoké školy, které se do šetření zapojily, bude možné zjistit sociální podmínky vysokoškolských studentů a adekvátně na tato zjištění reagovat. Současně bude možné výsledky z národního šetření porovnat s výsledky všech účastnických států.

3.1.4 Projekt Impuls

MŠMT realizovalo v roce 2015 část dvouletého podpůrného projektu zaměřeného na využívání nástrojů Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání (EHEA) na vysokých školách v České republice. Projekt Impuls je zaměřen na využívání „výsledků učení“ jako nástroje pro kvalitnější výuku na vysokých školách a předpokladu pro zavedení Rámce kvalifikací vysokoškolského vzdělávání. Část projektu je zaměřena na výsledky učení v kontextu mezinárodních studijních mobilit.

Výsledky učení jsou v nejužším smyslu označením toho, co si jednotlivec odnese z procesu učení – co ví, čemu rozumí a co je schopen dělat poté, co ukončil vzdělávací proces. V širším smyslu hovoříme o přístupu ke vzdělávání založeném na výsledcích učení, ve kterém je kladen hlavní důraz na studenta, na to co student při procesu učení dělá

a co se nakonec skutečně naučí. V tomto širším chápání mají výsledky učení významné implikace pro samotnou podobu výuky na vysokých školách a pro vysokoškolskou didaktiku.

Projekt Impuls si klade za cíl rozšíření využívání výsledků učení (v užším i širším smyslu) na vysokých školách v České republice. Využívá k tomu podpůrné metody jako je publikace příručky pro jejich využívání a organizace seminářů pro vedení vysokých škol i samotné akademické pracovníky realizující výuku. V roce 2015 proběhla příprava příručky, na které se podílel tým domácích odborníků s využitím zkušeností Individuálních projektů národních Q-RAM a KVALITA. Projekt je podporován programem Erasmus+ Evropské unie, v rámci výzvy zaměřené na zavádění reformy a nástrojů EHEA.

3.2 Příprava novely zákona o vysokých školách a souvisejících předpisů

V průběhu roku 2015 probíhala zásadní část přípravy a schvalování novely zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách. Návrh novely zákona navazoval na dlouhodobě probíhající diskusi o stavu vysokého školství v České republice a na nutnost systémových změn, které by zabezpečily kvalitu činnosti vysokých škol a podpořily jejich konkurenceschopnost a výkon podle mezinárodních standardů.

V roce 2015 vyvrcholila příprava novely, které předcházela široká odborná debata nad klíčovými tématy, kterým se návrh věnuje. Za tímto účelem byla vytvořena reprezentativní pracovní skupina složená ze zástupců: MŠMT, České konference rektorů (tři členové), Rady vysokých škol (tři členové), Akademie věd České republiky (jeden člen), odborové organizace zaměstnanců veřejných vysokých škol (jeden člen). Pracovní skupina se scházela podle předem stanoveného časového i věcného harmonogramu v plenárních i dílčích zasedáních. V dubnu roku 2015 byl návrh novely předložen Poslanecké sněmovně Parlamentu, v květnu proběhlo první čtení a v listopadu druhé čtení.

Novela zákona zpracovává několik klíčových témat:

- ◆ vnitřní a vnější hodnocení kvality;
- ◆ institucionální akreditace;
- ◆ profily studijních programů;
- ◆ zřízení Národního akreditačního úřadu.

Novela nově zavádí **system vnitřního a vnějšího hodnocení kvality vysokých škol** v rámci jejich samosprávné působnosti (hodnocení vzdělávací činnosti, tvůrčí činnosti a souvisejících podpůrných činností). Fungující systém zajišťování kvality a vnitřního hodnocení kvality bude jednou z podmínek pro udělení institucionální akreditace, pokud vysoká škola bude usilovat o získání institucionální akreditace, musí ustavit nový samosprávný orgán vysoké školy – Radu pro vnitřní hodnocení.

Dalším novým prvkem v zajišťování kvality vysokého školství jsou tzv. **institucionální akreditace**. Institucionální akreditace zakládá vysoké škole oprávnění samostatně vytvářet a uskutečňovat určený typ nebo určené typy studijních programů (Bc., Mgr. a Ph.D.) v určené oblasti nebo v určených oblastech vzdělávání, podrobnosti procesu této „vnitřní akreditace“ stanoví vnitřní předpis vysoké školy. Institucionální akreditace se uděluje na dobu 10 let, popřípadě 5 let. Předmětem posouzení je zajištění podmínek na vysoké škole pro samostatné vytváření, schvalování a uskutečňování studijních programů v určité oblasti vzdělávání. Součástí posuzování žádostí o institucionální akreditaci bude mimo jiné i míra zapojení odborníků z praxe do činnosti vysoké školy. Seznam 37 oblastí vzdělávání bude stanoven přílohou k zákonu, zatímco podrobné vymezení oblastí se stanoví nařízením vlády.

Novela zákona dále nově zavádí **rozdílení akademického a profesního profilu bakalářských a magisterských studijních programů**. U profesně zaměřených programů bude kladen důraz na zvládnutí praktických dovedností potřebných k výkonu povolání podložených nezbytnými teoretickými znalostmi; u akademicky zaměřených pak důraz na získání teoretických znalostí potřebných pro výkon povolání včetně uplatnění v tvůrčí činnosti a poskytující rovněž prostor pro osvojení nezbytných praktických dovedností. Tomuto vymezení odpovídají připravované akreditační standardy, které významným způsobem zohledňují zapojení odborníků z praxe do činnosti a procesů vysoké školy. V případě profesně zaměřeného bakalářského nebo magisterského studijního programu pak bude zejména posuzováno: zastoupení a zapojení odborníků z praxe, kteří se podílejí na výuce praktických studijních předmětů, požadavky na garanty těchto profesních programů; zejména s ohledem na odbornou kvalifikaci a působení v odborné praxi a rozsah praxe ve studijních plánech (alespoň 12 týdnů u Bc., 6 týdnů u Mgr.).

Pro zajištění činnosti v oblasti zajišťování kvality **bude na základě novely zřízen Národní akreditační úřad** (dále jen „Akreditační úřad“), jehož činnost bude materiálně, administrativně a finančně zajišťovat MŠMT. V působnosti Akreditačního úřadu bude zejména rozhodování o všech typech akreditací a vnější hodnocení kvality vysokých škol. Výkonným orgánem Akreditačního úřadu bude Rada Akreditačního úřadu (15 členů), kterou bude tvořit předseda Akreditačního úřadu, dva místopředsedové a dalších 12 členů, které bude jmenovat vláda. Pět členů Rady Akreditačního úřadu včetně jednoho místopředsedy bude vybíráno z osob působících v praxi, které mají zkušenosti z akademického prostředí, zejména představitelé profesních komor zřízených zákonem.

S novelou zákona souvisí řada **prováděcích předpisů**, zejména se jedná o dvě klíčová nařízení vlády. **První z nich stanoví standardy pro institucionální akreditaci, standardy pro akreditaci studijního programu a standardy pro akreditaci habilitačního řízení nebo řízení ke jmenování profesorem**, kterými je specifikován soubor požadavků k získání jednotlivých typů akreditací. Od začátku roku 2015 byla uskutečňována intenzivní jednání o podobě standardů, kterého se účastnily zástupci MŠMT, České konference rektorů, Rady vysokých škol, Akreditační komise, Akademie věd ČR, vysokoškolských odborů a dalších stakeholderů. Akreditační standardy jsou určeny k posouzení podmínek pro udělení akreditace vysoké škole, ale mohou rovněž sloužit jako vodítko v rámci nastavení systému zajišťování a hodnocení kvality vysokých škol – obsahují požadavky, které vysoká škola musí splnit, aby prokázala svou způsobilost a kvalitu s ohledem na podmínky pro udělení akreditace.

V druhém nařízení vlády jsou specifikovány oblasti vzdělávání, pro které bude vysokým školám udělována institucionální akreditace. V tomto nařízení vlády budou u každé oblasti vzdělávání stanoveny základní tematické okruhy, které jsou pro danou oblast vzdělávání charakteristické a určující, výčet typických studijních programů spadajících pod danou oblast vzdělávání a rámcový profil absolventů. Znění jednotlivých oblastí projednávaly odborné pracovní skupiny složené ze zástupců České konference rektorů, Rady vysokých škol a případně dalších nominantů MŠMT.

3.3 Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol na období 2016–2020

- ◆ V roce 2015 byl přijat nový strategický plán pro oblast vysokého školství na období od roku 2016 do roku 2020.
- ◆ MŠMT bude, navzdory poklesu počtu studentů, usilovat o další navyšování rozpočtů vysokých škol tak, aby se přiblížily poměru k HDP vyspělých zemí OECD.
- ◆ Budou zaváděny prvky víceletého financování vysokých škol.

- ◆ Bude připravena metodika hodnocení vysokých škol a výzkumu a vysokým školám bude poskytována pomocí analýz, benchmarkingových studií apod. možnost zlepšovat kvalitu svých činností.
- ◆ MŠMT bude finančně podporovat znevýhodněné studenty a projekty škol zaměřené na snížení bariér studentů se specifickými potřebami.
- ◆ Podporovat bude MŠMT i společné studijní programy a další zvyšování jazykových kompetencí studentů, akademiků a akademického prostředí jako celku.

V roce 2015 byl přijat nový strategický plán pro oblast vysokého školství na období od roku 2016 do roku 2020, který nahradil předchozí dokument s koncem platnosti v roce 2015. Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol (dále jen „Dlouhodobý záměr“) a jeho každoroční aktualizace jsou předkládány MŠMT v návaznosti na zákon o vysokých školách. Na přípravě dokumentu se podíleli zástupci vysokých škol a byl projednán s Radou vysokých škol a Českou konferencí rektorů.

Dlouhodobý záměr věcně navazuje na řadu koncepčních dokumentů, na národní úrovni především na Strategii vzdělávací politiky České republiky do roku 2020, Dlouhodobý záměr z let 2011–2015, Rámec rozvoje vysokého školství do roku 2020 a Strategii mezinárodní konkurenceschopnosti 2012–2020. Na mezinárodní úrovni pak na Strategii Evropa 2020, Strategický rámec evropské spolupráce ve vzdělávání a odborné přípravě, Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání (Boloňská deklarace z 19. 6. 1999 a navazující komuniké), Standardy a směrnice pro zajištění kvality v Evropském prostoru vysokoškolského vzdělávání, Eurydice a další. Dlouhodobý záměr vychází též ze zjištění a doporučení realizovaných individuálních projektů národních, zejména Q-RAM, KVALITA, KREDO, EFIN a EF-TRANS a výběrových šetření mezi studenty a absolventy českých vysokých škol, zejména EUROSTUDENT a REFLEX.

Dlouhodobý záměr obsahuje vymezení strategie MŠMT pro oblast vysokých škol. MŠMT bude zejména:

- ◆ zabezpečovat rozpočet vysokých škol v položce vzdělávací činnosti vysokých škol i podpoře výzkumu na vysokých školách tak, aby se nesnižovaly prostředky na tuto oblast a byl zohledněn vliv inflace, mezinárodní srovnání, zejména pak výdaje zemí OECD na vysoké školy ve vazbě na HDP;
- ◆ rozdělovat rozpočet jednotlivým vysokým školám rozdělován způsobem, který podpoří jejich stabilitu, kvalitu a otevřenost; změny systému financování budou projednány s akademickou obcí prostřednictvím jejich reprezentací;
- ◆ po schválení novely vysokoškolského zákona zabezpečovat její plynulé naplnění, zejména v oblasti akreditací;
- ◆ prosazovat výrazný posun českého vysokého školství od kvantity ke kvalitě;
- ◆ posilovat profilaci studijních programů mechanismem financování a nastavením akreditačních standardů pro jednotlivé profily;
- ◆ budovat informační základnu zaměřenou na vysokoškolský segment včetně informačních zdrojů o potřebách pracovních trhů směrem k absolventům vysokých škol;
- ◆ realizovat analýzy, benchmarkingové studie apod. hodnotící vývoj a komparace vysokého školství a výzkumu v segmentu vysokých škol s cílem poskytnout vysokým školám pomocí zpětné vazby možnosti rozvíjet svůj potenciál a zlepšovat kvalitu všech činností;
- ◆ zabezpečovat smysluplnou udržitelnost výzkumných center budovaných s podporou operačního programu výzkum a vývoj pro inovace (VaVPI centra);

- ◆ provádět situační analýzu doktorského studia a na jejím základě navrhnout kroky ke zvýšení jeho kvality, které mohou směřovat i k jeho re-designu s cílem zajištění konkurenceschopnosti ČR v této oblasti;
- ◆ hodnotit stav materiální infrastruktury vysokých škol (zejména s ohledem na podporu výzkumných aktivit) a určit směry podpory investic, rekonstrukcí a vybavení vysokých škol ze státního rozpočtu i OP VVV.

Tato strategie je věcně rozpracována do sedmi prioritních cílů, které tvoří hlavní část dlouhodobého záměru, včetně kvantitativních indikátorů plnění jejich klíčových aspektů:

- ◆ Zajišťování kvality: vysoké školy budou hrát zásadní roli v zajišťování kvality svých činností;
- ◆ diverzita a dostupnost: vysoké školy budou nabízet široký a diverzifikovaný přístup ke kvalitnímu vzdělávání;
- ◆ internacionalizace: výuka i tvůrčí činnosti vysokých škol budou mít zřetelný mezinárodní charakter;
- ◆ relevance: vysoké školy budou ve své činnosti reflektovat aktuální společenský vývoj, nejnovější vědecké poznatky a potřeby partnerů;
- ◆ kvalitní a relevantní výzkum, vývoj a inovace: výsledky výzkumu a vývoje na vysokých školách budou mezinárodně relevantní a efektivně přenášeny do aplikační sféry;
- ◆ rozhodování založené na datech: řízení vysokoškolské politiky i samotných vysokých škol bude koncepční, transparentní a založené na datech;
- ◆ efektivní financování: financování vysokých škol bude stabilní, transparentní a efektivní.

3.4 Koncepční změny v oblasti rozvojových programů

V roce 2015 byla zavedena významná změna ve vyhlášení institucionálního rozvojového programu pro veřejné vysoké školy pro následující roky (Ukazatel I rozpočtového okruhu III – Rozvoj vysokých škol). Od roku 2016 nebudou aktivity vázány na aktuální rok, ale vysoká škola může své aktivity rozvrhnout do tříletého období 2016–2018. Změna umožní vysokým školám plnit rozvojové aktivity v delším časovém úseku, čímž dojde k posílení prvku strategického plánování. Prostřednictvím institucionálního plánu pro roky 2016–2018 bude vysoká škola deklarovat záměr dosáhnout konkrétních cílů vycházejících jak z Dlouhodobého záměru MŠMT, tak z jejího Dlouhodobého záměru a jeho aktualizace. Institucionální plán bude obsahovat návrh sledovatelných ukazatelů výkonu a jejich cílových hodnot, kterými vysoká škola prokáže splnění stanovených cílů.

4

Vzdělávání v roce 2015 v datech

Vzdělávání v roce 2015 v číslech – statistický přehled

4.1 Úvod

Ve školním/akademickém roce 2015/16 nedošlo ve struktuře vzdělávacího systému České republiky k žádným zásadním změnám. Všechny stupně vzdělávací soustavy zůstaly zachovány a počty dětí, žáků a studentů byly tradičně primárně závislé na demografickém vývoji příslušných věkových skupin.

V předškolním vzdělávání bylo ve školním roce 2015/16 celkem 372 137 dětí, z toho tradičně drtivá většina v mateřských školách (98,7 %, 367 361 dětí), zbytek docházel do přípravných tříd základních škol (4 514 dětí) nebo do přípravného stupně základních škol speciálních (262 dětí).

V základním vzdělávání se ve školním roce 2015/16 vzdělávalo 95,5 % žáků na základních školách – 880 251 žáků (z toho na 1. stupni základních škol 551 428 žáků a na 2. stupni základních škol 328 823 žáků). Dalších 4,4 % žáků plnilo povinnou školní docházku ve víceletých oborech gymnázií a konzervatoří (4 612 žáků v 1.–2. ročníku šestiletých gymnázií, 35 883 žáků v 1.–4. ročníku osmiletých gymnázií a 308 žáků v 1.–4. ročníku osmiletých konzervatoří). Zbylí žáci (necelá 0,1 %) navštěvovali kurzy k získání základů vzdělání (187 žáků) nebo kurzy k získání základního vzdělání (222 žáků).

2. stupeň základních škol je oslaben, neboť přibližně 9,0 tis. žáků z 5., resp. 2,2 tis. žáků ze 7. ročníku každým rokem přechází do oborů víceletých gymnázií a konzervatoří a plní povinnou školní docházku na těchto školách.

Ve středním vzdělávání bylo 361 823 žáků ve školním roce 2015/16, z toho 92 422 v oborech středního vzdělání a středního vzdělání s výučním listem a 269 401 žáků v oborech středního vzdělání s maturitní zkouškou. Mezi žáky úrovně středního vzdělávání nezapočítáváme žáky plnící povinnou školní docházku v nižším stupni víceletých gymnázií.

V oborech víceletých gymnázií (v ročnících odpovídajících střednímu vzdělávání) se ve školním roce 2015/16 vzdělávalo 40 034 žáků. U oborů víceletých gymnázií se jako nově přijatí označují žáci nejnižšího ročníku odpovídajícího střednímu vzdělávání, tedy 3. ročníku šestiletých a 5. ročníku osmiletých gymnázií.

Ve středním vzdělávání se 8 308 žáků (tedy pouze 2,3 %) vzdělávalo v jiné než denní formě vzdělávání.

V nástavbovém a zkráceném studiu se ve školním roce 2015/16 vzdělávalo 24 723 žáků, z toho 82,4 % v nástavbovém studiu (20 371). V těchto typech studia jsou nejvíce zastoupeny jiné formy vzdělávání než denní – celkově se v nich vzdělává více než polovina žáků (53,3 %, 13 168 žáků), což nenajdeme na žádné jiné vzdělávací úrovni.

V konzervatořích se ve školním roce 2015/16 vzdělávalo 3 425 žáků – konzervatoře jsou nejméně zastoupeným typem škol v České republice. Do této úrovně nejsou započítáni žáci plnící v konzervatořích povinnou školní docházku. Stejně jako v případě středního vzdělávání není výrazně zastoupen segment jiných forem vzdělávání než denní (v jiných formách vzdělávání bylo 310 žáků, tzn. 9,1 %).

Vyšší odborné vzdělávání se v České republice uskutečňuje na vyšších odborných školách, kde se ve školním roce 2015/16 vzdělávalo 24 786 studentů. Na rozdíl od středních škol a konzervatoří se značná část z nich vzdělává v jiné než denní formě vzdělávání (7 657 studentů, což je 30,9 %).

Na vysokých školách v akademickém roce 2015/16 studovalo 326 909 studentů, z nich 192 710 v bakalářských studijních programech, 31 793 v „dlouhých“ magisterských programech, 81 385 v navazujících magisterských programech a 23 887 v doktorských studijních programech. Asi čtvrtina z celkového počtu studentů (24,4 %) realizovala svoje studium v kombinované nebo distanční formě studia (79 776).

Zde je třeba poznamenat, že studenti vysokých škol mohou souběžně studovat programy různých úrovní (např. bakalářský a „dlouhý“ magisterský), což vede k tomu, že součet studentů jednotlivých úrovní nedává celkový počet studentů na vysokých školách.

Souhrn ČR – nově přijatí, děti/žáci/studenti a absolventi ve školním/akademickém roce 2015/16 – podle úrovně vzdělávání
(Údaje za školní rok 2015/16, studenti k 31. 12. 2015, poprvé zapsaní a absolventi za celý kalendářní rok – stav matriky k 20. 1. 2016)

Úroveň vzdělávání	Nově přijatí ¹⁾			Děti/žáci/studenti			Absolventi za školní rok 2014/15		
	celkem	v tom forma vzdělávání		celkem	v tom forma vzdělávání		celkem	v tom forma vzdělávání	
		denní	ostatní		denní	ostatní		denní	ostatní
Celkem	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Předškolní vzdělávání ¹⁾	-	-	x	372 137	372 137	x	115 045	115 045	x
v tom									
mateřské školy	-	-	x	367 361	367 361	x	115 045	115 045	x
přípravné třídy ZŠ	-	-	x	4 514	4 514	x	x	x	x
přípravný stupeň ZŠ speciální	-	-	x	262	262	x	x	x	x
Základní vzdělávání	116 727	116 727	x	921 463	921 269	194	89 987	89 987	x
v tom									
základní školy – 1. stupeň	116 727	116 727	x	551 428	551 428	x	-	-	x
základní školy – 2. stupeň	-	-	x	328 823	328 823	x	79 515	79 515	x
obory 6letých gymnázií (nižší ročníky odpovídající PŠD)	x	x	x	4 612	4 612	x	2 100	2 100	x
obory 8letých gymnázií (nižší ročníky odpovídající PŠD)	x	x	x	35 883	35 883	x	8 299	8 299	x
obory 8letých konzervatoří (nižší ročníky odpovídající PŠD)	x	x	x	308	308	x	73	73	x
kurzy k získání základů vzdělání ²⁾	x	x	x	187	159	28	x	x	x
kurzy k získání základního vzdělání ³⁾	x	x	x	222	56	166	x	x	x
Sřídění vzdělávání celkem	102 011	99 994	2 017	361 823	353 515	8 308	78 276	76 852	1 424
střední vzdělávání	943	922	21	2 201	2 162	39	583	569	14
střední vzdělávání s výučním listem	30 590	30 118	472	90 221	88 543	1 678	22 794	22 260	534
střední vzdělávání s maturitní zkouškou	70 478	68 954	1 524	269 401	262 810	6 591	54 899	54 023	876
obory gymnázií	22 588	22 524	64	87 550	87 148	402	20 591	20 533	58
v tom									
4leté	12 189	12 125	64	47 516	47 114	402	10 901	10 843	58
6leté (vyšší ročníky odpovídající střednímu vzdělávání) ⁴⁾	2 100	2 100	-	8 078	8 078	-	1 970	1 970	-
8leté (vyšší ročníky odpovídající střednímu vzdělávání) ⁴⁾	8 299	8 299	-	31 956	31 956	-	7 720	7 720	-
ostatní obory bez gymnázií	47 890	46 430	1 460	181 851	175 662	6 189	34 308	33 490	818
Nástavbové a zkrácené studium	13 032	7 025	6 007	24 723	11 555	13 168	5 537	2 758	2 779
nástavbové studium	10 161	5 766	4 395	20 371	10 190	10 181	3 529	1 966	1 563
zkrácené studium pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou	1 451	204	1 247	2 732	254	2 478	1 160	123	1 037
zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem	1 420	1 055	365	1 620	1 111	509	848	669	179
Vzdělávání v konzervatořích	623	572	51	3 425	3 115	310	381	353	28
obory 8leté konzervatoře (vyšší ročníky) ⁴⁾	73	73	x	293	293	x	30	30	x
obory 6–7leté konzervatoře	550	499	51	3 132	2 822	310	351	323	28
Vyšší odborné vzdělávání	9 868	6 887	2 981	24 786	17 129	7 657	6 035	4 420	1 615
Vysokoškolské studium²⁻⁵⁾	55 667	46 392	9 284	326 909	249 801	79 776	82 004	63 382	24 845
z toho v programech									
bakalářských	52 341	42 466	9 884	192 710	148 339	45 398	43 551	35 034	13 254
magisterských	6 020	5 754	266	31 793	30 068	1 735	4 998	5 086	283
magisterských navazujících	32 890	24 478	8 436	81 385	60 300	21 621	31 141	22 730	9 456
doktorských	4 641	3 473	1 168	23 887	12 713	11 215	2 405	592	1 857

Komentáře:

¹⁾ U předškolního vzdělávání nejsou sledovány počty nově přijatých dětí. Jsou sledovány údaje o odchodech z mateřských škol. ²⁾ Studenti vysokých škol ve fyzických osobách. ³⁾ Kurzy pro doplnění základního vzdělání jsou realizovány v základních a středních školách. Kurzy pro doplnění základů vzdělání jsou realizovány v základních školách speciálních. ⁴⁾ U vysokých škol údaj znamená počet poprvé zapsaných. Do celkového počtu se započítávají pouze poprvé zapsaní (počet prvních zapsání) na VŠ do bakalářských a 4–6letých magisterských studijních programů.

⁵⁾ U distančního a kombinovaného studia včetně studentů na studijních pobytech. ⁶⁾ Jako nově přijatí jsou u vyššího stupně víceletých gymnázií a konzervatoří označeni žáci nejnižšího ročníku odpovídajícího vyššímu stupni (3. ročník oborů 6letých gymnázií, 5. ročník oborů 8letých gymnázií a konzervatoří).

Zdroj: MŠMT

4.2 Regionální školství v roce 2015

4.2.1 Předškolní vzdělávání

- ◆ Ve školním roce 2015/16 poskytovalo předškolní vzdělávání 5 209 mateřských škol, což je o 51 škol více než v předchozím školním roce.
- ◆ V mateřských školách se vzdělávalo 367 361 dětí, jedná se o pokles o 242 dětí oproti školnímu roku 2014/15.
- ◆ Mateřské školy vykázaly 41 041 žádostí o přijetí, jimž nebylo vyhověno, tj. o 9 759 žádostí méně než v předešlém školním roce.

Předškolní vzdělávání poskytují mateřské školy, mateřské školy při zdravotnických zařízeních, přípravné třídy pro děti se sociálním znevýhodněním na základních školách a přípravné stupně základních škol speciálních.

Od školního roku 2011/12 do školního roku 2015/16 přibylo celkem 278 nových mateřských škol. Z toho 183 škol bylo zřízeno privátním sektorem a 75 škol zřídily obce.

Počet dětí v mateřských školách poprvé ve sledovaném období klesl, a to o 242 dětí oproti školnímu roku 2014/15. Mateřské školy i přesto navštěvovalo o 24 840 dětí více než ve školním roce 2011/12.

Od školního roku 2011/12 až do roku 2013/14 rostl průměrný počet dětí na školu, a to z 69,5 na 71,5 dítěte na školu, od školního roku 2014/15 tato hodnota nepatrně klesla až na současných 70,5 dětí na školu. Průměrný počet dětí na třídu nevykazuje významné změny, oproti loňskému školnímu roku se snížil tento údaj z 23,4 na 23,2 dítěte na třídu.

Přepočtený počet učitelů vzrostl v roce 2012/13 o 3,6 % oproti roku 2011/12, ve školním roce 2015/16 se přepočtený počet učitelů zvedl oproti roku předchozímu již jen o 0,8 %. Průměrný počet dětí na úvazek učitele ve sledovaném období stále nepatrně klesá, a to z 12,8 v roce 2011/12 na 12,4 dítěte na úvazek učitele v letošním školním roce. **Vzestupnou tendenci má v mateřských školách počet úvazků mužů** – od roku 2011/12 vzrostl tento počet z 92,9 na 159,7 v roce 2015/16.

Vzdělávání v mateřských školách je určeno zpravidla dětem od tří do šesti let, případně do doby jejich vstupu na základní školu.

Nejvíce dětí se vyskytuje ve skupině tříletých až pětiletých. V roce 2011/12 to bylo 289 335 dětí, což představovalo 84,5 % všech dětí v mateřských školách, v roce 2013/14 se počet zvýšil na 309 745 dětí (85,2 %). V roce 2014/15 došlo k poklesu dětí v této věkové skupině na 309 185 dětí (tj. 84,1 %) a ve školním roce 2015/16 se počet dětí snížil na 304 122 dětí, což představuje 82,8 % všech dětí v mateřských školách.

Oproti loňskému roku se snížil i počet tříletých dětí, a to z 92 120 na 90 640 dětí, což představuje pokles podílu této věkové skupiny z 25,1 % na 24,7 % celkového počtu dětí v mateřských školách.

Ve školním roce 2011/12 šestileté a starší děti navštěvující mateřskou školu (dětí, které by již měly navštěvovat základní školu, jedná se tedy o děti s odloženou povinnou školní docházkou) představovaly 6,4 % všech dětí v mateřských školách. Od školního roku 2012/13 se procentuální zastoupení této věkové kategorie pohybuje mezi 5,6 % až 5,7 %.

Pokud má mateřská škola dostatečný počet volných míst, mohou do ní docházet také děti mladší tří let. Tato skupina zaznamenala největší nárůst ve školním roce 2014/15, a to na 37 898 dětí (10,3 %) z 33 141 (9,1 % z celkového počtu dětí v mateřských školách) v roce 2013/14. Tento trend je zachován i pro rok 2015/16, kdy počet dětí této věkové skupiny vzrostl o 4 423 dětí na celkových 42 321 dětí (11,5 %). **V této věkové skupině se počet dětí od roku 2011/12**

Tabulka 6

MŠ – počet škol, tříd, dětí, učitelů
a poměrové ukazatele ve školním
roce 2011/12–2015/16

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
Počet škol	4 931	5 011	5 085	5 158	5 209
Počet tříd	14 481	14 972	15 390	15 729	15 848
Počet dětí	342 521	354 340	363 568	367 603	367 361
z toho dívky	164 387	170 705	175 049	176 574	176 418
Počet učitelů (přepočtené počty)	26 780,6	27 739,2	28 583,0	29 283,4	29 513,8
z toho ženy	26 687,7	27 627,9	28 450,7	29 129,7	29 354,1
Průměrný počet dětí na školu	69,5	70,7	71,5	71,3	70,5
Průměrný počet dětí na třídu	23,7	23,7	23,6	23,4	23,2
Průměrný počet dětí na úvazek učitele	12,8	12,8	12,7	12,6	12,4

Zdroj: MŠMT

zvýšil celkově o 10 966 dětí. Nově jsou od školního roku 2014/15 ve skupině dětí mladších tří let sledovány i děti dvouleté a mladší dvou let. Dvouletých dětí, které k 1. 9. 2015 nedovršily tři roky, je 16 113, tj. 38,1 % všech dětí mladších tří let. To představuje nárůst o 2 151 dětí oproti roku 2014/15, kdy těchto dětí bylo 13 962 (tj. 36,8 % dětí mladších tří let). Děti, které k tomuto datu nedovršily dva roky, je 932 (2,2 %) a těch, které dosáhnou tří let od 1. 9. 2012 do 31. 12. 2012 je 25 276 (59,7 %). Ve školním roce 2014/15 děti z poslední jmenované skupiny bylo 23 199, což představovalo 61,2 % všech dětí mladších tří let.

Od roku 2011/12, kdy bylo evidováno 49 186 nevyřízených žádostí o přijetí, jimž nebylo vyhověno, narostl jejich počet až na 60 281 v roce 2013/14. Ve školním roce 2014/15 došlo poprvé ve sledovaném období k výraznému poklesu počtu žádostí (nejedná se o počet nepřijatých dětí, neboť zákonní zástupci dětí mohou podat neomezený počet přihlášek do MŠ), a to na 50 800. **Pro tento školní rok byl zaznamenán pokles o 9 759 nevyřízených žádostí, tj. na 41 041 nevyřízených žádostí.**

Předškolní vzdělávání se uskutečňuje rovněž v přípravných třídách základních škol. Ty jsou určeny dětem v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, které jsou sociálně znevýhodněné a u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj. **Nově lze do přípravné třídy zařadit i dítě bez sociálního znevýhodnění, pokud poradenské zařízení usoudí, že docházka do přípravné třídy vyrovná vývoj dítěte.** Přípravné třídy pro děti se sociálním znevýhodněním zřizuje obec, svazek obcí nebo kraj a od školního roku 2015/16 i církve.

Počet základních škol, ve kterých jsou přípravné třídy zřízeny, vzrostl od předchozího školního roku o 16,3 %, a to z 246 na 286 škol. V tomto časovém úseku vzrostl i počet přípravných tříd z 300 na 344 tříd. **Počet dětí v přípravných třídách vykazuje nepřetržitě rostoucí tendenci.** Zatímco ve školním roce 2011/12 navštěvovalo přípravné třídy 3 055 dětí, v roce 2015/16 to je již 4 514 dětí, což je nárůst o 47,8 %.

Tabulka 7

Mateřské školy – děti ve školním roce
2011/12 – 2015/16 –
podle věku

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15 ²⁾	2015/16 ²⁾	
Celkem	342 521	354 340	363 568	367 603	367 361	
v tom	mladší 2 let ¹⁾	.	.	737	932	
	2leté ¹⁾	.	.	13 962	16 113	
	mladší 3 let ²⁾	31 355	31 951	33 141	23 199	25 276
	3leté	92 492	91 350	92 365	92 120	90 640
	4leté	99 884	106 784	106 163	107 065	103 501
	5leté	96 959	104 369	111 217	110 000	109 981
	6leté	21 344	19 559	20 287	20 334	20 695
	starší 6 let	487	327	395	186	223

Komentáře:

¹⁾ Od školního roku 2014/15 jsou nově sledovány děti dvouleté a mladší dvou let.

²⁾ Děti mladší tří let jsou děti pro školní rok 2014/15 narozené 1. 9. 2011 až 31. 12. 2011 a pro školní rok 2015/16 narozené 1. 9. 2012 až 31. 12. 2012.

Zdroj: MŠMT

Procentuální zastoupení dívek v přípravných třídách od roku 2013/14 kleslo ze 42,5 % až na 39,9 % ve školním roce 2015/16.

Přípravný stupeň základní školy speciální připravuje děti se středně těžkým a těžkým mentálním postižením, se souběžným postižením více vadami nebo s autismem pro vzdělávání na základní škole speciální. Dítě může být přijato nejdříve ve věku pěti let a na přípravném stupni setrvává až do svého nástupu do základní školy, přičemž jeho docházka do přípravného stupně nesmí přesáhnout tři roky.

Po víceletém poklesu počtu základních škol speciálních s přípravným stupněm (z 57 škol v roce 2011/12 na 51 škol ve školním roce 2013/14) vzrostl v letošním školním roce počet těchto škol na 62. Rovněž stoupl i počet tříd přípravného stupně, a to ze 44 na 45 tříd. Počet dětí se snížil z 268 v roce 2014/15 na 262 v letošním školním roce.

Procentuální zastoupení dívek v přípravných třídách kolísá od 33,7 % v roce 2013/14 přes 27,7 % v roce 2011/12 až po současných 32,8 %.

4.2.2 Základní vzdělávání

- ◆ Ve školním roce 2015/16 poskytovalo základní vzdělávání 4 115 základních škol, což je o devět škol více než v předchozím školním roce.
- ◆ Na základních školách se vzdělávalo 880 251 žáků, jedná se o nárůst o 26 114 žáků oproti školnímu roku 2014/15.

**Přípravné třídy a přípravný stupeň –
počet škol, tříd, dětí ve školním roce
2011/12–2015/16**

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
Přípravné třídy					
Počet škol	198	238	235	246	286
Počet tříd	242	282	277	300	344
Počet dětí	3 055	3 480	3 520	3 819	4 514
z toho dívky	1 268	1 411	1 497	1 573	1 800
Přípravný stupeň					
Počet škol	57	53	51	55	62
Počet tříd	47	41	41	44	45
Počet dětí	274	284	264	268	262
z toho dívky	76	79	89	87	86

Zdroj: MŠMT

- ◆ Počet žáků 1. stupně se meziročně zvýšil o 21 824 žáků na 551 428 žáků.
- ◆ Počet žáků plnících povinnou školní docházku v nižším stupni víceletých gymnázií stoupl na 40 495, jedná se o nárůst o deset žáků oproti školnímu roku 2014/15. V nižším stupni osmiletého vzdělávání na konzervatoři se v roce 2014/15 vzdělávalo 308 žáků, což představuje meziroční nárůst o 39 žáků.

Ve školním roce 2015/16 došlo k nárůstu počtu základních škol, a to o devět škol. **Průměrná velikost školy se ve sledovaném období zvětšila ze 193,3 žáka v roce 2011/12 na 213,9 ve školním roce 2015/16.** Ve třídě se průměrně vzdělávalo 20,0 žáků, což představuje meziroční nárůst o 0,3 žáka. V roce 2015/16 se zvýšil přepočtený počet učitelů na 60 220,7 z 59 128,7 v roce 2014/15.

Průměrná velikost školy na 1. stupni se zvětšila ze 116,0 žáků v roce 2011/12 na 134,6 ve školním roce 2015/16. Ve třídě se průměrně vzdělávalo 20,1 žáka, což představuje meziroční nárůst o 0,2 žáka. Zvýšil se i přepočtený počet učitelů, a to na 30 829,0 učitelů, což je o 940,7 více než v předchozím školním roce.

Počet škol s 2. stupněm se ve sledovaném období opět nepatrně zvýšil. V roce 2014/15 existovalo 2 707 škol, v roce 2015/16 stoupl počet na 2 710 škol. Počet žáků navštěvujících 2. stupeň základních škol si od loňského školního roku zachoval vzestupnou tendenci a stoupl meziročně o 4 290 žáků na celkových 328 823 žáků. Průměrná velikost školy na 2. stupni se zvětšila ze 117,0 žáků v roce 2011/12 na 121,3 ve školním roce 2015/16. Ve třídě se průměrně vzdělávalo 19,8 žáka, což představuje meziroční nárůst o 0,2 žáka. Přepočtený počet učitelů ve školním roce 2015/16 vzrostl, a to na 29 391,7 učitele, což je o 151,3 více než v předchozím školním roce.

Tabulka 9

Základní školy – počet škol, tříd, žáků a učitelů ve školním roce 2011/12–2015/16

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
1. stupeň					
Počet škol	4 089	4 074	4 074	4 085	4 098
Počet tříd	25 277	25 187	25 764	26 663	27 465
Počet žáků	474 327	488 106	505 983	529 604	551 428
Počet učitelů (přepočtení na plné úvazky)	28 114,6	28 374,9	29 025,1	29 888,3	30 829,0
2. stupeň					
Počet škol	2 738	2 718	2 705	2 707	2 710
Počet tříd	16 828	16 552	16 570	16 596	16 626
Počet žáků	320 315	319 844	321 671	324 533	328 823
Počet učitelů (přepočtení na plné úvazky)	29 700,2	29 294,0	29 244,0	29 240,4	29 391,7
ZŠ celkem					
Počet škol	4 111	4 095	4 095	4 106	4 115
Počet tříd	42 105	41 739	42 334	43 259	44 091
Počet žáků	794 642	807 950	827 654	854 137	880 251
Počet učitelů (přepočtení na plné úvazky)	57 814,8	57 668,9	58 269,1	59 128,7	60 220,7

Zdroj: MŠMT

Ve školním roce 2015/16 bylo do 1. ročníku základních škol přijato celkem 116 727 žáků, což je o 647 žáků méně než v předchozím roce a o 16 030 žáků více než v roce 2011/2012.

Ve věku šesti let nastoupilo povinnou školní docházku 91 953 dětí, to je v porovnání s rokem 2014/15 o 1 902 méně. Ve sledovaném období tak došlo poprvé k poklesu počtu dětí v této věkové kategorii. Stále je to však o 14 519 dětí více oproti roku 2011/12. V roce 2011/2012 představovaly šestileté děti 76,9 % nově přijatých dětí, v roce 2015/16 to bylo již 78,8 %.

Děti starších šesti let (jedná se o děti, které nastoupily po odkladu povinné školní docházky) nastoupilo celkem 24 017, to je o 1 318 více než v předchozím roce a o 1 490 více než v roce 2011/12. Procentuální zastoupení této věkové skupiny klesalo z 22,4 % ve školním roce 2011/12 na 19,3 % v roce 2014/15. Ve školním roce 2015/16 poprvé za sledované období došlo k vzrůstu, a to na 20,6 % z celkového počtu nově přijatých do 1. ročníku.

Skupina dětí mladších šesti let představovala v posledních čtyřech školních letech 0,7 % z nově přijatých, což bylo v absolutním čísle 736 dětí v roce 2011/12 a 820 dětí v roce 2014/15. V tomto školním roce došlo k mírnému poklesu na 0,6 %, což je 757 dětí.

Tabulka 10

Základní školy – počet nově přijatých do 1. ročníku a počet žáků, kteří ukončili školní docházku ve školním roce 2011/12–2015/16

		2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
Nově přijatí do 1. ročníku základní školy		100 697	105 592	110 773	117 374	116 727
v tom	mladší 6 let	736	763	773	820	757
	6letí	77 434	81 395	88 285	93 855	91 953
	starší 6 let	22 527	23 434	21 715	22 699	24 017
Žáci, kteří ukončili školní docházku ¹⁾		78 874	78 247	78 946	79 515	.
v tom	1.–7. ročník ¹⁾	612	582	658	686	.
	8. ročník	3 192	2 933	3 163	3 113	.
	9.–10. ročník	75 070	74 732	75 125	75 716	.

Komentář:

¹⁾ Bez žáků, kteří odešli do víceletých středních škol a osmiletých konzervatoří.

Zdroj: MŠMT

Specifickou oblastí základního vzdělávání je předčasné ukončení školní docházky do základní školy před dosažením základního vzdělání. Data za ukončení školní docházky jsou vykazována za rok zpětně. V roce 2014/15 předčasně ukončilo školní docházku 3 799 žáků, což je 4,8 % všech odchodů ze základní školy, v roce předchozím to bylo 3 821 žáků, tj. také 4,8 %. Procentuální zastoupení žáků předčasně ukončujících základní školu v 8. ročníku má ve sledovaném období klesající tendenci. V roce 2015/16 se jednalo o 3 113 žáků, což bylo 81,9 % všech předčasně ukončivších žáků, v roce 2011/12 to bylo 3 192 žáků (83,9 %). Podíl žáků, kteří základní školu předčasně opustili v 1.–7. ročníku, na počtu všech žáků, kteří předčasně ukončili školní docházku, za poslední čtyři školní roky vzrostl, a to z 16,1 % (612 žáků) v roce 2011/12 na 18,1 % (686 žáků) v roce 2014/15. Do těchto údajů se nezapočítávají žáci, kteří odešli do víceletých gymnázií a osmiletých konzervatoří.

Pro ty, kteří nemají ukončené základní vzdělání, základní školy organizují kurzy základů vzdělání a základního vzdělání, střední školy nabízejí kurzy základního vzdělání. Počet žáků v těchto kurzech se stále snižuje, a to z 820 ve školním roce 2012/13 až na 409 účastníků ve školním roce 2015/16. Z toho je 222 účastníků (560 v roce 2012/13) v kurzech pro získání základního vzdělání a 187 (260 v roce 2012/13) v kurzech pro získání základů vzdělání.

4.2.3 Střední školy

- ◆ Ve školním roce 2015/16 se v 1 304 středních školách vzdělávalo 427 107 žáků.
- ◆ V oborech zakončených maturitní zkouškou se nacházelo 76,9 %, v oborech zakončených výučním listem 22,6 % a v oborech středního vzdělávání 0,5 % žáků středních škol (bez nástavbového studia).
- ◆ Ve všeobecně vzdělávacích oborech se vzdělávala zhruba třetina žáků středních škol.
- ◆ V nástavbovém studiu ve školním roce 2015/16 bylo celkem 20 437 žáků.

Středoškolské vzdělávání je v českém vzdělávacím systému poskytováno středními školami všeobecného nebo odborného charakteru a žáci mohou jeho úspěšným absolvováním získat **střední vzdělání, střední vzdělání s maturitní zkouškou** či **střední vzdělání s výučním listem**.

Všeobecně zaměřené vzdělání zakončené maturitní zkouškou poskytují **obory gymnázií, včetně oborů gymnázií se sportovní přípravou, a obory lyceí**. Školy vyučující obory gymnázií se zaměřují na poskytování širokého všeobecného vzdělání. Školy vyučující obory lyceí též poskytují především všeobecně zaměřené vzdělávání, avšak současně je část výuky věnována odbornému vzdělávání, a to podle zaměření (technické, ekonomické, pedagogické, zdravotnické nebo přírodovědné). Podíl všeobecně vzdělávací složky je však vždy vyšší než podíl odborné profílace. V gymnaziálních oborech činí délka vzdělávání čtyři, šest a osm let, v oborech lyceí činí délka vzdělávání čtyři roky (je stanovena zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů).

Střední vzdělávání odborného zaměření představuje v českém vzdělávacím systému nejvýraznější vzdělávací proud na úrovni středního vzdělávání. Přípravuje mladé lidi nejen pro přímý vstup na trh práce, ale zároveň v případě oborů ukončených maturitní zkouškou i pro další studium na vyšších odborných či vysokých školách. Na středních školách zaměřených na vzdělávání v oborech odborného vzdělávání mohou žáci získat **střední vzdělání, střední vzdělání s maturitní zkouškou** a **střední vzdělání s výučním listem**.

Střední vzdělávání s výučním listem je žákům poskytováno zejména ve tříletých, méně často ve dvouletých oborech odborného vzdělávání, kde velký podíl vzdělávací složky náleží praktickému vyučování a výcviku. V případě, že žáci úspěšně dokončí obory středního vzdělávání s výučním listem, mohou rovněž získat maturitní zkoušku, a to prostřednictvím dvouletého **nástavbového studia**, což jim umožňuje pokračovat ve studiu na terciární úrovni vzdělávání.

Pro ty žáky, kteří již absolvovali střední vzdělávání s maturitní zkouškou a chtějí získat vzdělání v jiném oboru, je určeno **zkrácené studium pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou**, pro uchazeče, kteří již získali střední vzdělání s výučním listem nebo s maturitní zkouškou, je určeno **zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem**.

Školy zaměřené na poskytování odborného středního vzdělávání nabízejí absolventům základních škol také **střední vzdělávání**. Tento druh vzdělávání je určen zejména těm žákům, kteří ukončili základní školu v nižším než devátém ročníku. Školy zde poskytují ve dvouletých a tříletých oborech vzdělání odborné vzdělávání žákům, kteří absolvovali základní školu praktickou nebo základní školu speciální. Těm, kteří absolvovali základní školy praktické, umožňují vzdělávání v jednoletých, dvouletých a tříletých oborech vzdělání.

V rámci odborného vzdělávání školy nabízejí i další možnosti vzdělávání – např. studium jednotlivých předmětů a rekvalifikační kurzy. Střední vzdělání lze také získat po předložení souboru osvědčení o získání profesní kvalifikace (dříve dílčí kvalifikace), definovaného dle zákona č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání v Národní soustavě kvalifikací. Tato osvědčení nahrazují předchozí vzdělávání a umožňují složit závěrečnou nebo maturitní zkoušku.

V rámci **přijímacího řízení** ke vzdělávání na středních školách došlo novelizací školského zákona č. 472/2011 Sb., ke změně počtu přihlášek na střední školy, a to s účinností od 1. 1. 2012. Oproti předchozím letům se tak omezil maximální počet podaných přihlášek ze tří na dvě. Odpovědnost za podání přihlášky nebo přihlášek má zákonný zástupce žáka, případně žák sám, pokud je zletilý. Žák nebo jeho zákonný zástupce má možnost na přihlášce uvést jeden ze dvou termínů stanovených ředitelem školy v rámci 1. kola přijímacího řízení, ve kterém se žák chce zúčastnit přijímací zkoušky.

Střední školy, počet podaných přihlášek, přijetí v denní formě vzdělávání ve školním roce 2015/16 (bez nástavbového a zkráceného studia) – (1. kolo přijímacího řízení) – podle druhu vzdělávání

Druh vzdělávání	Počet podaných přihlášek (1. kolo)	Počet přijetí – přijímací řízení (1. kolo)	Úspěšnost při přijímacím řízení v 1. kole
Celkem	193 109	142 175	73,6%
v tom	střední vzdělávání	912	90,6%
	střední vzdělávání s výučním listem	45 751	87,8%
	střední vzdělávání s maturitní zkouškou	138 712	68,0%
	z toho žáci ve věku PŠD hlásící se na víceleté SŠ	30 383	42,9%
	nástavbové a zkrácené studium	7 734	6 793

Zdroj: MŠMT

Určitá část středních škol (zejména školy, které se zaměřují na výuku v umělecky orientovaných oborech, a dále školy s výukou v gymnaziálních oborech, a to zejména víceletých) konala nějakou formou přijímací zkoušku, většina ostatních škol přijímala pouze na základě výsledků vzdělávání na základní škole.

Ve školním roce 2015/16 bylo podáno v denní formě vzdělávání v 1. kole 193 109 přihlášek. Počet přijetí, tedy kladně vyřízených žádostí, dosáhl v 1. kole 142 175. Úspěšnost při přijímacím řízení v 1. kole tak představovala 73,6 %. Více než dvě třetiny přihlášek byly podány na školy poskytující střední vzdělávání s maturitní zkouškou, které zároveň vykazují nejnižší úspěšnost při přijímacím řízení (68,0 %), zejména pokud jde o víceleté obory středních škol (42,9 %). Přijetí uchazeči své rozhodnutí nastoupit potvrzují předáním zápisového lístku škole.

Ve školním roce 2015/16 bylo přijato do 1. ročníku středních škol 116 077 žáků. Vzdělávání ve středních školách je v daném školním roce realizováno na 1 304 školách, účastní se ho 427 107 žáků a počet absolventů v předchozím roce představoval 83 822. Přes 95 % žáků se vzdělává v denní formě. Pokud jde o genderový pohled, pak dívky tvořily 49,4 % žáků středních škol. V oborech středního vzdělání ukončených výučním listem činil jejich podíl 34,6 % žáků, v oborech středního vzdělání s maturitní zkouškou byl podíl dívek vyšší a činil 54,1 %, v nástavbovém studiu tvořily dívky 44,2 %.

Ve všeobecně vzdělávacích oborech se vzdělávala zhruba třetina (33,5 %) žáků středního vzdělávání, v tom téměř 30,0 % v oborech gymnázií a zbývající 3,5 % v oborech lyceí.

Počet žáků vzdělávajících se v oborech gymnázií se ve srovnání s předešlým rokem zvýšil a činil 128 045 žáků, meziroční nárůst činil 0,3 %. V pětiletém sledovaném období pak došlo k poklesu o 5,1 %. V oborech lyceí se vzdělávalo 15 024 žáků, což představovalo meziroční pokles o 4,1 %. Tento pokles byl do značné míry ovlivněn celkovým poklesem počtu žáků středních škol, kdy klesal počet mladých lidí odpovídajícího věku v populaci. Pokud jde o genderový pohled,

Tabulka 12

Počty škol, žáků, nově přijatých a absolventů středních škol ve školním roce 2015/16 podle druhu vzdělávání včetně zkráceného studia, bez nástavbového studia

Druh vzdělávání	Školy ¹⁾			Žáci				Nově přijatí do 1. ročníku			Absolventi za školní rok 2014/15		
	celkem	z toho forma vzdělávání		celkem	z celku dívky	z celku forma vzdělávání		celkem	z celku forma vzdělávání		celkem	z celku forma vzdělávání	
		denní	ostatní			denní	ostatní		denní	ostatní		denní	ostatní
Sřídni školy – celkem	1 304	1 294	351	427 107	210 875	405 631	21 476	116 077	108 053	8 024	83 822	79 619	4 203
střední	131	130	1	2 201	994	2 162	39	943	922	21	583	569	14
střední s výučním listem	515	510	38	91 841	31 799	89 654	2 187	32 010	31 173	837	23 642	22 929	713
z toho zkrácené	49	43	11	1 620	362	1 111	509	1 420	1 055	365	848	669	179
střední s mat. zkouškou	1 096	1 089	149	312 628	169 040	303 559	9 069	72 927	70 156	2 771	56 059	54 146	1 913
v tom													
víceleté	314	314	–	80 529	43 409	80 529	–	11 397	11 397	–	9 690	9 690	–
4leté	1 044	1 036	133	229 367	123 239	222 776	6 591	60 079	58 555	1 524	45 209	44 333	876
zkrácené	43	16	30	2 732	2 392	254	2 478	1 451	204	1 247	1 160	123	1 037
nástavbové studium	354	269	225	20 437	9 042	10 256	10 181	10 197	5 802	4 395	3 538	1 975	1 563

Komentáře:

¹⁾ Počet škol celkem není součtem počtů škol podle jednotlivých druhů řízení, protože školy mohou realizovat svou činnost souběžně v různých druzích, formách a oborech vzdělávání.

Zdroj: MŠMT

pak v oborech gymnázií se vzdělávalo 57,1 % dívek a v oborech lyceí 63,8 % dívek z celkového počtu zde studujících žáků.

Počty nově přijímaných žáků do oborů gymnázií (včetně víceletých oborů) se v roce 2015/16 proti předešlému školnímu roku, kdy bylo do oborů gymnázií nově přijato 23 019 žáků, mírně zvýšily, a to na 23 586, což je o 2,5 % více než v předešlém školním roce. Ve srovnání s rokem 2011/12 pak došlo k nárůstu o 1,8 %. Do oborů vzdělání lyceí bylo přijato 3 856 žáků, což je o 1,6 % více než v předchozím roce.

V roce 2014/15 absolvovalo v oborech gymnázií 20 591 žáků (v předchozím školním roce to bylo 21 244 žáků). Ve srovnání s předchozím rokem tak došlo k téměř 3,1% poklesu. V oborech vzdělání lyceí absolvovalo 3 806 žáků, přičemž

Tabulka 13

Střední vzdělávání s maturitní zkouškou všeobecného charakteru – nově přijatí, žáci a absolventi ve školním roce 2011/12–2015/16

		2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
Nově přijatí celkem		27 633	26 938	27 059	26 815	27 442
z toho dívky		16 161	15 681	16 056	15 736	16 358
v tom	obory gymnázií	23 169	22 940	23 250	23 019	23 586
	z toho dívky	13 313	13 164	13 626	13 291	13 930
	obory lyceí	4 464	3 998	3 809	3 796	3 856
	z toho dívky	2 848	2 517	2 430	2 445	2 428
Žáci celkem		156 065	149 741	145 318	143 336	143 069
z toho dívky		91 189	86 750	83 939	82 799	82 688
v tom	obory gymnázií	134 965	131 013	128 527	127 666	128 045
	z toho dívky	78 071	75 035	73 327	72 770	73 105
	obory lyceí	21 100	18 728	16 791	15 670	15 024
	z toho dívky	13 118	11 715	10 612	10 029	9 583
Absolventi celkem		29 510	27 865	25 498	24 397	.
z toho dívky		18 204	16 830	15 211	14 720	.
v tom	obory gymnázií	23 964	22 766	21 244	20 591	.
	z toho dívky	14 704	13 666	12 539	12 241	.
	obory lyceí	5 546	5 099	4 254	3 806	.
	z toho dívky	3 500	3 164	2 672	2 479	.

Zdroj: MŠMT

počet absolventů těchto oborů vzdělání se ve srovnání s předchozím rokem snížil o 448 absolventů, což představuje téměř 10,5% pokles.

V odborných vzdělávacích oborech středních škol se ve školním roce 2015/16 vzdělávalo 284 038 žáků. Většina žáků – 59,7 % – navštěvovala obory středního vzdělání s maturitní zkouškou, 32,3 % obory středního vzdělání s výučním listem a 0,8 % žáků obory středního vzdělání. Ani ne desetinu (7,2 %) představovali žáci nástavbového studia.

Z hlediska meziročního porovnání **došlo k poklesu počtu žáků středního vzdělávání s výučním listem o 3,1 %**, za sledované pětileté období pak pokles představoval 11,4 %. **Počty žáků středního vzdělávání s maturitní zkouškou se meziročně snížily také o 1,8 %** a oproti roku 2011/12 o 16,4 %. **V nástavbovém studiu se vzdělávalo 20 437 žáků**, což bylo o 10,2 % méně než v předchozím roce a o 44,0 % méně vzhledem k roku 2011/12.

Tabulka 14

Střední vzdělávání odborného charakteru – nově přijatí, žáci a absolventi ve školním roce 2011/12–2015/16

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	
Nově přijatí celkem	100 820	94 645	92 994	90 910	88 635	
z toho dívky	44 734	41 917	41 246	40 821	39 138	
v tom	obory středního vzdělání	1 027	987	993	842	943
	z toho dívky	509	462	479	381	432
	obory středního vzdělání s VL	34 926	34 441	33 129	33 029	32 010
	z toho dívky	12 271	12 024	11 697	12 127	11 519
	obory středního vzdělání s MZ	48 179	45 278	45 829	45 877	45 485
	z toho dívky	24 648	23 436	23 617	23 525	22 925
	obory nástavbového studia	16 688	13 939	13 043	11 162	10 197
z toho dívky	7 306	5 995	5 453	4 788	4 262	
Žáci celkem	345 155	321 013	303 474	292 206	284 038	
z toho dívky	156 213	145 459	136 891	132 189	128 187	
v tom	obory středního vzdělání	2 053	1 965	1 965	2 040	2 201
	z toho dívky	1 008	938	938	929	994
	obory středního vzdělání s VL	103 685	100 558	97 491	94 759	91 841
	z toho dívky	34 492	33 579	32 847	32 481	31 799
	obory středního vzdělání s MZ	202 935	188 324	177 535	172 649	169 559
	z toho dívky	104 096	96 944	91 134	88 479	86 352
	obory nástavbového studia	36 482	30 166	26 483	22 758	20 437
z toho dívky	16 617	13 998	11 972	10 300	9 042	
Absolventi celkem	77 306	73 180	64 578	59 425	.	
z toho dívky	34 360	33 131	28 696	26 442	.	
v tom	obory středního vzdělání	650	578	585	583	.
	z toho dívky	348	288	306	282	.
	obory středního vzdělání s VL	27 985	25 433	24 689	23 642	.
	z toho dívky	9 138	8 278	8 233	7 811	.
	obory středního vzdělání s MZ	40 932	40 506	34 242	31 662	.
	z toho dívky	21 357	21 358	17 830	16 812	.
	obory nástavbového studia	7 739	6 663	5 062	3 538	.
z toho dívky	3 517	3 207	2 327	1 537	.	

Zdroj: MŠMT

Zastoupení dívek mezi žáky středního vzdělávání odborného charakteru zůstalo ve sledovaném období stabilní. V případě středního vzdělávání s výučním listem se jejich podíl pohyboval okolo 34 %, mezi žáky středního vzdělávání s maturitní zkouškou pak podíl dívek přesahoval 51 %. V oborech středního vzdělávání a v nástavbovém studiu se z celkového počtu žáků vzdělávalo okolo 45 % dívek.

Meziročně mírně klesl počet nově přijatých do oborů středního vzdělávání s maturitní zkouškou (o 0,9 %), k výraznému nárůstu došlo v případě středního vzdělání (12,0 %), výrazný pokles zaznamenalo nástavbové studium (o 8,64 %) a snížil se počet nově přijatých také u středního vzdělávání s výučním listem (o 3,1 %). V porovnání s rokem 2011/12 se však ve všech případech jednalo o pokles počtu nově přijatých.

Také počet absolventů středního vzdělávání odborného charakteru byl ve srovnání s předchozím rokem nižší. Na úrovni oborů středního vzdělávání s maturitní zkouškou došlo meziročně k poklesu o 7,5 % a oproti roku 2011/12 o více než 22 %. V případě středního vzdělávání s výučním listem se počet absolventů snížil o cca 4,2 % a za sledované čtyřleté období o 15,5 %. Absolventů nástavbového studia bylo ve srovnání s předchozím rokem o celých 30,0 % méně a ve srovnání s rokem 2011/12 jejich počet poklesl o téměř 54,3 %.

Jak je z údajů zřejmé, počet žáků, nově přijatých i absolventů spíše klesal, což je důsledkem demografické situace, kdy neustále ubývalo dětí odpovídajícího věku. A i když nyní začínou do věku 15 let postupně dorůstat děti z populační vlny ze začátku tohoto století, nebyl počet narozených v tomto období ještě tak výrazný, aby způsobil v oblasti středního vzdělávání nějaké zásadnější změny.

4.2.4 Konzervatoře

- ◆ Ve školním roce 2015/16 se v České republice nacházelo celkem 18 škol, ve kterých se vzdělávalo 3 733 žáků.
- ◆ Do prvních ročníků konzervatoří bylo přijato 639 žáků.
- ◆ Obory konzervatoří absolvovalo ve školním roce 2014/15 celkem 381 žáků.

Vzdělávání v konzervatoři rozvíjí znalosti, dovednosti a další schopnosti žáka získané v základním a v základním uměleckém vzdělávání, poskytuje všeobecné vzdělávání a připravuje žáky pro výkon náročných uměleckých nebo umělecko-pedagogických činností v oborech Hudba, Tanec, Zpěv a Dramatické umění.

Na konzervatoři lze dosáhnout buď středního vzdělání s maturitní zkouškou, a to nejdříve po čtyřech letech v denní formě šestiletého (sedmiletého) vzdělávacího programu nebo po osmi letech v denní formě vzdělávání v osmiletém vzdělávacím programu, nebo vyššího odborného vzdělání v konzervatoři (složením absolutoria po úspěšném ukončení šestiletého nebo osmiletého vzdělávacího programu). Do osmiletého oboru Tanec jsou žáci přijímáni ke vzdělávání po pátém ročníku základní školy.

Ve školním roce 2015/16 bylo v České republice celkem 18 škol, které vyučovaly umělecké obory v šestiletém a v osmiletém vzdělávacím programu konzervatoří.

V uvedených školách se vzdělávalo 3 733 žáků, z toho denní formu vzdělávání navštěvovalo 3 423 žáků. V šestiletém vzdělávacím programu se nacházelo 3 132 žáků, z toho 1 822 dívek, a osmiletý vzdělávací program obor Tanec navštěvovalo celkem 601 žáků, z toho 502 dívek.

Ke vzdělávání na konzervatoři bylo ve školním roce 2015/16 nově přijato do prvního ročníku 639 žáků, z toho do denní formy vzdělávání 588 žáků.

Tabulka 15

Konzervatoře – počet škol, žáků, nově přijatých do 1. ročníku, absolventů a učitelů ve školním roce 2011/12–2015/16

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
Školy celkem	18	18	18	18	18
Žáci celkem	3 557	3 655	3 690	3 752	3 733
z toho dívky	2 171	2 247	2 285	2 303	2 324
Nově přijatí do 1. ročníku celkem	640	692	659	694	639
z toho dívky	381	422	406	418	388
Absolventi celkem	376	394	371	381	.
z toho dívky	237	262	246	245	.
Učitelé (přepočtení na plně zaměstnané)	1 120,7	1 126,6	1 157,9	1 063,4	1 062,9
z toho ženy	549,4	560,9	583,5	530,0	537,9

Zdroj: MŠMT

Ve školním roce 2014/15 absolvovalo konzervatoř 381 žáků, z toho v denní formě vzdělávání 353 žáků. Žákům v konzervatořích poskytovalo vzdělání celkem 1 062,9 učitelů, z toho 537,9 žen.

4.2.5 Vyšší odborné školy

- ♦ V roce 2015/16 se na 171 vyšších odborných školách vzdělávalo 24 786 studentů.
- ♦ Při přijímacím řízení bylo úspěšných 88,1 % všech uchazečů, kteří se ke studiu na vyšší odbornou školu hlásili.
- ♦ Vyšší odborné školy přijaly do prvních ročníků 9 868 studentů.
- ♦ Ve školním roce 2014/15 opustilo VOŠ 6 035 absolventů.

Vzdělání ve vyšších odborných školách spadá do sektoru terciárního, nevysokoškolského vzdělávání. Studium na VOŠ je určeno absolventům středních škol, kteří se chtějí po maturitě nadále vzdělávat, ale nevyhovuje jim příliš teoreticky zaměřené vzdělávání na vysoké škole, případně se chtějí vzdělávat v oborech, které vysoké školy dosud nenabízí. Vyšší odborné školy rozvíjí a prohlubují znalosti a dovednosti studenta získané ve středním vzdělávání a poskytují odborné vzdělání a praktickou přípravu pro výkon náročných činností.

Vyšší odborné školy nabízejí studium ve 3–3,5letých oborech v denní formě vzdělávání a ve 4–4,5letých oborech v ostatních formách vzdělávání. Vyšší odborné vzdělávání je ukončeno absolutoriem, po jehož úspěšném složení absolvent získává titul diplomovaný specialista (DiS.).

Struktura přihlášených na vyšší odborné školy se během sledovaného pětiletého období výrazně neměnila. Mírně se snížil podíl počtu přihlášených v pedagogických oborech (na 25,7 %), ve zdravotnických oborech podíl přihlášených kolísá, ale v roce 2015/16 došlo k jeho prudkému nárůstu (na 30,4 %) a naopak podíl přihlášených v ekonomických oborech stále klesá (na 13,3 % ve školním roce 2015/16). Důvodem zájmu o zdravotnické obory je povinné zvyšování kvalifikace zaměstnanců v uvedených oborech.

**VOŠ – Struktura
přihlášených podle skupin
oborů ve školním roce
2011/12–2015/16**

Skupiny oborů	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
Přírodní vědy a nauky	0,5%	0,3%	0,4%	0,4%	0,3%
Technické vědy a nauky	12,4%	12,7%	12,5%	10,7%	11,3%
Zemědělsko-lesnické a veterinární vědy a nauky	2,6%	2,5%	2,4%	2,0%	1,8%
Zdravotnictví, lékařské a farmaceut. vědy a nauky	23,0%	25,2%	24,5%	27,6%	30,4%
Humanitní a spol. vědy a nauky	9,0%	8,2%	8,7%	8,6%	8,3%
Ekonomické vědy a nauky	19,8%	19,1%	18,0%	15,3%	13,3%
Právní vědy a nauky	12,2%	10,8%	9,3%	10,5%	10,3%
Pedagogika, učitelství a soc. péče	23,4%	23,8%	26,0%	26,7%	25,7%
Vědy a nauky o kultuře a umění	4,5%	4,6%	4,9%	4,6%	4,7%

Komentář:

Jeden uchazeč se může hlásit zároveň na více oborů.

Zdroj: MŠMT

Ve školním roce 2015/16 zajišťovalo vyšší odborné vzdělávání 171 VOŠ, z toho 64,3 % škol bylo zřizovaných kraji. Nezanedbatelný podíl tvořily školy privátního sektoru a církevní školy (32,7 % škol).

Ve školním roce 2015/16 se vzdělávalo na vyšších odborných školách 24 786 studentů, tj. o 8,1% méně než v minulém školním roce 2014/15. Téměř tři čtvrtiny studentů tvořily ženy (72,7 %). V denní formě vzdělávání se nacházelo 17 129 studentů, v ostatních formách vzdělávání (dálkové, distanční a kombinované) 7 657 studentů.

V posledních třech letech počet nově přijatých studentů do prvního ročníku klesá. Ve školním roce 2015/16 bylo přijato 9 868 studentů, což je o 8,3 % méně než ve školním roce 2014/15. Do denní formy vzdělávání bylo přijato 6 887 studentů a do ostatních forem 2 981 studentů.

Studium ve vyšších odborných školách ukončilo ve školním roce 2014/15 celkem 6 035 studentů (z toho 4 420 v denní formě vzdělávání).

4.2.6 Zařízení ústavní a ochranné výchovy

- ◆ Ve školním roce 2015/16 poskytovalo náhradní rodinnou, ochrannou a preventivně výchovnou péči 213 školských zařízení.
- ◆ V dětských domovech se nacházelo 4 260 dětí, v dětských domovech se školou 741 dětí, ve výchovných ústavech 1 089 dětí a v diagnostických ústavech 392 dětí.

Účelem těchto zařízení je zajišťovat nezletilým osobám zpravidla ve věku 3–18 let výchovu, kterou by za normálních okolností měla zajišťovat rodina. Tato zařízení mohou svým klientům nabízet rovněž vzdělávání.

Tabulka 17

VOŠ – Počet škol, studentů,
nově přijatých do 1. ročníku,
absolventů a učitelů
ve školním roce
2011/12–2015/16

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
Školy celkem	180	178	174	174	171
Studenti celkem	29 335	28 980	28 332	26 964	24 786
z toho ženy	20 950	20 642	20 305	19 450	18 018
Nově přijatí do 1. ročníku celkem	11 780	11 966	11 805	10 757	9 868
z toho ženy	8 100	14 399	8 408	7 593	7 043
Absolventi celkem	6 607	6 437	6 052	6 035	.
z toho ženy	6 243	4 847	4 507	4 515	.
Učitelé (přepočtení na plně zaměstnané)	1 890,7	1 876,0	1 782,5	1 742,5	1 667,3
z toho ženy	1 148,3	1 181,2	1 138,6	1 132,6	1 050,8

Zdroj: MŠMT

Děti a mladiství jsou do zařízení ústavní a ochranné výchovy přijímáni na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově nebo ochranné výchově nebo o předběžném opatření a rovněž z iniciativy jejich rodičů či zákonných zástupců.

Sít' zařízení ústavní a ochranné výchovy zajišťují diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy. Sít' je pak dále doplněna o zařízení preventivně výchovné péče, kterými jsou střediska výchovné péče.

Ve školním roce 2015/16 existovalo v České republice celkem 213 zařízení ústavní a ochranné výchovy (z toho 144 zařízení, tj. 67,6 % tvořily dětské domovy).

V zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy bylo ve školním roce 2015/16 umístěno celkem 6 482 dětí, z toho většina (65,7 %) v dětských domovech. Počet dětí v uvedených zařízeních, kromě dětských domovů se školou a výchovných ústavů, se snižuje. Během pěti let došlo k poklesu dětí v zařízeních ústavní a ochranné výchovy o 10,3 %.

V zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy bylo umístěno 7,7 % dětí ve věku před zahájením školní docházky, 51,3 % dětí ve věku povinné školní docházky a 41,0 % dětí po ukončení povinné školní docházky.

4.2.7 Zařízení zájmového vzdělávání

- ◆ Ve školním roce 2015/16 působilo v České republice 4 020 družin, které navštěvovalo 317 740 žáků.
- ◆ 572 školních klubů poskytovalo služby 46 980 žákům.
- ◆ Ve školním roce 2015/16 existovalo 488 základních uměleckých škol a 961 poboček, kam docházelo 246 943 žáků.
- ◆ Ve školním roce 2015/16 existovalo 319 středisek volného času, které navštěvovalo 290 047 účastníků.

Mezi zařízení zájmového vzdělávání pro potřeby výroční zprávy jsme zařadili školní družiny a kluby, základní umělecké školy a střediska volného času.

Hlavním úkolem zařízení poskytujících vzdělávání a výchovu dětí mimo vyučování je rozvoj dovedností, vědomostí a nadání, posílení orientace dětí na hodnotné zájmy a jejich vedení k aktivnímu a smysluplnému využití jejich volného

Tabulka 18

Počty dětí a mládeže
ve výchovných zařízeních ve školním
roce 2011/12–2015/16

		2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
Výchovná zařízení celkem		227	220	219	214	213
v tom	dětský domov	149	147	146	144	144
	výchovný ústav	33	29	29	29	28
	diagnostický ústav	14	14	14	13	13
	dětský domov se školou	31	30	30	28	28
Děti celkem		7 150	6 941	6 549	6 495	6 482
v tom	dětský domov	4 451	4 442	4 253	4 314	4 260
	výchovný ústav	1 395	1 269	1 146	1 081	1 089
	diagnostický ústav	543	517	453	421	392
	dětský domov se školou	761	713	697	679	741
z toho dívky		2 963	2 855	2 673	2 664	2 726
v tom	dětský domov	2 097	2 077	1 989	2 002	2 011
	výchovný ústav	425	391	318	309	340
	diagnostický ústav	251	221	202	195	159
	dětský domov se školou	190	166	164	158	216

Zdroj: MŠMT

času vůbec. Opomenout nelze ani fakt, že pobyt dítěte v zařízení zájmového vzdělávání může pomoci jeho zaměstnaným rodičům. Zájmové vzdělávání je zpravidla realizováno za úplaty, která je však legislativně redukována.

Školní družiny a kluby

Ve školním roce 2015/16 poskytovalo služby 4 020 školních družin, které navštěvovalo 317 740 žáků 1. stupně základních škol (což představuje 57,6 % všech žáků 1. stupně). S rostoucím počtem dětí na 1. stupni základních škol se zvyšoval také zájem o školní družiny. Ve školním roce 2015/16 stoupl počet zapsaných žáků ve školních družinách o cca 16 tisíc ve srovnání se školním rokem 2014/15.

Ve školním roce 2015/16 působilo v České republice 572 školních klubů. V nich bylo zapsáno 46 980 žáků, což představovalo 12,7 % žáků 2. stupně základních škol a nižších stupňů víceletých středních škol a osmiletých konzervatoří. Ve srovnání se školním rokem 2014/15 se zvýšil počet zapsaných do školních klubů cca o 2 100 osob.

O žáky ve školních družinách a klubech pečovalo ve školním roce 2015/16 celkem 14 621 vychovatelů (fyzických osob) a 2 740 ostatních pedagogických pracovníků (fyzických osob).

Tabulka 19

Počet školních družin a klubů, počet žáků v nich a jejich podíl vzhledem k odpovídající školské populaci ve školním roce 2011/12–2015/16

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
Počet školních družin	3 968	3 974	3 981	4 004	4 020
Počet zapsaných žáků	258 370	269 935	284 177	301 990	317 740
Podíl na počtu žáků 1. stupně základních škol	54,5%	55,3%	56,2%	57,0%	57,6%
Počet školních klubů	523	526	540	552	572
Počet zapsaných žáků	42 939	44 950	44 547	44 873	46 980
Podíl na počtu žáků 2. stupně ZŠ a nižších ročníků víceletých středních škol a konzervatoří	11,9%	12,5%	12,3%	12,3%	12,7%

Zdroj: MŠMT

Základní umělecké školy

Základní umělecké školy navazují na tradici Lidových škol umění a poskytují vzdělání v oborech: hudebním, tanečním, výtvarném a literárně-dramatickém. Nejvíce vyhledávané jsou hudební obory.

Výuka probíhá individuálně, skupinově nebo kolektivně. Základní umělecké školy realizují nejen samotné vzdělávání, ale také koncerty, výstavy a vystoupení, výjezdy do zahraničí a další akce. Přípravné studium trvá dva roky. Do I. stupně základního studia jsou přijímány děti ve věku od sedmi let, do II. stupně pak děti od 14 let věku. Základní umělecké školy rovněž poskytují vzdělávání určené dospělým. Pro žáky s mimořádným nadáním je určeno studium s rozšířeným počtem vyučovacích hodin.

Ve školním roce 2015/16 se na 488 základních uměleckých školách a jejich 961 pobočkách vzdělávalo 246 943 žáků, z toho 171 394 dívek (69,4 %). Meziročně se počet žáků zvýšil o jedno procento.

V pětiletém období nedochází ani tak ke zvýšení počtu škol jako k nárůstu poboček. Od školního roku 2011/12 se otevřelo 124 nových poboček základních uměleckých škol.

Od školního roku 2011/12 se zvýšil počet žáků v základních uměleckých školách o téměř 10 tisíc žáků, tj. o 4,1 %.

Nejvíce žáků navštěvovalo hudební obory (65,4 % žáků). Ve výtvarných oborech se realizovalo 19,9 %, v tanečních 10,8 % žáků a v literárně-dramatických oborech 3,9 % žáků.

V základním studiu se věnuje nejvyšší podíl žáků hře na klavír (26,3 % žáků), hře na kytaru (12,8 %), hře na zobcovou flétnu (14,1 %) a 7,8 % žáků se věnuje hře na housle.

Žáky v základních uměleckých školách vzdělává 11 168 interních učitelů, tj. 8 225,9 učitele přepočtených na plný úvazek, a 1 077 externích učitelů (314,9 učitele přepočtených na plný úvazek).

Počet základních uměleckých škol, počet absolventů a žáků v jednotlivých oborech ve školním roce 2011/12–2015/16

		2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
Počet škol		485	486	486	487	488
Počet poboček		837	839	905	915	961
Počet žáků		237 309	240 794	242 837	244 349	246 943
v tom	v tanečním oboru	27 664	27 358	26 981	26 768	26 902
	ve výtvarném oboru	47 041	48 016	48 568	48 557	49 034
	v literárně-dramatickém oboru	8 771	9 263	9 452	9 552	9 598
	v hudebním oboru	153 833	156 157	157 836	159 472	161 409
z toho dívky		164 198	166 490	167 822	169 462	171 394
v tom	v tanečním oboru	25 876	25 685	25 284	25 290	25 329
	ve výtvarném oboru	33 916	34 796	35 261	35 822	36 440
	v literárně-dramatickém oboru	6 017	6 428	6 512	6 563	6 589
	v hudebním oboru	98 389	99 581	100 765	101 787	103 036
Absolventi za předchozí školní rok		16 444	16 277	16 357	16 586	17 088
z toho dívky		11 691	11 690	11 459	11 645	12 027

Zdroj: MŠMT

Střediska volného času

Ve školním roce 2015/16 existovalo 319 středisek volného času. Tato zařízení navštěvovalo 290 047 účastníků, z nichž největší podíl tvořili žáci (88,3 %) a děti (11,7 %). Počet účastníků každoročně roste, během pěti sledovaných let se zvýšil o 12,2 %.

4.2.8 Pracovníci v regionálním školství

- ◆ V roce 2015 působilo v regionálním školství přibližně 235 tis. zaměstnanců, z nichž učitelé tvořili 57 % (téměř 133 tis.).
- ◆ Průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnanců v RgŠ v roce 2015 činila 23 637 Kč.
- ◆ Průměrná hrubá měsíční mzda učitelů v RgŠ v roce 2015 dosahovala částky 27 969 Kč.
- ◆ Z hlediska meziročního srovnání vzrostla průměrná hrubá měsíční mzda v roce 2015 o 2,3 % v případě zaměstnanců v RgŠ a o 2,6 % v případě učitelů v RgŠ.

V roce 2015 bylo v regionálním školství zaměstnáno 235,1 tis. osob, což představuje nárůst oproti předchozímu roku o 3,2 tis. zaměstnanců (tj. o 1,4 %). Za posledních pět let se počet zaměstnanců v RgŠ zvýšil o 3,6 tis. osob (tj. 1,6 %). K největšímu absolutnímu meziročnímu růstu počtu zaměstnanců došlo v případě základních škol (o 2,3 tis., tj. 2,8 %) a mateřských škol (cca o 900, tj. 2,3 %). Největší absolutní pokles počtu zaměstnanců byl mezi roky 2014 a 2015 zaznamenán v případě středních škol a SPV (o 1,0 tis., tj. o 2,1 %).

Největší část zaměstnanců v RgŠ tvoří učitelé (včetně ředitelů a zástupců ředitele) – v roce 2015 jich v regionálním školství pracovalo 133,0 tis. (tj. 57 % všech zaměstnanců v RgŠ). Mezi lety 2014 a 2015 se celkový počet učitelů nepatrně zvýšil (o 1,0 tis., tj. o 0,8 %). Téměř polovina všech učitelů působí na základních školách (60,5 tis. v roce 2015), téměř čtvrtina všech učitelů působí na středních školách a SPV (32,2 tis. v roce 2015) a více než pětina všech učitelů působí na mateřských školách (29,7 tis. v roce 2015). Nejméně učitelů – což je dáno počtem těchto škol – působí na konzervatořích (cca 940 v roce 2015, tj. necelě 1 % všech učitelů). Rovněž na vyšších odborných školách působí necelě 1 % učitelů (1,3 tis. v roce 2015). Mezi roky 2014 a 2015 došlo k největšímu poklesu počtu učitelů v případě středních škol a SPV (cca o 750, tj. 2,3 %), naopak největší nárůst počtu učitelů byl zaznamenán v případě základních škol (o 1,2 tis., tj. 2,0 %) a mateřských škol (cca o 500, tj. 1,7 %).

V roce 2015 činila průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnanců v RgŠ 23 637 Kč. Průměrná hrubá měsíční mzda učitelů v RgŠ (včetně ředitelů a zástupců ředitele) pak dosahovala částky 27 969 Kč. V listopadu 2014 došlo ke zvýšení

Tabulka 21

Průměrné přepočtené počty zaměstnanců a učitelů regionálního školství podle druhů škol v letech 2011–2015

	2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014	2015
	zaměstnanci					učitelé ²⁾				
Regionální školství ¹⁾	231 528,7	229 787,5	229 649,5	231 920,1	235 149,2	132 046,2	131 718,7	131 368,4	131 912,9	132 950,7
Mateřské školy	35 376,9	36 598,8	37 883,7	39 134,3	40 046,6	26 371,6	27 365,2	28 308,5	29 156,6	29 662,5
Základní školy	78 449,2	78 210,5	78 657,6	80 204,2	82 478,4	58 583,8	58 503,0	58 637,3	59 369,9	60 533,2
Střední školy a střediska praktického vyučování	56 800,6	54 482,0	52 310,4	50 871,9	49 823,9	36 935,5	35 588,7	34 124,2	32 971,6	32 219,6
Konzervatoře	1 097,4	1 115,2	1 095,3	1 126,6	1 136,1	898,9	923,5	905,8	929,7	938,5
Vyšší odborné školy	1 871,2	1 843,6	1 790,9	1 733,6	1 675,5	1 389,8	1 373,7	1 348,0	1 308,0	1 262,5

Komentáře:

¹⁾ V oblasti regionálního školství se jedná o školy a školská zařízení zřizované MŠMT, obcemi, kraji, včetně církevních a soukromých škol; zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákoník práce“); § 109 odst. 3 a odst. 2 zákoníku práce (placení ze státního rozpočtu, včetně ESF, včetně jiné činnosti a ostatních zdrojů). Údaje o mateřských školách, základních školách, středních školách a konzervatořích jsou včetně škol určených pro děti/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (zdravotním postižením).

²⁾ Učitelé včetně ředitelů škol a školských zařízení a zástupců ředitele.

Zdroj: MŠMT

Tabulka 22

Průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnanců a učitelů regionálního školství podle druhů škol v letech 2011–2015

	2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014	2015
	zaměstnanci					učitelé ²⁾				
Regionální školství ¹⁾	22 060 Kč	22 600 Kč	22 736 Kč	23 105 Kč	23 637 Kč	26 012 Kč	26 654 Kč	26 816 Kč	27 261 Kč	27 969 Kč
Mateřské školy	18 919 Kč	20 604 Kč	20 679 Kč	20 966 Kč	21 298 Kč	21 025 Kč	23 327 Kč	23 399 Kč	23 720 Kč	24 108 Kč
Základní školy	23 883 Kč	24 161 Kč	24 399 Kč	24 856 Kč	25 513 Kč	26 995 Kč	27 332 Kč	27 623 Kč	28 152 Kč	29 005 Kč
Střední školy a střediska praktického vyučování	24 855 Kč	25 153 Kč	25 340 Kč	25 832 Kč	26 432 Kč	27 843 Kč	27 991 Kč	28 184 Kč	28 736 Kč	29 568 Kč
Konzervatoře	26 373 Kč	25 838 Kč	25 685 Kč	26 415 Kč	27 444 Kč	27 850 Kč	27 163 Kč	27 119 Kč	27 939 Kč	29 019 Kč
Vyšší odborné školy	26 517 Kč	26 835 Kč	27 171 Kč	27 598 Kč	27 895 Kč	29 079 Kč	29 365 Kč	29 568 Kč	30 152 Kč	30 525 Kč

Komentáře:

¹⁾ V oblasti regionálního školství se jedná o školy a školská zařízení zřizované MŠMT, obcemi, kraji, včetně církevních a soukromých škol; zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákoník práce“); § 109 odst. 3 a odst. 2 zákoníku práce (placení ze státního rozpočtu, včetně ESF, včetně jiné činnosti a ostatních zdrojů). Údaje o mateřských školách, základních školách, středních školách a konzervatořích jsou včetně škol určených pro děti/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (zdravotním postižením).

²⁾ Učitelé včetně ředitelů škol a školských zařízení a zástupců ředitelů.

Zdroj: MŠMT

platových tarifů podle platových tříd a platových stupňů pro zaměstnance uvedené v § 5 odst. 8. Z hlediska meziročního srovnání tedy průměrná hrubá měsíční mzda vzrostla o 2,3 % v případě zaměstnanců v RgŠ a o 2,6 % v případě učitelů v RgŠ. V roce 2015 byli nejlépe odměňováni učitelé vyšších odborných škol (30 525 Kč), dále učitelé středních škol a SPV (29 568 Kč), učitelé konzervatoří (29 019 Kč) a učitelé základních škol (29 005 Kč). V mateřských školách činila průměrná hrubá měsíční mzda 24 108 Kč (nejvyšší meziroční nárůst byl zaznamenán v roce 2012, kdy byly na základě novely NV č. 381/2010 Sb. navýšeny platové tarify kvalifikovaným pedagogům bez vysokoškolského vzdělání, což se dotklo nejvýrazněji právě učitelů mateřských škol – nárůst o 11 %).

4.2.9 Tematické okruhy

- ◆ Ve školním roce 2015/16 se opět zvyšoval podíl dětí a žáků integrovaných do běžných tříd.
- ◆ Na základních školách se povinně učí žáci dva cizí jazyky.
- ◆ Podíl cizinců na všech úrovních vzdělávání se každoročně zvyšuje.

Zdravotně postižené děti a žáci

Mateřské školy navštěvovalo ve školním roce 2015/16 celkem 10 536 zdravotně postižených dětí, z nichž 53,7 % mělo vadu řeči. 26,1 % zdravotně postižených dětí bylo individuálně integrováno do běžných tříd mateřských škol. Od školního

roku 2011/12 dochází pouze k absolutnímu nárůstu zdravotně postižených dětí, jehož příčinou je celkový nárůst počtu dětí v mateřských školách. Podíl zdravotně postižených dětí na celkovém počtu dětí se v celém sledovaném období nezvyšuje.

Ve školním roce 2015/16 se v základních školách vzdělávalo 78 717 zdravotně postižených žáků, tj. 9,0 % všech žáků navštěvujících základní školu. Zvyšuje se podíl zdravotně postižených žáků, kteří byli individuálně integrováni do běžných tříd základních škol. Ve školním roce 2011/12 z celkového počtu zdravotně postižených bylo integrováno do běžných tříd 48,4 % uvedených žáků a v letošním školním roce 2015/16 dokonce 62,5 %. Z celkového počtu zdravotních postižení převažují vývojové poruchy učení, které se vyskytují u 45,6 % zdravotně postižených žáků.

Střední školy ve školním roce 2015/16 navštěvovalo 20 046 zdravotně postižených žáků, tedy 4,9 % žáků středních škol denní formy vzdělávání. Z celkového počtu zdravotně postižených žáků bylo individuálně integrováno do běžných tříd středních škol 47,4 % žáků. Z hlediska postižení se nejvíce vyskytovaly u žáků vývojové poruchy učení (42,7 %) a mentální postižení (34,7 %).

Tabulka 23

Počty a procentuální zastoupení dětí, žáků a studentů se SVP podle druhu integrace ve školním roce 2011/12–2015/16

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
Mateřské školy					
Individuálně integrované děti do běžných tříd MŠ	2 032	2 156	2 299	2 484	2 748
Podíl individuálně integrovaných na celkovém počtu dětí MŠ	0,6%	0,6%	0,6%	0,7%	0,7%
Počty dětí ve speciálních třídách MŠ	7 478	7 611	7 764	7 828	7 788
Podíl dětí ve speciálních třídách na celkovém počtu dětí MŠ	2,2%	2,1%	2,1%	2,1%	2,1%
Základní školy					
Individuálně integrovaní žáci do běžných tříd ZŠ	39 160	40 888	43 352	45 853	49 225
Podíl individuálně integrovaných na celkovém počtu žáků ZŠ	4,9%	5,1%	5,2%	5,4%	5,6%
Počty žáků ve speciálních třídách ZŠ	32 631	31 222	30 277	29 995	29 492
Podíl žáků ve speciálních třídách na celkovém počtu žáků ZŠ	4,1%	3,9%	3,7%	3,5%	3,4%
Střední školy					
Individuálně integrovaní žáci do běžných tříd SŠ	7 295	7 807	8 872	8 982	9 505
Podíl individuálně integrovaných na celkovém počtu žáků SŠ	1,6%	1,8%	2,1%	2,2%	2,3%
Počty žáků ve speciálních třídách SŠ	11 830	11 353	11 004	10 853	10 541
Podíl žáků ve speciálních třídách na celkovém počtu žáků SŠ	2,5%	2,6%	2,6%	2,6%	2,6%

Zdroj: MŠMT

V konzervatořích se nacházel jen malý počet zdravotně postižených, jednalo se především o zrakově postižené žáky a žáky s vývojovými poruchami učení.

Výuka cizích jazyků

Základní školy v souladu se změnou školského zákona musí začít už od třetí třídy povinně s výukou cizího jazyka. Jako první cizí jazyk se zpravidla nabízí výuka anglického jazyka. V případě, kdy si žák (resp. jeho zákonný zástupce) zvolí jiný cizí jazyk než anglický, škola prokazatelně upozorní zákonného zástupce žáka na skutečnost, že ve vzdělávacím systému nemusí být zajištěna návaznost ve vzdělávání zvoleného cizího jazyka při přechodu žáka na jinou základní nebo střední školu.

Cizí jazyk se učilo v základní škole ve školním roce 2015/16 celkem 731 324 žáků. Nejvyšší podíl žáků se věnoval anglickému jazyku (99,3 % žáků základních škol) a německému jazyku (22,3 %).

Ve středních školách v denní formě vzdělávání se učilo cizí jazyk 392 554 žáků. Anglickému jazyku se věnovalo 97,2 % a německému jazyku 40,3 % žáků učících se cizí jazyk ve středních školách v denní formě vzdělávání. Z celko-

Tabulka 24

Regionální školství – žáci/studenti učící se cizí jazyky ve školním roce 2015/16

	ZŠ	SŠ	Konzervatoře	VOŠ	
Žáci/studenti celkem¹⁾	731 324	392 554	3 227	16 970	
z toho žáci/studenti učící se	anglický jazyk	725 896	381 614	3 038	15 538
	francouzský jazyk	6 862	22 967	316	318
	německý jazyk	163 102	158 311	667	4 976
	ruský jazyk	50 943	30 736	1	1 000
	španělský jazyk	5 268	22 213	78	523
	italský jazyk	172	452	382	80
	latinský jazyk	.	7 760	30	1 277
	klasickou řečtinu	.	2	–	.
	jiný evropský jazyk	121	9	1	26
	jiný cizí jazyk	58	163	–	79
Průměrný počet jazyků na žáka/studenta	1,08	1,54	1,32	1,39	
Průměrný počet jazyků na počet žáků/studentů učících se cizí jazyky	1,30	1,59	1,40	1,40	

Komentáře:

¹⁾ Každý žák je započítán pouze jednou bez ohledu na to, kolika cizím jazykům se učí.

²⁾ Žáci SŠ a konzervatoří a studenti VOŠ v denní formě vzdělávání.

Zdroj: MŠMT

Tabulka 25

Regionální školství – počty cizinců ve školním roce 2011/12 –2015/16 – podle úrovně vzdělávání

		2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
Celkem regionální školství		28 525	29 688	31 295	33 325	36 145
v tom	mateřské školy	4 714	5 434	6 307	7 242	8 302
	základní školy	14 344	14 551	15 109	16 477	18 281
	střední školy	8 852	9 024	9 147	8 837	8 763
	konzervatoře	151	169	185	217	212
	vyšší odborné školy	464	510	547	552	587
Podíl na celkový počet dětí/žáků/studentů		1,7%	1,8%	1,9%	2,0%	2,1%
v tom	mateřské školy	1,4%	1,5%	1,7%	2,0%	2,3%
	základní školy	1,8%	1,8%	1,8%	1,9%	2,1%
	střední školy	1,8%	1,9%	2,0%	2,0%	2,1%
	konzervatoře	4,2%	4,6%	5,0%	5,8%	5,7%
	vyšší odborné školy	1,6%	1,8%	1,9%	2,0%	2,4%

Zdroj: MŠMT

vého počtu žáků učících se cizí jazyk v denní formě vzdělávání se 44,2 % žáků středních škol učilo jeden jazyk; 54,6 % si osvojovalo dva cizí jazyky a 1,2 % se věnovalo třem a více cizím jazykům.

V konzervatořích z 3 227 žáků učících se cizí jazyk v denní formě vzdělávání se věnovalo anglickému jazyku (91,1 %), německému jazyku (20,7 %) a italskému jazyku (11,8 %). Z celkového počtu žáků učících se cizí jazyk se učilo 62,2 % žáků jeden jazyk; 36,8 % si osvojovalo dva cizí jazyky a 1,1 % se věnovalo třem a více cizím jazykům.

Ve vyšších odborných školách v denní formě vzdělávání se učilo cizí jazyk 16 970 studentů. Nejvyšší podíl studentů denní formy vzdělávání se věnoval anglickému jazyku (91,6 %) a německému jazyku (29,3 %). Z celkového počtu studentů učících se cizí jazyk se 68,9 % studentů učilo jeden jazyk; 27,6 % si osvojovalo dva cizí jazyky a 2,8 % se věnovalo třem a více jazykům.

Vzdělávání cizinců

Vzdělávání cizinců na školách v České republice je založeno na Listině lidských práv a svobod, v níž je zakotveno právo na vzdělání bezplatné pro cizince, kteří mají na území ČR uděleno povolení k trvalému pobytu, kteří na území ČR pobývají přechodně (a byla jim udělena krátkodobá víza k pobytu do 90 dnů nebo dlouhodobá víza k pobytu nad 90 dnů), kterým byl udělen azyl, a cizince s vízem za účelem strpění pobytu a za účelem dočasné ochrany.

Počet cizinců (dětí, žáků a studentů) v České republice od roku 2011/12 narůstá na všech úrovních vzdělávání. Během pětiletého období se jejich počet zvýšil o 26,7 procent.

Počet přihlášených, přijatých a zapsaných ke studiu na veřejné a soukromé VŠ v letech 2011 až 2015

Vysoké školy veřejné a soukromé	2011	2012	2013	2014	2015	Index 2015/2014	Index 2015/2011
Počet přihlášených	149 613	141 054	134 257	121 761	113 093	0,93	0,76
z toho ženy	85 146	80 338	76 486	69 748	64 460	0,92	0,76
Počet přihlášených, kteří se dostavili k přijímacímu řízení	139 280	130 728	123 766	111 374	103 442	0,93	0,74
z toho ženy	79 229	74 390	70 345	63 607	58 603	0,92	0,74
Počet přijatých	103 761	98 261	93 714	84 764	80 302	0,95	0,77
z toho ženy	54 723	52 271	49 946	45 345	42 693	0,94	0,78
Počet zapsaných	97 837	92 428	88 109	79 073	74 833	0,95	0,76
z toho ženy	51 559	49 189	46 968	42 276	39 771	0,94	0,77
Úspěšnost (v %, příp. rozdíl v procentních bodech)	74,5%	75,2%	75,7%	76,1%	77,6%	102,0%	104,2%
Úspěšnost mužů (v %, příp. rozdíl v procentních bodech)	81,7%	81,6%	81,9%	82,5%	83,9%	101,6%	102,7%
Úspěšnost žen (v %, příp. rozdíl v procentních bodech)	69,1%	70,3%	71,0%	71,3%	72,9%	102,2%	105,5%

Komentáře:

Jedná se o uchazeče o studium bakalářských a magisterských studijních programů veřejných a soukromých vysokých škol s českým státním občanstvím.

Úspěšnost je počítána jako podíl počtu přijatých a počtu přihlášených, kteří se dostavili k přijímacímu řízení.

Zdroj: MŠMT

V mateřských školách se ve školním roce 2015/16 vzdělávalo 8 302 cizinců, tedy 2,3 % všech dětí mateřských škol. Počet dětí (cizinců) se za 5 let zvýšil o 76,1 %. K nejpočetnější skupině patřili Vietnamci (26,2 %), Ukrajinci (23,8 %) a Slováci (19,4 %).

V základních školách se vzdělávalo v posledním sledovaném školním roce 18 281 cizinců (2,1 % žáků základních škol). Největší skupinu zaujímali cizinci se státním občanstvím Ukrajina (25,8 %), Slovensko (22,5 %) a Vietnam (19,8 %).

Do středních škol docházelo ve školním roce 2015/16 celkem 8 763 cizinců (2,1 % žáků středních škol). Ve středních školách byli nejvíce zastoupeni Ukrajinci (26,3 %), Vietnamci (20,5 %) a Slováci (19,4 %).

Nejvyšší podíl cizinců se nacházel v konzervatořích, kde tvořili až 5,7 % žáků a jejich podíl se v posledních pěti letech zvýšil o 40,4 %. V konzervatořích byli nejpočetnější Slováci (29,7 %), Ukrajinci (20,3 %) a Rusové (17,5 %).

K vysokému nárůstu cizinců došlo také ve vyšších odborných školách, kde se jejich počet během sledovaného období zvýšil o 26,5 %. Ve vyšších odborných školách jsme se nejvíce setkávali se Slováky (45,0 %), Ukrajinci (18,1 %) a Rusy (16,2 %).

4.3 Vysoké školství v roce 2015

4.3.1 Vysokoškolské vzdělávání

Vysokoškolským vzděláváním je myšleno vzdělávání, které směřuje k získání vysokoškolského vzdělání a akademického titulu podle § 44 až § 59 zákona číslo 111/1998 Sb. o vysokých školách.

K 31. 12. 2015 uskutečňovalo vzdělávací činnost 26 veřejných vysokých škol a 41 soukromých vysokých škol.

Na veřejných vysokých školách k 31. 12. 2015 studovalo 292 578 studentů, na soukromých vysokých školách 34 795 studentů. Meziročně počet studentů na veřejných vysokých školách poklesl o 5,1 %, na soukromých vysokých školách poklesl o 11,7 %.

Na veřejných vysokých školách pokles počtu studentů stagnuje. Na soukromých vysokých školách se naopak pokles studentů zvýšil. Soukromé vysoké školy mají vyšší podíl studentů starších ročníků než veřejné vysoké školy, výrazný pokles počtu studentů prodělaly v minulých letech, kdy počty studentů na veřejných vysokých školách stagnovaly. Tento pokles počtu studentů na soukromých vysokých školách měl jiné příčiny než současný pokles počtu studentů na veřejných vysokých školách. Na soukromých vysokých školách klesá prakticky výhradně počet studentů starších ročníků v distančních a kombinovaných formách studia. Na rozdíl od veřejných vysokých škol tento pokles ani zčásti nenahrazují cizinci ze zahraničí, neboť na soukromých vysokých školách jejich počty klesají.

Ke studiu na veřejných a soukromých vysokých školách se v období od 1. 11. 2014 do 31. 10. 2015 přihlásilo 113 093 uchazečů s českým občanstvím¹⁷. Ti si podali 243 718 přihlášek. Vlastního přijímacího řízení se zúčastnilo 103 442 uchazečů, tj. 91,47 %. Z těchto uchazečů bylo přijato ke studiu 80 302, a z nich se pak do studia zapsalo 74 833. Ke studiu na veřejné vysoké škole bylo přijato 74,8 % uchazečů o studium, kteří se zúčastnili vlastního přijímacího řízení, ke studiu na soukromé vysoké škole pak bylo přijato 96 % uchazečů o studium, kteří se zúčastnili vlastního přijímacího řízení. Rozdílnost těchto poměrů, kterým se někdy říká úspěšnost v přijímacím řízení, je dána jednak rozdílností uchazečů o studium dané věkem uchazečů a formou studia, do které se hlásí, a jednak odlišností v organizaci vlastního přijímacího řízení.

Většinu uchazečů o studium v prezenční formě studia tvoří devatenáctiletí a dvacetiletí, kteří představují 64,3 % zájemců o toto studium. V ostatních formách studia tato skupina představuje 13,2 % uchazečů a naopak zde dominují uchazeči starší třiceti let, kteří představují 35,8 % uchazečů o studium v distanční či kombinované formě studia.

Z celkového počtu 113 093 uchazečů tvoří ženy 57 %, v počtu přijatých pak představují ženy 53,2 %. Z celkového počtu 34,2 tisíce žen maturujících v roce 2015 se jich v témže roce 77 % hlásilo k dalšímu studiu na vysoké škole. Převaha žen ve vzdělávání roste spolu se stupněm vzdělávání, aby se pak na nejvyšším stupni vzdělávání (doktorském) poměr mužů a žen obrátil.

Nadále pokračuje pokles počtu studentů poprvé zapsaných do studia na veřejné nebo soukromé vysoké škole v České republice, i když ne v takové míře jako v předcházejícím roce. V roce 2015 činil tento počet poprvé zapsaných do studia v bakalářských nebo nenavazujících magisterských studijních programech 55 620, což je oproti předchozímu roku pokles o 6,2 %. Zpomalil se též pokles poprvé zapsaných do studia v prezenční formě, který proti roku 2014 činil

¹⁷ Od roku 2004 se sledují všichni uchazeči bez rozdílu státní příslušnosti. Údaje o přijímacím řízení na VŠ se však uvádějí pouze za občany České republiky, neboť u cizinců chybí jednoznačný identifikátor, který je pro zpracování dat nezbytný.

Tabulka 27

Přijímací řízení ke studiu na veřejné a soukromé VŠ podle typu studijních programů v letech 2011 až 2015

Studijní programy	2011		2012		2013		2014		2015	
	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské
Počet podaných přihlášek	227 851	34 797	218 313	32 359	205 571	31 588	178 632	31 229	167 100	30 253
Počet přihlášených	98 974	17 192	96 418	16 549	92 584	16 390	82 629	15 861	77 049	14 805
Počet uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení	93 377	15 728	90 493	14 888	80 814	14 077	76 889	14 047	71 501	13 395
Počet přijatých	72 334	6 037	70 356	4 993	67 687	5 186	60 175	5 187	56 533	5 159
Počet zapsaných	66 163	5 478	64 269	4 532	61 907	4 763	54 301	4 670	51 302	4 606
Ostatní formy studia	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské
Počet podaných přihlášek	66 043	1 375	56 965	1 815	52 776	1 017	48 832	1 774	45 072	1 293
Počet přihlášených	52 733	1 201	45 920	1 677	42 764	872	39 190	1 485	36 176	1 037
Počet uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení	47 026	1 084	40 609	1 274	36 032	737	33 695	1 302	31 051	896
Počet přijatých	29 541	674	26 224	810	24 463	426	22 774	833	22 031	455
Počet zapsaných	27 066	583	23 913	691	22 006	373	20 325	717	19 646	378

Komentář:

Jedná se o uchazeče o studium bakalářských a magisterských studijních programů veřejných a soukromých vysokých škol s českým státním občanstvím.

Zdroj: MŠMT

5,3 %, a zmínil se pokles poprvé zapsaných do studia v distanční nebo kombinované formě (10,7 % proti roku 2014). V předchozím roce byly zaznamenány poklesy poprvé zapsaných do studia v prezenční formě 12,1 % respektive 13,3 % v distanční nebo kombinované formě.

V roce 2015 studovalo na veřejných a soukromých vysokých školách 326 909 studentů. Proti předchozímu roku se jedná o pokles o 5,8 %. Na veřejných vysokých školách studovalo 292 578 studentů (pokles o 5,1 %), na soukromých vysokých školách studovalo 34 795 studentů (pokles o 11,7 %).

V roce 2015 absolvovalo studium na veřejných a soukromých vysokých školách celkem 82 004 studentů. Proti předchozímu roku se jedná o pokles o 7,1 %. Do roku 2012 celkový počet absolventů narůstal. Počty prvního absolvování na vysoké škole v roce 2012 již stagnovaly a v roce 2013 došlo k poklesu počtu absolventů, kteří poprvé absolvovali na vysoké škole, o 5,7 %. V roce 2014 tento pokles vzrostl na 9,6 %. Zpoždění kulminace celkových počtů absolventů proti počtu absolventů, kteří absolvovali vysokoškolské studium poprvé, je dán implementací boloňského procesu. Na veřej-

Tabulka 28

Počet studentů, poprvé zapsaných a absolventů veřejných a soukromých VŠ v letech 2011 až 2015

Vysoké školy veřejné a soukromé	2011	2012	2013	2014	2015
Počet škol	70	69	69	69	67
Počet studentů	392 100	381 021	367 898	347 096	326 909
z toho ženy	219 640	214 247	206 599	194 764	182 547
z toho ve studijních programech:					
bakalářských	243 994	235 476	224 672	207 489	192 710
magisterských	37 486	34 497	33 193	32 567	31 793
magisterských navazujících	89 640	90 304	88 935	86 103	81 385
doktorských	25 648	24 795	24 719	24 211	23 887
Počet poprvé zapsaných	75 960	72 166	67 746	59 379	55 667
z toho ženy	43 774	41 920	39 320	34 496	32 379
do studijních programů:					
bakalářských	73 200	69 190	64 670	56 073	52 341
magisterských	6 835	6 155	6 139	6 261	6 020
magisterských navazujících	39 011	37 833	36 661	34 777	32 890
doktorských	5 025	4 932	4 928	4 706	4 641
Počet absolventů	92 971	93 934	91 669	88 183	82 004
z toho ženy	56 743	57 295	56 024	53 475	49 534
z toho ve studijních programech:					
bakalářských	51 906	52 388	50 948	48 262	43 551
magisterských	8 112	7 166	5 743	5 371	4 998
magisterských navazujících	30 654	31 857	32 721	32 180	31 141
doktorských	2 436	2 657	2 403	2 467	2 405

Komentář:

Podle stavu k 31.12. příslušného roku, počet poprvé zapsaných a absolventů za kalendářní rok.

V celkovém počtu poprvé zapsaných jsou zahrnuty jen bakalářské a dlouhé magisterské studijní programy.

Zdroj: MŠMT

Tabulka 29

Průměrné přepočtené počty zaměstnanců a průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnanců veřejných vysokých škol podle rozpočtové skladby a podle kategorií zaměstnanců za rok 2015

Kategorie zaměstnanců		Průměrný přepočtený počet zaměstnanců za rok 2015			Průměrná měsíční mzda za rok 2015		
		celkem	ženy	muži	celkem	ženy	muži
Zaměstnanci celkem ¹⁾		39 843,7	19 500,5	20 343,1	36 324 Kč	30 188 Kč	42 207 Kč
v tom	veřejné vysoké školy	23 847,8	12 495,5	11 352,3	32 804 Kč	28 420 Kč	37 630 Kč
	koleje	401,3	298,6	102,7	20 236 Kč	19 327 Kč	22 879 Kč
	menzy	402,0	299,4	102,6	16 939 Kč	15 880 Kč	20 031 Kč
	vysokoškolský zemědělský, lesní statek	16,3	9,1	7,3	22 820 Kč	15 652 Kč	31 793 Kč
	výzkum, vývoj a inovace z prostředků kap. 333 – MŠMT	5 186,3	1 809,2	3 377,0	47 629 Kč	39 322 Kč	52 080 Kč
	výzkum, vývoj a inovace z ostatních zdrojů	3 642,7	1 156,8	2 485,9	40 029 Kč	32 737 Kč	43 423 Kč
	doplňková činnost	1 796,5	846,7	949,8	35 424 Kč	27 628 Kč	42 374 Kč
	ostatní zdroje (granty, apod.) mimo V, V a I	2 785,9	1 859,7	926,3	39 607 Kč	32 230 Kč	54 417 Kč
	prostředky strukturálních fondů EU	1 764,9	725,5	1 039,3	44 018 Kč	39 304 Kč	47 309 Kč
Akademičtí pracovníci (jen z prostředků kap. 333 – MŠMT státního rozpočtu)		17 855,3	6 345,9	11 509,4	44 790 Kč	38 176 Kč	48 436 Kč
v tom	pedagogičtí pracovníci VaV ²⁾	718,4	229,7	488,6	46 542 Kč	41 370 Kč	48 973 Kč
	profesoři	2 052,0	312,7	1 739,2	72 498 Kč	69 435 Kč	73 049 Kč
	docenti	3 781,7	953,9	2 827,8	55 355 Kč	50 648 Kč	56 942 Kč
	odborní asistenti	9 228,5	3 759,0	5 469,5	37 504 Kč	34 876 Kč	39 310 Kč
	asistenti	1 318,9	633,6	685,3	28 805 Kč	27 877 Kč	29 662 Kč
	lektoři	755,8	456,9	298,9	31 897 Kč	30 575 Kč	33 919 Kč
Vědečtí pracovníci (jen z prostředků kap. 333 – MŠMT státního rozpočtu)		3 632,1	1 240,4	2 391,7	40 021 Kč	34 341 Kč	42 966 Kč
Ostatní pracovníci ³⁾ (jen z prostředků kap. 333 – MŠMT státního rozpočtu)		18 356,3	11 914,3	6 442,0	27 358 Kč	25 500 Kč	30 795 Kč

Komentář:

¹⁾ Včetně prostředků strukturálních fondů EU, doplňkové činnosti a ostatních aktivit.

²⁾ Výzkumní, vývojová a inovační pracovníci podílející se na pedagogické činnosti.

³⁾ Technicko-hospodářští, provozní a obchodně provozní pracovníci celkem.

Zdroj: MŠMT

ných vysokých školách počet absolventů klesl o 5,2 % (74 424 absolventů v roce 2014 ve srovnání se 70 578 absolventy v roce 2015). Na soukromých vysokých školách došlo k poklesu celkového počtu absolventů o 16,9 % (13 765 absolventů v roce 2014 proti 11 436 absolventům v roce 2015).

4.3.2 Celoživotní vzdělávání

Podle § 60 zákona číslo 111/1998 Sb. o vysokých školách může vysoká škola v rámci své vzdělávací činnosti bezplatně nebo za úplatu provozovat programy celoživotního vzdělávání orientované na výkon povolání nebo zájmově. Sledování těchto aktivit vysokých škol je pouze povrchní, neboť chybí sjednocující program celoživotního vzdělávání v terciálním vzdělávání, který by umožnil tyto aktivity vysokých škol katalogizovat a vytvořit metodiku potřebnou pro případné sledování. V současné době je možno pouze odlišit programy celoživotního vzdělávání směřující k získání či rozšíření pedagogické kvalifikace od ostatních programů celoživotního vzdělávání, kde mohou být například zahrnuty kurzy v trvání od několika dnů do několika let. V těchto ostatních kurzech mohou být zahrnuty univerzita třetího věku, rekvalifikační kurzy nebo kurzy vzdělávání v rámci akreditovaných studijních programů, jejímž účastníkům může být absolvování tohoto kurzu uznáno jako část řádného studia, pokud se stanou řádnými studenty podle zákona číslo 111/1998 Sb. §48 až 50. Zároveň chybí informace, zda absolvování kurzu vedoucího k získání pedagogické kvalifikace opravdu poskytlo absolventu tohoto kurzu kýženou kvalifikaci, neboť tato je vázána na další získané vzdělání.

V období od 1. 11. 2014 do 31. 10. 2015 se kurzů celoživotního vzdělávání účastnilo 72 009 účastníků, z toho 70,2 % žen. V porovnání s předchozím obdobím počet účastníků vzrostl o 4,8 %. Z celkového počtu účastníků kurzů celoživotního vzdělávání jich připadlo 6 416 na kurzy k získání pedagogické kvalifikace, 6 424 na kurzy k rozšíření pedagogické kvalifikace a 59 169 na ostatní.

Ve sledovaném období absolvovalo kurzy celoživotního vzdělání 37 602 účastníků. Z toho bylo 2 388 účastníků kurzů k získání pedagogické kvalifikace, 1 898 účastníků kurzů k rozšíření pedagogické kvalifikace a 33 316 účastníků ostatních kurzů celoživotního vzdělávání.

4.3.3 Pracovníci ve vysokém školství

- ♦ V roce 2015 působilo na veřejných vysokých školách téměř 40 tis. zaměstnanců, z toho 49 % žen a 51 % mužů.
- ♦ Průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnanců veřejných vysokých škol činila 36 324 Kč.
- ♦ Průměrná hrubá měsíční mzda akademických pracovníků veřejných vysokých škol dosahovala částky 44 790 Kč.

Na veřejných vysokých školách bylo v roce 2015 zaměstnáno 39,8 tis. pracovníků, z toho 19,5 tis. žen (49 %) a 20,3 tis. mužů (51 %). V roce 2015 působilo na veřejných vysokých školách 17,8 tis. akademických pracovníků (z toho 36 % žen a 64 % mužů) a 3,6 tis. vědeckých pracovníků (z toho 34 % žen a 66 % mužů).

V roce 2015 pobírali zaměstnanci veřejných vysokých škol včetně prostředků strukturálních fondů EU, doplňkové činnosti a ostatních zdrojů průměrně 36 324 Kč, z toho ženy 30 188 Kč a muži 42 207 Kč. Akademičtí pracovníci veřejných vysokých škol pobírali 44 790 Kč, z toho ženy 38 176 Kč a muži 48 436 Kč. Podle kategorií akademických pracovníků byla nejvyšší průměrná měsíční mzda u profesorů – 72 498 Kč (z toho u žen 69 435 Kč a u mužů 73 049 Kč) a nejméně u asistentů – 28 805 Kč (z toho u žen 27 877 Kč a u mužů 29 662 Kč).

Seznam zkratek

APIV	Akční plán inkluzivního vzdělávání
ASNEP	Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel
AutoSAP	Sdružení automobilového průmyslu
Bc.	Studijní program bakalářského typu
CEEPUS	Central European Exchange Programme for University Studies (Středoevropský výměnný univerzitní program)
Centrum	Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání
CZVV	(nebo Centrum) Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání
CŽU	celoživotní učení
ČMOS PŠ	Českomoravský odborový svaz pracovníků školství
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČŠI	Česká školní inspekce
DiS.	Diplomovaný specialista
DSO	Dobrovolný svazek obcí
DVPP	další vzdělávání pedagogických pracovníků
DZ ČR	Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015–2020
EDS/SMVS	Evidenční dotační systém/Správa majetku ve vlastnictví státu
EFRR	Evropský fond pro regionální rozvoj
EHEA	European Higher Education Area (Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání)
EHP N2	Fond evropského hospodářského prostoru a Norské fondy
EK	Evropská komise
ELI	Extreme Light Infrastructure
ERDF	European Regional Development Fund – Evropský fond pro regionální rozvoj
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt
HK ČR	Hospodářská komora České republiky
ICT	informační a komunikační technologie
IMKA	implementace kariérního systému učitelů
InspIS SET	inspekční systém elektronického testování

IPRM	Integrovaný plán rozvoje města
ISCED97	Mezinárodní klasifikace vzdělání
JZZZ	Jednotné zadání závěrečné zkoušky
KS1	První kariérní stupeň
KS2	Druhý kariérní stupeň
KS3	Třetí kariérní stupeň
KÚ	krajský úřad
KZÚV	krajská zařízení ústavní výchovy
LMP	lehké mentální postižení
MF	Ministerstvo financí
MF-PCO	Ministerstvo financí – Platební a certifikační orgán
Mgr.	Studijní program magisterského typu
MHMP	Magistrát hlavního města Prahy
MO	Ministerstvo obrany
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠ	mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV OP VVV	Monitorovací výbor Operační program výzkum, vývoj a vzdělávání
MZ	maturitní zkouška
MZe	Ministerstvo zemědělství
NFV	návratná finanční výpomoc
NIDV	Národní institut pro další vzdělávání
NSK	Národní soustava kvalifikací
NÚOV	Národní ústav odborného vzdělávání
NÚV	Národní ústav pro vzdělávání
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
OP	operační program
OP VaVpI	Operační program výzkum a vývoj pro inovace
OP VK	Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost
OP VVV	Operační program Výzkum vývoj a vzdělávání na roky 2014–2020
OPPI	Operačního program Podnikání a inovace
OPŘO	Ostatní přímo řízené organizace MŠMT
Ph.D.	Studijní program doktorského typu
PISA	Programme for International Student Assessment
PKP	profesní kvalifikace
PKP	Plánovací komise programu

PO	prioritní osa
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
PR	Public Relations
PŠD	povinná školní docházka
REDOP	Registr docentů, profesorů
RgŠ	regionální školství
RIS3	Research and Innovation Strategy for Smart Specialisation – Výzkumná a inovační strategie pro inteligentní specializaci
RVP	rámcový vzdělávací program
RVP DG	Rámcový vzdělávací program pro dvojjazyčná gymnázia
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
RVP ZV-LMP	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením
ŘO	řídící orgán
SDV	Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020
SERRJ	Společenský evropský referenční rámec pro jazyky
SIMS	Sdružené informace matrik studentů
SOŠ	střední odborná škola
SOU	střední odborné učiliště
SPS	Střední podnikatelský stav
SPV	středisko praktického vyučování
SR	státní rozpočet
SŠ	střední školy
SUSEN	Sustainable Energy – Udržitelná energetika
SVP	speciální vzdělávací potřeby
SVŠ	soukromá vysoká škola
SŽoP	Souhrnné žádosti o platbu
ŠPZ	školské poradenské zařízení
ŠVP	školní vzdělávací program
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu
ÚSC	územně samosprávné celky
VK-ŘO	Výběrová komise Řídicího orgánu
VL	výuční list
VOŠ	vyšší odborné školy
VOV	vyšší odborné vzdělávání
VŠ	vysoká škola
ZS	zprostředkující subjekty
ZŠ	základní škola
ZUŠ	základní umělecká škola

**Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávání
v České republice v roce 2015**

Vzdělávání v roce 2015 v datech

Zpracovatel: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

Rok vydání: 2016

Náklad: 500 ks

Grafické zpracování a tisk: Úřad vlády České republiky

ISBN 978-80-87601-37-2

